IZHODIŠČA POVEZOVANJA IN POSLOVNEGA SODELOVANJA TEKSTILNE INDUSTRIJE SLOVENIJE

Temelj hitrejšega povezovanja

Po več kot enoletnem prizadevanju in več osnutkih, ki so bili nedodelani in dokaj enostranski pri iskanju možnosti povezovanja, je pred nami predlog družbenoekonomske zasnove povezovanja tekstilne industrije in njenega medsebojnega poslovnega sodelovanja. Tekstilna industrija je tako dobila – ne univerzalni model, recept za drugačno organiziranje in povezovanje – pač pa osnovna izhodišča, ki naj bi jih delavci v temeljnih organizacijah, potem ko bodo ta izhodišča vsepovsod preverjena, upoštevali pri svojih integracijskih načrtih in drugih oblikah poslovnega sodelovanja. Posebna vrednost pripravljenega gradiva je nedvomno v tem, da pove, kaj so temeljne organizacije združenega dela, kaj OZD in kaj SOZD, kaj je združevanje dela in sredstev. Gradivo se tudi dotika vprašanja, kaj in kako v tekstilni industriji povezovati, da bodo nove združbe osnovnih celic združenega dela – TOZD, zaživele in se razvijale.

Sprva se seveda zdi razlaganje vsega tega v gradivu nepotrebno, saj je vse že neštetokrat pretehtano in preverjeno. Vendar je dosedanja praksa povezovanja v tekstilni industriji pokazala, da v prenekaterem podjetju nove organizacijske oblike združenega dela jemljejo sila površno, ne da bi upoštevali njihovo resnično vsebino. V zadnjem času se je v tekstilni industriji pojavilo precej integracijskih idej, vendar pa so vse imele vsaj nekaj „lepotnih napak". Najpogosteje so se tekstilci želeli povezovati v dokaj ozko začrtanih geografsko-političnih mejah, znotraj občine, še pogosteje pa regije. Pojavljale so se tudi težnje po izključno horizontalnem povezovanju – dosedanjih konkurentov na trgu. V večini primerov so se zamisli rodile brez prave podlage, brez izdelanih ekonomskih študij, kaj bo prinesla takšna povezava. Močna spodbuda za horizontalno povezovanje pa je bila nedvomno tudi možnost, da si konkurenti, združeni pod isto streho, lahko pogledajo v „lonec", ne da bi jih drugi obtožili nelojalnosti. Takšne integracijske oblike pa bi bile prav gotovo obsojene na dokaj kratko življenje, saj bi jih praksa in vsakdanjost zelo hitro demantirali.

Drugi razlog za izdelavo osnovnih izhodišč za povezovanje tekstilne industrije je prav gotovo njena gospodarska nestabilnost. Panoga, ki je pri nas sicer zelo pomemben vir dohodka za občane, je predimenzionirana, povrhu vsega pa hudo razdrobljena in nesposobna, da bi se prilagajala naglo spreminjajočim se razmeram na trgu. Posledice muhavosti svetovnega trga in domačih „subjektivnih" težav tekstilne industrije so predvsem nizka akumulativnost, počasen razvoj in potencialna socialna ogroženost zaposlenih v tej dejavnosti, ki je po številu zaposlenih v naši republiki med najpomembnejšimi gospodarskimi panogami.

Nadaljevanje na 5. strani

DE DELAVSKA ENOTNOST

8. II. 1975 – ŠT. 5 – L. XXXII

Med letošnjimi nagrajenci Prešernovega sklada je tudi Delavska godba in Trbovelj. Ta godba ima bogato tradicijo in velike zasluge za kulturno življenje in glasbeno vzgojo zasavskih rudarjev in je v preteklih letih pod vodstvom svojega dirigenta Mihe Gunzka nekajkrat dosegla izjemna priznanja. Njeni nastopi na slovenskih in jugoslovanskih prireditvah so bili deležni vse pozornosti. Skrbna tehnična pripravljenost vseh orkestrskih skupin, odtehtana zvočnost v celoti, dinamično niansiranje in kultivirano oblikovanje fraz so hkrati z očitno napredno programsko naravnanostjo odlike tega delavskega instrumentalnega kolektiva, kar mu je v polni meri priznala tudi mednarodna žirija, ki je lani ocenjevala njegov nastop v okviru svetovnega prvenstva ljubiteljskih pihalnih orkestrov v Kerkradenu in mu dodelila prvo mesto. (Iz utemeljitve upravnega odbora Prešernovega sklada). Foto: A. AGNIČ

DELAVSKI SVET SOZD »ZDRUŽENIH PODJETIJ ELEKTROKOVINSKE INDUSTRIJE« LJUBLJANA NAČELNO POTRDIL SKLEP O NADALJNJI INTEGRACIJI Z ZP ELEKTROKOVINA MARIBOR IN OZD OBOD CETINJE

»EKI« še močnejši

SOZD ZP EKI Ljubljana je skrajšani naziv za sestavljeno organizacijo združenega dela „Združena podjetja elektrokovinske industrije" Ljubljana, ki povezuje delovne skupnosti v sestavu ZP ISKRA Kranj in ZP GORENJE Velenje. Delavski svet SOZD ZP EKI je na svoji seji v torek med drugim obravnaval informaciji o predvideni integraciji GORENJE – OBOD Cetinje in vključitvi ZP ELEKTROKOVINA Maribor v SOZD ZP elektrokovinske industrije Ljubljana. Ker bi predvideni integraciji pomenili nadaljevanje že začetega povezovanja slovenske elektrokovinske industrije, v primeru integracije Gorenje-Obod pa uveljavitev predvidenega dolgoročnega poslovnega sodelovanja teh dveh kolektivov na obojestransko sprejemljivi višji ravni, združitev pa bi zaradi svojih gospodarskih in drugih prednosti tudi utrdila položaj in konkurenčno sposobnost tako vseh TOZD kot tudi SOZD ZP EKI, je delavski svet sprejel načelni sklep, naj bi to zamisel uresničili s 1. januarjem prihodnjega leta. Dotlej morajo biti sporazumno usklajeni in tudi specificirani tako sedanji kot bodoči proizvodni in drugi problemi, ki jih izvajajo ali naj bi jih izvajale TOZD v sestavu SOZD ZP EKI Ljubljana in delovne skupnosti, ki se vanjo vključujejo. Po mnenju delavskega sveta bi le tako dosegli, da bi se že na začetku izognili prekrivanju proizvodnih programov in drugim slabostim,

Po prvih ocenah so SOZD ZP EKI Ljubljana, ZP ELEKTROKOVINA Maribor in OBOD Cetinje lani ustvarili več kot 9 milijard dinarjev celotnega dohodka, zaposlovali pa 43.700 delavcev. Izračuni kažejo, da bi z integracijama povečani EKI zaradi smotrnejšega izkoriščanja zmogljivosti novih investicij in delitve dela v letu 1980 v primerjavi s sedanjim stanjem, lahko vsaj za trikrat povečal vrednost proizvodnje, pri tem pa število zaposlenih povečal le za tretjino. M. G.

POGOVOR S SLAVLJENCEM DR. BRATKOM KREFTOM

Puntarski duh — čudežni most do mladosti?

Vogalna soba v starinski stavbi SAZU, natančneje v Inštitutu za slovenski jezik, s svojo notranjo opremo in slikami v težkih okvirih na stenah pričara življenje izpred kakih 150 let. In mir, tišina ter množica knjig vsepovsod . . . V taki sobi se da razmišljati . . .

„Lastnik" sobe dr. Bratko Kreft je s svojimi živahnimi kretnajmi, hitro in odsekano govorico ter borbenim razpoloženjem v pravi živi in izzivalni posmeh svojim sedemdesetim letom, kolikor mu jih „uradno pripisujejo". Na mizici je pepelnik, prazen in čist kot odprta dlan. Takoj je pri roki zabavna primerjava:

– *Čeprav sem trden nekadilec, nimam, kakor Lenin, na vratih napisano „Kajenje prepovedano!"*

In že sva pri revoluciji, puntarjih in uporništvu.

– *Sem pač take narave, da puntarske narave nisem mogel nikoli zatajiti in je tudi skrival nisem. Oče mi je sicer kot patriarhalni vzgojitelj namenil „mirno" življenje profesorja, vendar so se njegovi načrti kaj kmalu sesuli.*

Oktobrska revolucija me je „zagrabila" s svojo eksplozivnostjo, idejno močjo in prepričljivostjo. Bila je pravo uresničenje želja mladih ljudi, ki niso trpeli zatohlega ozračja.

Omenjate anekdoto o črni rubaški?

Za prav nobeno anekdoto ne gre. Res sem jo nosil, mariborski miselni in življenjski malomeščanščini v izziv. Tradicionalna ruska srajca – rubaška – je bila takrat pri nas nekakšen simbol zmagovite sovjetske oblasti. Seveda je tudi policija kaj hitro razumela, da moje oblačenje ni najstniška modna muhavost . . .

Kajpada nemima uporniška narava hitro zabrede v težave, kakor imajo navado reči „pametni" pripadniki molčeče in pokorne večine.

– *Malo je manjkalo, da me niso izključili iz gimnazije. Pravzaprav me je rešil profesor in literarni mentor Janko Glazer (prav na dan pogovora je prišla vest o njegovi smrti), ki mi je pomenil prav toliko kot Levec Cankarju.*

Uporništvo je res človeku v naravi, vendar jo prenekateri „zamori v sebi" ob slovesu od mladosti. Kaj imata torej skupnega puntarstvo in mladost?

– *Morda je res zvestoba uporniški naravi tisti čudežni most, ki veže človeka z mladostjo in ohranja v njem svežino mladosti. In predvsem mladost njegovega mišljenja.*

– Vendar puntarju ni lahko. Zanj so trnove poti . . .

– *Veste, kako je . . . Kdor ostane zvest samemu sebi, kaj kmalu spozna, da ga bo vedno – vsaj sprva, v najbolj kritičnih trenutkih – razumela in podpirala le manjšinska peščica in da jih bo obvezno dobival po glavi. Priznam, udarci bole, vendar moraš imeti v sebi moč in zdravilo zanje, kajti skoraj po pravilu je puntarstvo obsojeno na osebni poraz, ne glede na čas in družbeni razvoj. In vendar, kje bi bil človeški rod brez svojih upornikov! V kameni dobi!*

– Rekli ste, moč?

– *Upornik lahko vzdrži samo, če je trdno prepričan, da se bori za nekaj bistveno vrednejšega kot je otopela povprečna vsakdanjost okoli njega. Moč, ki jo moraš imeti, je v prepričanju, da je ideja, na katero prisegaš, „tisto pravo" in da je zanjo – v trenutkih najhujšega soočenja – vredno celo umreti.*

– Smo Slovenci narod upornikov?

– *Eno je na dlani, če ne bi imeli svojih puntarjev, nas ne bi bilo več. Prenekateri od njih je zapečatil svoje prepričanje s smrtjo, da zdaj živimo. Čeprav je treba priznati, da so nas vse čase prepričevali, kako smo „narod brez zgodovine", da „kralja Matjaža" nikoli ni bilo, da se moramo sramovati kmečkih upornikov . . . Primoža Trubarja in vso reformacijo smo morali „izbrisati". In kako je bilo s Cankarjem, največjim upornikom slovenske literature? In ne nazadnje, kaj vse so morali prestati komunisti v predvojnih časih ilegale in koliko tisočev partizanov je omahnilo v smrt v najlepših letih svojega življenja?*

– Sicer je res, da bi „Veliko puntarijo" ali nekaj podobnega lahko napisal tudi ta ali oni slovenski pisatelj pred vami, vendar je videti, da ste jo prav vi „morali" napisati?

Nadaljevanje na 3. strani

V procesu dograjevanja

Ni še tako dolgo, ko so se ljubljanske SLOVENIJA CESTE zaradi neuspešnega poslovanja v tujini znašle v hudi zagati. Težave so prebrodili tudi z družbeno pomočjo, vendar tako, da je največji del bremen moral prevzeti nase kolektiv. Na to epizodo, če smemo tako reči, niti ne bi spominjali, če zaradi nje delovna skupnost Slovenija cest ne bi postala bogatejša za pomembno spoznanje: ravnanje po domače se ne obnese ne pri poslovnih odločitvah ne pri urejanju samoupravnih odnosov. Do tega spoznanja so se seveda morali „prigristi", odkar pa je postalo njihovo, se po njem tudi dosledno ravnajo. Dokaz tej trditvi je tudi njihov pristop k uveljavljanju ustavnih določil v praksi. O tem smo se pogovarjali z Elico JELEN, referentko za informiranje in samoupravljanje v OZD Slovenija ceste Ljubljana.

– Priprave na ustanovitev TOZD v podjetju Slovenija-ceste so bile sorazmerno dolge in, slišati je, tudi zelo temeljite. Kje so potem vzroki, da zdaj niste več zadovoljni z doseženo stopnjo samoupravne organiziranosti in da jo „popravljate"?

– S pripravami na ustanovitev temeljnih organizacij smo pri nas začeli sredi leta 1973, ob njegovem izteku pa smo že imeli pripravljen sporazum o ureditvi medsebojnih razmerij med TOZD in njihovi združitvi v organizacijo združenega dela. Lani na pomlad je bil izoblikovan še statut, jeseni – mislim, da v septembru – pa smo bili tudi registrirani. Tako današnjo OZD Slovenija ceste sestavlja 5 TOZD in delovna skupnost skupnih služb. Ko smo oblikovali našo samoupravno organiziranost, smo se držali tehnološkega načela snovanja TOZD, sicer pa zavestno in po presoji vsega kolektiva tudi načela, da storimo tisto in toliko, kar smo prepričani, da zmoremo storiti z vso doslednostjo. Glede vsega drugega pa smo se dogovorili, da slabosti, pomanjkljivosti in podobno, kar bodisi poznamo ali kar bi ugotovili kasneje, sproti evidentiramo in iščemo možnosti, kako tudi te zadeve spraviti z dnevnega reda na način, ki bi bil skladen z ustavo, zakoni in specifičnimi potrebami gradbeništva, kamor sodi tudi naša organizacija združenega dela. Zdaj nam tako teorija kot praksa že ponujata vrsto možnih rešitev, ki še niso bile znane takrat, ko smo pri nas začeli uresničevati ustavna določila. Zlasti vse to, kar sem naštela, so tudi glavni vzroki za odločitev, da bomo, če uporabim vašo besedo, „popravili" našo samoupravno organiziranost, v kateri ne manjka slabosti.

– Za kakšne probleme in slabosti gre, kakšne so ali naj bi bile smeri reševanja?

– Povedala sem že, da z ustanovitvijo TOZD proces samoupravne organiziranosti našega kolektiva po ustavnih načelih ni bil končan. No, zdaj ugotavljamo, da so nekateri naši TOZD preveliki in tudi ne najbolje organizirani, da skupne službe vključujejo tudi dejavnosti, ki bi bolj sodile v sklop ene od naših TOZD, če morda celo ne izpolnjujejo pogojev, da bi delovale kot samostojne temeljne organizacije. Mednje sodijo: centralni laboratorij, elektronski računski center, projektivni biro in še nekateri drugi. Tudi delitev dela med delovno skupnostjo skupnih služb in temeljnimi organizacijami združenega dela še ni dosledno izpeljana. Ugotavljamo, da bi začetna pripravljalna dela vsekakor sodila v pristojnosti skupnih služb, izrazito operativni posli s tega področja pa med opravila temeljnih organizacij združenega dela.

Razen oblik samoupravne organiziranosti pa je seveda najbolj pomembna vsebina te organiziranosti. Izkušnje nas učijo, da smo šibki predvsem na področju ekonomskih odnosov med TOZD, oziroma med njimi in delovno skupnostjo skupnih služb. V te odnose smo namreč vnesli precej, verjetno celo preveč sestavin tržnega gospodarjenja. Medsebojne storitve se, denimo, zaračunavajo po takih cenah, kot jih obračunavamo navzven. Takrat, ko smo se o tem odločali, smo menili, da je rešitev dosledna, skratka „čista". Zdaj vidimo, da ni taka, da življenje ne dopušča rešitev, ki bi bile za vse primere izoblikovane po istem kopitu. Zdaj tudi resno razmišljamo o tem, kdaj in v kakšnih primerih ter do katere meje si bomo v medsebojnih ekonomskih odnosih solidarni, kdaj pa bomo uveljavljali „čiste" tržne odnose.

mG

Boljši časi za komunalo

Kar dva sogovornika smo tokrat imeli, saj je tematika razgovora tako zahtevala: celjsko podjetje Plinarna-Vodovod je namreč 23. januarja letos praznovalo 25-letnico svojega prvega delavskega sveta, ki je bil hkrati tudi prvi delavski svet v celjski občini. Zato smo se v razgovoru pomudili najprej pri začetkih samoupravljanja, nadaljevali pa smo ga z vprašanjem, kako so v tem podjetju uresničili novo v samoupravljanju.

„Seveda ne gre primerjati današnjih samoupravnih organov s tistimi na začetku oziroma sedanje samoupravne pravice delavcev s pravicami članov samoupravnih organov v prvih letih obstoja samoupravljanja," je povzel Franc Kumer, predsednik prvega delavskega sveta v Plinarni-Vodovodu. „Takrat, v prvih letih, so bili delavski sveti še najbolj posvetovalni organi. Pravo veljavo so dobili polagoma – šele po letu 1957, po prvem kongresu samoupravljavcev, se je miselnost o vlogi tega samoupravnega organa v vodenju podjetje temeljito spremenila. Razumljivo je, da je bilo tedaj težko orati ledino. Samo poglejte, koliko je danes ob uveljavljanju ustavnih sprememb še odprtih vprašanj – kako v praksi izoblikovati posamezne zamisli, pa boste razumeli, kako težko nam je bilo samoupravljati pred petindvajsetimi leti, ko se nismo mogli opreti tako rekoč na nič."

„Marsikje so uresničevanje in uveljavljanje samoupravljanja zavirale – in ga še danes – subjektivne sile . . ."

„Moram reči, da v našem podjetju te smole nismo imeli. Naša vodstva nikoli niso bila tehnokratsko usmerjena. Tako se je pri nas samouprava po letu 1960 začela zelo hitro razvijati.

„Ovrednotenje prizadevanj za uresničitev ustavnih sprememb je pokazalo, da so marsikje zelo po svoje razumeli ustavno pravico in dolžnost ustanavljanja TOZD. Pri vas menda ni bilo površnosti pri novi organiziranosti podjetja? "

„Naše podjetje ima danes v dveh obratih, plinarni in vodovodu, zaposlenih 125 delavcev, ki so lani ustvarili skupaj 30 milijonov din celotnega dohodka – smo torej majhno podjetje. Prve razprave v zvezi z reorganizacijo so odprle dilemo, koliko TOZD naj bi imeli. Sprva smo menili, da dve, vendar smo se kasneje premislili. Vzrok je preprost: pravkar dozoreva ideja o združevanju organizacij združenega dela posebnega družbenega pomena v OZD Komunalno podjetje Celje. To podjetje bo imelo štiri temeljne organizacije: ceste in kanalizacijo, javne naprave, plinarno-vodovod, pogrebno podjetje in skupne službe." Tako pripoveduje Erih Poljanec, sedanji predsednik delavskega sveta podjetja.

„Komunalno gospodarstvo se v večini slovenskih urbanih središč srečuje s številnimi problemi, kot so razdrobljenost podjetij, neracionalno trošenje sredstev, slaba izkoriščenost zemljišč, draga gradnja komunalnih naprav in drugi problemi. Nekateri bodo s povezovanjem komunalnih organizacij nedvomno manjši, ali pa bodo praktično odpadli. Vendar pa bodo komunalne organizacije zavoljo novega načina zbiranja sredstev – v okviru interesne skupnosti, ki jo pripravljate, mnogo bolj deležne pozornosti družbe, kot doslej . . ."

„Tega si samo želimo! Nov način zbiranja sredstev za potrebe komunalnega gospodarstva bo, tako upamo, postavil komunalno gospodarstvo v Celju pod močnejšo lupo, kot pravimo. To naj bi pomagalo, da se bomo v komunalnem gospodarstvu vendarle uspeli dogovoriti o usklajenem razvoju in rekonstrukciji komunalnih naprav. Verjemite, da je precej drago kopati ceste posebej za rekonstrukcijo ali polaganje novih vodovodnih cevi in posebej za javno razsvetljavo . . ."

rb

Velika pričakovanja

V lesni industriji Jelovica v Škofji Loki so se te dni delegati osnovnih organizacij sindikata odločili za združevanje osnovnih sindikalnih organizacij v skupno konferenco, izvolili so nove organe skupne konference, se pogovorili o svojem dosedanjem delu in sprejeli delovni program za naslednjo obdobje. V Jelovici je v 7 TOZD in v delovni skupnosti skupnih služb osem osnovnih organizacij sindikata. Lansko gospodarjenje in nova organiziranost sindikata v eni od največjih delovnih organizacij škofjeloške občine je bila tudi tema našega pogovora z dosedanjim predsednikom sindikata konference v Jelovici Francem Gabrom.

„Če se najprej ozremo na lanske poslovne rezultate v naši delovni organizaciji, moram priznati, da smo z njimi lahko več kot zadovoljni. Ljub temu, da so nas krepko pestile mnoge težave, med njimi najbolj pomanjkanje surovin, nizki osebni dohodki, izpadi v proizvodnji in še marsikaj, smo le izpolnili letni gospodarski načrt. Uresničili smo tudi vse naloge v zvezi z izpolnjevanjem ustavnih sprememb in si tako zagotovili dobro osnovo za še boljše poslovne uspehe in večjo socialno varnost zaposlenih. Tako je torej očitno, da je vodila Jelovica lani dobro poslovno politiko in da je dosegla v proizvodnji take rezultate, kot jih nismo pirčakovali, čeprav se je med letom močno spreminjal delež nekaterih obratov pri ustvarjanju skupnega dohodka. O dobrem lanskem gospodarjenju govori podatek, da je podjetje ustvarilo samo v devetih mesecih 1974. leta blizu 30 milijonov dinarjev ostanka dohodka – če upoštevamo, da smo v zadnjih letih imeli komaj 2 milijona ostanka dohodka – znesek pa bo verjetno še precej večji po zaključnem računu."

„Precej negodovanja je bilo lani na račun nizkih osebnih prejemkov. Sprva je bila Jelovica med tistimi podjetji v občini, ki so imela najnižje osebne dohodke, potem pa se je naglo prebila med tiste z najvišjimi."

Čemu bi skrivali, da smo imeli v prvem polletju lani res nizke osebne dohodke. To pa predvsem zaradi nestimulativnega sistema nagrajevanja in precejšnje uravnilovke. K temu je treba dodati še precej slabše rezultate gospodarjenja v prvem polletju v primerjavi z drugim. S samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki smo ga sprejeli junija, smo napravili precejšen korak v nagrajevanju. Zlasti stimulativni del osebnih dohodkov, ki mu je za osnovo služilo izpolnjevanje gospodarskega načrta, je kmalu pokazal dobre rezultate. Tako so se poprečni osebni dohodki povečali v prvih 10 mesecih lani v primerjavi z istim obdobjem 1973. leta za 35 % in so znašali 2650 dinarjev, ob koncu zadnjega leta pa so se dvignili celo na 3100 dinarjev."

„Čeprav je vaša konferenca, z njo pa tudi vse osnovne organizacije sindikata, vložila največ naporov v reševanje najbolj perečih vprašanj gospodarjenja in družbenega standarda zaposlenih, ste precej skrbi posvetili tudi novi organiziranosti? "

„Najpomembnejša naloga naše konference ostaja tak razvoj samoupravljanja, da bo imel delavec možnost odločati o svojem položaju v združenem delu. Zato smo na občnih zborih osnovnih organizacij sindikata še posebej poudarili in zapisali med sklepe, da morajo osnovne organizacije postati nosilec popolnejšega obveščanja kolektiva, kar je tudi eden izmed pogojev za polno uveljavitev delavčevih samoupravnih pravic. V pripravah na novo organiziranost sindikata v naši delovni organizaciji nas je vseskozi spremljala misel, da moramo sindikat približati neposredni proizvodnji, njegovo dejavnost naj bi torej občutili najbolj tam, kjer članstvo dela in živi in kjer se vsak dan srečujemo s problemi. Predvsem si bomo prizadevali, da bi med članstvo prodrla zavest, da so delavci nosilci in ustvarjalci gospodarskih načrtov in nosilci neposredne delitve vseh rezultatov dela."

-iv

Ne moremo biti ravnodušni

Z državno pogodbo iz leta 1955, ki so jo podpisale članice Združenih narodov, je bila obnovljena neodvisna in demokratična Avstrija. Med drugim se je s to pogodbo Avstrija obvezala, da bo onemogočila vsako delovanje nacističnih, fašističnih ali kakršnihkoli drugih političnih organizacij, katerih delovanje bi bilo usmerjeno proti katerikoli drugi članici Združenih narodov. Prav tako so v isti državni pogodbi jasno določene pravice narodnostnih manjšin na ozemlju Avstrije. Po dvajsetih letih pa lahko ugotavljamo, da naša soseda Avstrija pravzaprav ni v celoti izpolnila niti enega člena državne pogodbe, ki govori o pravicah naše manjšine. Prav tako pa se nacistične in fašistične organizacije posebej v zadnjem času v Avstriji močno krepijo in skoraj bi lahko rekli s podporo najvišjih uradnih predstavnikov.

Taka neodgovorna politika pa vsekakor ne sodi v dobre sosedske odnose z našo državo. Kratenje pravic naše manjšine in dopuščanje sovražne dejavnosti nekaterih nacističnih in fašističnih političnih organizacij proti naši državi je upravičeno izzvalo ogorčenje naših ljudi, še posebej borcev NOV.

Ob koncu januarja je delegat družbenopolitičnega zbora Skupščine SR Slovenije Janez Japelj, ki je sicer predsednik komisije za vprašanja borcev NOV skupščine SRS, zastavil vprašanje izvršnemu svetu o dejstvih oziroma ukrepih, ki jih je uveljavil v odnosih s sosednjo Avstrijo še posebej glede na zadnje dogodke.

Zaprosili smo tovariša Janeza Japlja, naj nam med drugim obrazloži tudi razloge za svoje vprašanje izvršnemu svetu.

„V svojem vprašanju sem po dogovoru strnil svoje vprašanje in vprašanja še šestih delegatov, ki zadevajo odnose Jugoslavije s sosednjo Avstrijo."

Vprašanja so posredovali delegati družbenopolitičnega zbora Skupščine SRS Ciril Cvetko, Geza Bačič in Janez Japelj, delegata zbora občin Tine Zorčič in Franc Vaupot ter delegata združenega dela Nada Beltram in Jože Kert.

„Kaj vas je spodbudilo, da ste zahtevali oceno zadnjih dogodkov v Avstriji in odgovor avstrijske vlade na našo noto? "

„Predvsem zadnji dogodki, ki kažejo, da se Avstrija ne zaveda svojih dolžnosti, ki jih je prevzela z državno pogodbo 1955 leta. Šovinistični nastopi koroškega Heimatdiensta proti naši manjšini, razraščanje neofašistične dejavnosti, ki se kaže v razstrelitvi spomenika slovenskih protifašističnih borcev na Rubežu, zborovanju pripadnikov SS v Krivi vrbi in ne nazadnje hvalisanje koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja s svojo hitleransko preteklostjo. To so dejstva, ki razburjajo naše ljudi, posebno pa še borce NOV.

To ogorčenje je še posebej prišlo do veljave na zadnjem sestanku republiškega odbora in zveze borcev NOV Slovenije, kjer se je na eni strani pokazala zaskrbljenost ob zadnjih dogodkih v Avstriji, na drugi strani pa ogorčenje nad ignorantskim odnosom najvišjih predstavnikov Avstrije do določil iz državne pogodbe. Slednje se predvsem kaže v odgovoru na jugoslovansko noto, kjer trdijo, da je pri njih vse v najlepšem redu in da so dobri sosedski odnosi odvisni le od Jugoslavije. Kaže, da se na Avstrijskem nočejo zavedati, da dovoljujejo obnavljanje nacističnih, velikonemških, šovinističnih in revanšističnih organizacij, kot so FPO, koroški in štajerski Landsmannschaft ter koroški Heimatdienst in drugih, s čimer grobo zanikajo določbe državne pogodbe. Take oblike obnavljanja fašizma in nacizma, ki je celo hujši kot v Nemčiji, pa mi kot sopodpisniki državne pogodbe prav gotovo ne bomo dopustili, še posebej pa ne tisti borci, ki so se v zadnji vojni borili proti nacizmu. Enako ogorčenje so izrazili tudi naši delovni ljudje na številnih zborovanjih.

Odkritje spominske plošče v Gradcu, kjer objokujejo izgubljena mesta Maribor, Celje, Ptuj in Brežice, pa daje slutiti, da bodo v Avstriji, če bo šlo tako naprej, kmalu javno žalovali tudi za vsemi tistimi padlimi pripadniki SS in gestapa, ki so kot krvniki naših narodov padli v Jugoslaviji. Borci NOV Slovenije in Jugoslavije smo zato odločeni, da bomo reagirali in opozarjali na vse pojave nacizma v Avstriji.

Že sedaj kažejo odmevi na naše jugoslovanske proteste v svetovni javnosti, da se tudi druge članice Združenih narodov, podpisnice avstrijske državne pogodbe, začenjajo zavedati nevarnosti, ki se poraja z obnavljanjem fašistične in nacistične miselnosti.

Naši nekdanji borci in prav tako uradni predstavniki Jugoslavije so odločeni preprečiti razraščanje neonacizma v sosednji Avstriji, saj s tem, da v tej državi dopuščajo urjenje terorističnih skupin, ki potem prihajajo v našo državo, neposredno ogrožajo našo varnost. Za našo neodvisnost pa smo se borili dovolj dolgo in zanjo dali številne žrtve, da ne moremo mimo gledati, kako se pojavlja nova nevarnost in to neposredno na naših mejah."

„Kaj sodite o odgovoru, ki ga je v imenu izvršnega sveta dal podpredsednik IS Rudi Čačinovič?

„Odgovor je javnosti znan. Bil je zelo izčrpen in mislim, da so prizadevanja izvršnega sveta Slovenije kot tudi Jugoslavije enaka željam in zahtevam naših ljudi.

Mislim pa, da sedanji gospodarski odnosi s sosednjo Avstrijo kljub nekaterim nesoglasjem obstajajo. Če pa se bo politika Avstrije še nadalje razvijala tako kot se zdaj, po mojem preti resna nevarnost, da se bodo tudi gospodarski odnosi skalili, kar pa bo v škodo obeh sosednjih držav."

DR. BRATKO KREFT je prejel letos Prešernovo nagrado za svoje življenjsko delo na področju literarne in gledališke umetnosti

Bratko Kreft je visok pojem slovenske dramatske in gledališke umetnosti ter slovstvene in gledališke esejistike. Potem ko je v pripovedni prozi učinkovito predstavil probleme svoje generacije in socialno krizo slovenske vasi, je z dramatiko segel v središče človekove osebne in zgodovinske eksistence in časti.

V literarno in gledališko kulturo je vstopil sredi dvajsetih let, ustvarjal v kulturnih skupinah marksistične smeri in se zlasti v reviji Književnost potegoval za to, da se umetniško, posebno literarno ustvarjanje razrašča iz marksistične sinteze. Materialistično pojmovanje človeka in zgodovine je opazno uresničil v obeh zgodovinskih dramah, Celjskih grofih in Veliki puntariji: dramske osebe so v obeh besedilih enkratne, individualni značaji, a so v svojih odločitvah in idealih tudi zgodovinsko izredno pogojene. Pomembna, v slovenski dramatiki nova idejno-estetska dramaturška misel pa ni zrasla le iz nazora, ampak jo je narekoval položaj človeka v tedanjih jugoslovanskih in evropskih razmerah. V tej sintezi je iskati tudi odgovor na vprašanje, zakaj je humanistično razredni ideal svobode v tej dramatiki tako živ, pristen in sugestiven. Temu idealu služi tudi Kreftova povojna dramatika, a nič manj komediografija, ki osvobaja zdaj s satirično besedo, v Kranjskih komedijantih pa s prizanesljivo komiko in humorjem. Skratka, Kreftova dramska dela predstavljajo enega izmed temeljev moderne slovenske odrske književnosti, novost v dramaturškem miselnem pogledu, odpirajo pomembne nove interpretacije slovenskega kulturnega in političnega razvoja in so odrsko živa ter aktualna.

Vzporedno s Kreftovim pisateljskim delom so tekla tri desetletja njegovega praktičnega dela, ki ga je opravil na odru in za odrom kot režiser in pozneje tudi kot dramaturg. Po prvih uspehih na Delavskem odru in v Operi se začenja jeseni 1932. leta njegova pot režiserja Drame SNG v Ljubljani. Njegove odrske stvaritve se pogosto uvrščajo med najvišje dosežke tistega časa, posebej še njegova interpretacija Romea in Julije na pragu druge vojne. Po osvoboditvi je poglabljal svoje delo ob Shakespearu in na izviren način posredoval občinstvu svoje dotlej neznane dramske kronike. Vse njegove odrske stvaritve je vodila želja po napredni interpretaciji sodobnih in klasičnih dram, zanesljiv čut za miselno jedro in hkrati za razgibano odrsko podobo.

Temeljna težnja literarnega in gledališkega ustvarjalnega dela razkriva, da je Bratko Kreft tisti slovenski kulturni delavec, ki stoji tam, kjer se zraščata in oplajata visoka kultura in ljudstvo.

Kulturna skupnost?

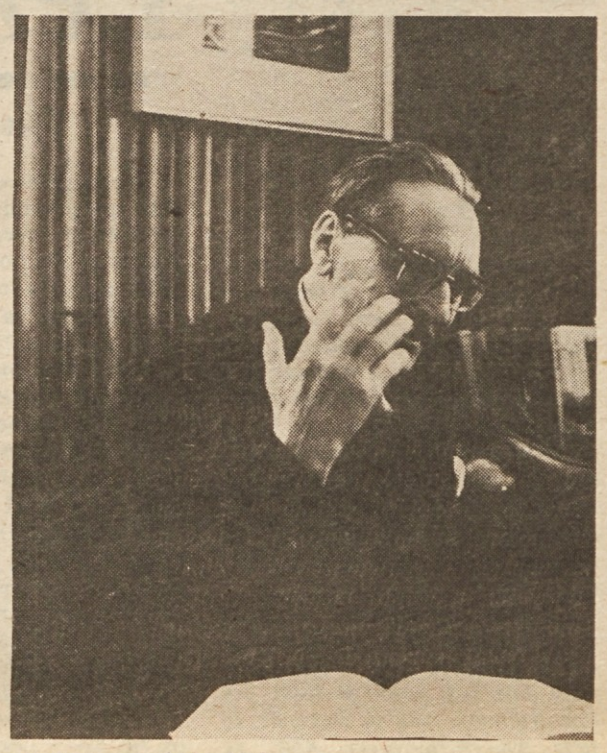

Inštitut – simbol miru?

Pišete spomine?

Kje je Prlekija?

POGOVOR S SLAVLJENCEM DR. BRATKOM KREFTOM

Puntarski duh — čudežni most do mladosti?

Nadaljevanje s 1. strani

– Izročilo slovenskih kmečkih uporov je zame bilo in je še vedno nekaj najvrednejšega v naši zgodovini. Po tej logiki sem res „moral" napisati Veliko puntarijo, še tembolj, ker so bili v tistih časih naši puntarji, ki so se morali boriti za svoj življenjski obstoj in človeško dostojanstvo z dvema smrtnima sovražnikoma – fevdalci in Turki – postavljeni daleč v ozadje, na rob pozabe in celo zasramovanja.

Glejte – naj rečem mimogrede – saj se še zdaj komaj zavedamo, da se je na primer pri Kakovem na Koroškem postavilo 600 naših puntarjev pod vodstvom kmeta Matjaža po robu 20.000 Turkom! Prave Termopile! No, zdaj pa poglejmo, kaj so naredili Grki iz boja svojih Špartancev in kaj mi iz „naših"? Poleg tega je treba še povedati, da naši puntarji niti približno niso vztrajali na bojnem položaju do zadnjega – vsi so padli! – zaradi strogo pojmovane discipline ali nekakšne vojaške časti.

Prepričan sem, da se je prav iz tega nesmrtnega boja rodila legenda o kralju Matjažu, ki zdaj s svojo vojsko spi pod Peco . . . Kako naj bi naše ljudstvo pelo o svojem bodočem rešitelju kralju Matjažu zaradi nekega ogrskega kralja Matije Korvina, ki je imel s Slovenijo samo to povezavo, da so njegove vojske pri nas grozovito pustošile, požigale in morile? „Kralj Matjaž" je lahko bil samo vojvoda iz Kakovega!

In če sva že pri kralju Matjažu . . . Dejstvo je, da pravo ime vodje največjega punta Gubca ni bilo Matija. So ga mar ljudje imenovali tako zaradi simbolične povezave s „kraljem Matjažem"?

Seveda ni prav nič presenetljivega, da je Kreft odločno zaplaval proti toku tudi takrat, ko je z dramo „Celjski grofje" razbil modno pogrevani mit o nekakšnih „jugoslovanskih združevalnih ambicijah" fevdalcev iz Celja. Še manjše presenečenje je, da je bil v drami deležen največje umetniške pozornosti prav lik upornika – Pravdača.

– Zanimivo je, da si pravdača nisem izmislil. Njegov obstoj je zgodovinsko dokumentiran v „Celjski kroniki". In če smo že pri Celjanih . . . tudi teharski kosezi so bili svojevrstni puntarji, saj so si upali ponoči napasti in zvezati svojega grofa in so ga nato „spoznali kot grofa" šele takrat, ko jim je obljubil vrniti starodavne svoboščine.

– Prej ste govorili o uporniški naturi in o prepričanju, ki ga mora navdihovati. Kaj pa, če so se naši kmečki puntarji odločali za upor predvsem zaradi brezizhodnega položaja? Torej, iz obupa.

– Ne bi rekel! Prepričan sem, da so – vsaj v tistih največjih uporih – resnično verjeli v svojo zmago in popolno osvoboditev. In za to idejo so tudi hrabro umirali!

Kreft je torej dihal in živel s svojimi puntarji. Cenzorji so imeli vsekakor z njim veliko dela, tako da je na primer avtor lahko videl „Veliko puntarijo" na odru šele po osvoboditvi . . .

– Med moje najlepše spomine sodijo vsekakor časi, ko sem delal kot režiser pri Delavskem odru. Moram reči, da smo si pridobili lepo veljavo, saj so prav zaradi naše dejavnosti uredili gledališko dvorano. Prav tisto, v kateri je zdaj kinoteka. V Miklošičevi ulici.

Še zdaj imam živo pred očmi zaključni prizor iz „Krize" v ljubljanski Drami. Igralci so prišli na oder z razvito rdečo zastavo in zapeli so internacionalo. Prvič v naši zgodovini sta se ta dva simbola borbenega delavstva pojavila na gledališkem odru! Seveda smo imeli samo dve predstavi . . . Bilo je pač v policijskih časih ob izteku tridesetih let . . . Puntarsko dejanje vsemu navkljub smo pa le napravili!

Moram povedati, da sem že zelo zgodaj začel delati pri zvezi Svobod. Še prav posebej mi je ostal v spominu zlet „Svobod" v Celju. Kaj, letos bo že štiridesetletnica? ! „Svoboda" je pač živela in delovala, kolikor so ji pustili, za kulturni dvig delavcev in tudi njihovo borbeno moralo pa je pomenila izredno veliko. Celjski shod, pri organizaciji katerega sem aktivno sodeloval, je bil še posebej velika in za tiste čase prav veličastna manifestacija. No, bil je tudi labodji spev, saj so zvezo „Svobod" takoj zatem prepovedali . . . Pač puntarska usoda . . .

Iz pogovora z dr. Bratkom Kreftom, letošnjim Prešernovim nagrajencem, dolgoletnim upravnikom Inštituta za slovenski jezik, akademikom, „večnim upornikom", sicer pa literatom, za kar se ima sam, smo ujeli v beležko zanimiv utrinek, ki po svojem značaju docela sodi ob rubaško, „Veliko puntarijo", pravdača, rdečo zastavo v zaključnem prizoru Golouhove „Krize" . . . Nekaj let pred začetkom vojne je ob obisku na Češkoslovaškem iz pogovorov s kulturnimi delavci in somišljeniki zvedel, da v SZ ne gre vse lepo in prav. (Zdaj temu pravimo stalinizem . . .) Ob vrnitvi v domovino je nekaj o tem tudi pisal, vendar . . . Družbena dogajanja so včasih pač tako zapletena in protislovna, da je Kreft za svojo puntarsko samoniklost in miselno samostojnost pravzaprav dobil potrditev šele 1949. leta.

– Bili ste tudi predsednik republiške kulturne skupnosti.

– Devet mesecev. Nato sem sam odstopil, ker me ni prav nič mikalo, da bi se ukvarjal zgolj z distribucijo sredstev.

Potem je tu inštitut (*„Upravništvo je bolj častna funkcija, čeprav dela ne manjka."*), slovar slovenskega knjižnega jezika (*„Letos bomo izdali drugo knjigo," ponosno pove*), iskrive domislice na račun sodobnih razmer v slovenski kulturi in njenih tokov, potrošniške miselnosti . . .

– Vidite, samoupravljanje je, v to sem trdno prepričan, neločljivo povezano z neprestanim dvigovanjem ravni splošne in družbenopolitične izobrazbe. Pri nas smo to dejavnost lep čas neodpustljivo zanemarjali, kar še prav posebej velja za marksistično izobraževanje. Zdaj se nam seveda dolgovi opletajo in dodatnih naporov bo treba, da jih bomo poravnali. Gre preprosto za to, da ne postaneš pravi komunist že s tem, ko dobiš v roke partijsko knjižico. Ali ko rečeš, da si opravil z vero . . . Postati marksist – leninist . . . to je proces, dolg proces. To ni tako, kakor je v meščanskih strankah, kjer si lahko danes tu in jutri tam . . . Zaviješ se v zastavo druge barve in – stvar je opravljena.

Glejte, ena od bistvenih sestavin marksizma je tudi dvom. Pravica do dvoma. Saj se je sam marksizem razvil iz dvoma v obstoječe družbene razmere in razlag zakonitosti družbenega razvoja!

Samoupravljanje je pri nas docela družbeno priznano. O tem ne more biti dvoma, vendar je prav tako treba biti realist in priznati, da v praksi, „v bazi" še zdaleč ni zaživelo tako, kakor si iskreno želi vsak iskren pristaš družbenega napredka.

Govoril sem o dvomu in izobraževanju . . . Sem sodi tudi ugotovitev, da samoupravljanje in dogmatizem ne moreta živeti skupaj. Prenekateri konflikti v delovnih organizacijah nas opozarjajo prav na to. Vidite, tako smo spet pri puntarstvu in puntarjih! Ljudje so prisiljeni boriti se za tisto, kar je „zgoraj" že izborjeno in naj bi bilo tudi pri njih. Včasih se mi zdi, da bi bilo tehnokratov ali kakor že imenujemo „obvezne tarče" samoupravljavskih puntarjev, bistveno manj, če bi bila marksistično – leninistična izobrazba v najširših vrstah komunistov bolj poglobljena, manj površna in predvsem – razumljena s hladno glavo in vročim srcem.

– Ohranili ste živ stik s kmeti, delavci, skratka z ljudmi, kakor pravimo. Gre za slučaj?

– Ne! Redno odhajam med svoje rojake in živim z njimi njihovo življenje. Upam, da me imajo za svojega, kakor imam jaz njih. Kmete, polproletarce . . . Mislim, da bi moral vsak izobraženec, politik, kulturni delavec . . . imeti vedno živ stik z ljudmi, z delavci, proletarci . . . Vedeti bi moral, kaj mislijo, kako moraš govoriti, da te bodo razumeli in kakšna je žuljava dlan – četudi samo pri rokovanju.

IGO TRATNIK

Poglavitni smotri in smernice za urejanje prostora

To je tudi tvoja stvar!

Ležali bomo, kot si bomo postlali

Splošne ocene so sicer zelo pohvalne, vendar je nekaj hude krvi v Velenju, med Gorenjci in na Notranjskem

V javni razpravi o „zasnovi urbanizacije" smo večkrat slišali malce otožno vzdihovanje: „Če bi imeli to gradivo že pred leti v rokah . . .!" Pri tem so glasni predvsem šolniki, zdravstveni delavci, urbanisti . . . Misli ni treba speljati do konca, ker se izteče kar sama od sebe: „Pri načrtovanju našega omrežja bi nam bilo laže."

Zdi se, da so še najmanj navdušeni nad modernejšimi pristopi v prostorskem planiranju cestarji. Doslej so namreč vztrajno zatrjevali – redke izjeme potrjujejo pravilo! – kako bo modernizirani „cestni križ" rešil vse bistvene probleme cestnega povezovanja v Sloveniji. Prav gotovo je res, da bo za promet s sosedi, tranzitni in mednarodni promet taka ocena še vedno ostala pri polni veljavi, za „poravnavanje domačih računov" pa bo prav gotovo treba vzeti „križu" nekaj odvečne mogočnosti.

„Zasnova urbanizacije" predlaga dokaj usklajen razvoj v okviru študijsko planskih regij. Taka usmeritev daje tudi polno podporo policentričnemu razvoju Slovenije. In prav policentrizem in „križ" ne moreta ujeti skladnega koraka. Res je, da bo „križ" povezoval večino predlaganih regionalnih središč z Ljubljano, nikakor pa ne le-teh med seboj brez „tranzita" čez Ljubljano.

Če bi torej iskali primer, kako je „Zasnova urbanizacije" že začela neposredno vplivati na naše ustaljene miselne tokove, bi to najlaže osvetlili z navedbo nekaterih cest, ki bodo prav gotovo z zahtevami po medregionalnih povezavah bistveno hitreje stopile v ospredje, kakor pa smo to mislili doslej. Najprej postanemo pozorni na predlagano nujno povezavo med avstrijsko Koroško in čez Dravograd ter Velenje v Celje in naprej proti Radečam, Mokronogu, Novemu mestu in prek Bele krajine proti Karlovcu.

Druga zelo zanimiva cestna povezava pa se nakazuje od Bleda proti Novi Gorici, s prometom skozi bohinjski železniški predor. V kategorijo medregionalnih cest bomo lahko prišteli povezovanje Pomurja z Varaždinom in Madžarsko ter najkrajšo pot iz Zasavja do „križa".

V prejšnji številki Delavske enotnosti smo podrobneje spregovorili o nekaterih zanimivih problemih v prostorskem planiranju v Sloveniji. Pravzaprav smo izkoristili priložnost, da se je pri nas pravkar končala javna razprava o „Zasnovi urbanizacije", ki jo je v prizadevanjih za izdelavo regionalnega prostorskega piana za območje SR Slovenije in v povezavi z zasnovo regionalnega prostorskega razvoja pripravil Zavod SR Slovenije za regionalno prostorsko planiranje. Kakor smo že poudarili, je dokument naletel v javni razpravi na izredno širok odmev (resnici na ljubo: to je tudi zaslužil, ne samo zaradi elementarnega pomena, ki ga ima za načrtovanje in vrednotenje nadaljnjega razvoja Slovenije, temveč tudi zaradi strokovnega dela, ki je bilo vanj vloženo) in je v splošnem požel tudi precejšnjo podporo. Prezreti seveda ne kaže tudi nekaterih kritičnih pripomb, ki so sicer v dobršni meri bile plod ne dovolj dobrega vživljanja v bistveno značilnost „Zasnove urbanizacije" – te in podobne je bilo kaj lahko že doslej in v sprotnih pogovorih in izmenjavah mnenj „razčistiti" in pojasniti, malce teže pa bo šlo z nekaterimi vprašanji, ki imajo „globlje vzroke" in bodo po vsej verjetnosti odmevale tudi v prostorih republiške skupščine, ki naj bi „Zasnove urbanizacije" v kratkem dobila v pretres. Seveda bi ta čas težko našli tako velikega pesimista, ki bi si upal trditi, da bi v skupščini utegnili – pač zaradi utemeljenosti pripomb, ki smo jih prej omenili – „Zasnove" celo zavrniti. To se prav gotovo ne bo zgodilo, čeprav s tem še zdaleč ni rečeno, da bodo s tem tudi „naša vprašanja" odšla z dnevnega reda. Prav gotovo bo o njih še veliko govora, ko se bo načrtovano valovanje regionalnega prostorskega razvoja preneslo tudi na druga področja, denimo v načrtovanje gospodarskega razvoja, konkretizacijo urbanističnih načrtov, financiranje „negospodarskih" dejavnosti in podobno.

Tokrat naj predvsem poudarimo, da smo z „Zasnovami urbanizacije" Slovenci napravili izredno pomemben korak k bodočemu smotrnejšemu gospodarjenju s prostorom, v katerem nameravamo delati in živeti. Nekateri, ki imajo sicer navado zelo glasno pihati v fanfare, sicer trdijo, da gre kar za edinstveno dejanje v evropskem prostoru. Z nekaj večjo mero obveznega občutka za realnost moramo seveda take pretirano glasne hvalnice malce utišati, čeprav je treba na drugi strani le priznati, da ne gre pri naših „Zasnovah urbanizacije" za nikakršno kopijo nizozemske, švkcarske, francoske ali švedske prakse (tako presajevanje tujih rožic v naš vrt bi bila seveda tudi sila nerodna in nepraktična zadeva), temveč je predvsem v najtesnejši zvezi z realnostjo, s katero imamo opraviti ta čas, in tudi v tesni povezavi z značilnostmi našega družbenega življenja in njegovimi dogovori.

Prav gotovo je ena naših temeljnih odločitev, ki smo jo že sprejeli za svojo, prav ta, da smo se odločili za policentrični razvoj ter ne morebiti za enega ali dva velika centra in za „podeželje". Obenem je taka odločitev tudi najtrdnejše poroštvo, da si bomo resnično prizadevali za skladnejši razvoj vseh področij v Sloveniji in da bomo sčasoma nehali govoriti o razvitih, manj razvitih ali celo nerazvitih, s čemer imamo zdaj opraviti na vsakem koraku. Policentrizem v bistvu pomeni predvsem to, da bomo s pravilnim usmerjanjem razvoja manjših regionalnih središč (ki pa bodo morala biti tako velika in gospodarsko močna, da bodo sposobna nositi težo rastočih bremen za tako imenovani družbeni standard) dali praktično možnost vsemu prebivalstvu SR Slovenije za približno enake življenjske možnosti. V mislih imamo seveda dostopnost do delovnega mesta, šolske, zdravstvene, varstvene, socialne in druge „storitve", stanovanja . . . in pač vse tisto, kar sodi zraven.

Neposreden naslednik odločitve o policentričnem razvoju Slovenije je vsekakor tudi „Zasnova urbanizacije", ki s policentrizmom računa kot z nespremenljivim dejstvom in – ko bo dokument sprejet v skupščini – bo dobil tudi značaj družbenega dogovora, na osnovi katerega bodo počivale vse kasnejše, porobnejše in problemsko bolj specializirane odločitve in usmeritve.

Zdi se, da se je prav tu zataknilo, torej kar zadeva razumevanje „Zasnov" ponekod „na terenu". Nekaterim kritikom se je zazdelo, da so „ljubljanski urbanisti" zašli predaleč s svojim vtikanjem nosu. Dobili so namreč občutek, kakor da skušajo „Zasnove urbanizacije" predpisovati vsem krajem v Sloveniji, od Ljubljane do „brezštevilnih" vasi" ali in kako se bodo razvijali. Čeprav taka mnenja niso pretirano pogosta (morda jih je več, kakor se je zdelo na osnovi javne razprave, in se drže bolj v mejah lokalne odmevnosti), velja vseeno pripomniti, da gre za zmoto, ki se po vsej verjetnosti ne bo uspela dolgo obdržati. Najmanj pa takrat, kadar pride do resnejše izmenjave mnenj.

Predvsem bi kazalo opozoriti na to, da so strokovnjaki, ki so sestavljali „Zasnove urbanizacije" (saj je očitno, da je dokument takega značaja lahko edinole rezultat timskega dela), hoteli opozorili slovensko javnost na bistvene probleme gospodarjenja s prostorom. In prav tega v Sloveniji nikakor nimajo na pretek. Uporabnega prostora namreč! Ne gre samo za majhno površino republike, temveč predvsem za to, da je relativno zelo majhen odstotek „republike" uporaben za naseljevanje, tovarne, cestno omrežje . . . Prav zaradi te prostorske omejenosti moramo biti še toliko bolj pozorni do tega, kako „se bomo razporedili", da ne bomo hodili drug drugemu po nogah. Dobro, resnejša nevarnost od prej omenjene pa je ta, da bi utegnili zaradi stihijskega razvoja, brez pravega razumevanja „bistva stvari" doseči samo to, da bomo nepopravljivo uničili, zastrupili, onesnažili naše življenjsko okolje.

„Zasnove" so nam tudi jasno predstavile, katere regije imamo v Sloveniji. Jasnost smo poudarili zato, ker smo doslej o regijah in regionalnih problemih govorili bolj na pamet in predvsem na osnovi seštevanja določenega števila občin v eno enoto, nikjer pa ni bilo rečeno, da se tako dobljene regijske meje tudi v resnici smiselno „pokrivajo" z dejanskimi mejniki. Prav zato ne preseneča, da so regije, ki jih ponujajo „Zasnove", malce drugačne, kot smo jih bili doslej vajeni. Sicer pa to navsezadnje ni najpomembnejše . . . Bolj bi kazalo poudariti, da so regije „zračunane" kot osnovne prostorske enote, znotraj katerih bodo potrebni še temeljiti dogovori, študije in „konkretizacija" načrtovanja našega življenja do leta 2.000. In to na vseh področjih.

Vsekakor pa bo moralo biti to načrtovanje kar precej drugačno, kot so ga doslej poznali v občinah, saj daje že precej misliti podatek, da je seštevek vseh razvojnih občinskih želja pokazal, da bi morali imeti v Sloveniji čez 25 let kar kakih 700.000 prebivalcev več, kakor jih bomo v resnici imeli, če bi hoteli imeti dovolj delavcev za „pokritje" vseh delovnih mest, ki so si jih zamislili občinski načrtovalci. Gledano s tega zornega kota, bodo „Zasnove urbanizacije" opravile izredno koristno delo tudi pri streznjevanju nekaterih glav, okajenih s preveliko mero optimizma.

Naj tokrat ostanemo pri našem razmišljanju o problemih prostorskega planiranja v Sloveniji samo pri regijah in dilemah, ki so v najožji povezavi z njimi.

Prejšnji teden je bilo na primer v Velenju posvetovanje skupnosti slovenskih občin na „našo" temo. Posvet je bil sklican z namenom, da občine SR Slovenije skupno izrečejo svoje mnenje in predloge k stališčem zavoda SR Slovenije za regionalno prostorsko planiranje, ki so jih v javni razpravi dale posamezne občine in medobčinski sveti občin. Delegati skupnosti slovenskih občin so sicer soglasno podprli „Zasnove urbanizacije", vendar so tudi opozorili na „nekatere probleme, ki bi jih kazalo bolje in podrobneje osvetliti". Če povemo natančneje, so ta čas v ospredju predvsem trije, in sicer „velenjski", „gorenjski" in „notranjski". Zanimivo je, da prav vsakega čevelj žuli na povsem drugem mestu, ker pa ni izključeno, da podobne pripombe in ugovori ne prihajajo „na površje" še kje drugje, bi kazalo vsakega posebej osvetliti.

V Velenju so prepričani, da jih „Zasnove urbanizacije" postavljajo ob stran. Če bi šlo po njihovem, bi moralo biti Velenje središče „svoje" regije in ne, da so ga uvrstili v celjsko. Če pa že z regijo ne more biti nič, bi moralo dobiti v primerjavi s Celjem vsaj značaj somestja (kakor je to primer z Ljubljana – Kranj in Maribor – Ptuj). Zdi se, da so Velenjčani predvsem prezrli „človeški faktor". Na področju, ki teži k temu mestu v Šaleški dolini, preprosto ni dovolj prebivalcev, ki bi lahko zagotovili Velenju tako populacijsko eksplozijo, da bi imelo realne možnosti za središče regije. Torej, gre za tako središče, kot si ga predstavljajo „Zasnove", središče z vsemi obveznostmi do okolice. Seveda pa s tem nikjer ni rečeno, da se Velenje ne bo razvijalo. Dejali bi le, da v okviru realnih meja. Kakor vsako drugo mesto, se zdi! Usoda vseh nerealnih načrtov bo pa tako ali tako lahko le ena: sčasoma bodo zaprašeni obležali v arhivih.

Gorenjce boli glava zaradi nečesa drugega. Ne gre jim račun, zakaj jih „Zasnove" dele na dva dela, „spodnjega" in „zgornjega". „Hočemo biti skupaj!" pravijo in jim menda gre še najbolj navzkriž (vsaj tistim v Kranju), ker se je spodnji del Gorenjske znašel v ljubljanski (ali osrednjeslovenski) regiji, tako da je Kranj le somestje Ljubljane. Prav gotovo sodi gorenjski primer v tisto kategorijo problemov, ki jih bo treba zelo podrobno in „z občutkom" reševati znotraj regijskih okvirov. Sicer se pa zdi, da so Gorenjci v svojih razmišljanjih videli vse preveč sedanje razmere (tudi gospodarske, prometne in podobno), pri tem pa prezrli, da se bo naše življenje v 25 letih tako korenito spremenilo, da si zdaj to morda le stežka prav predstavljamo. Povedati pa je le treba, da „Zasnove" skušajo graditi predvsem na razmerah leta 2000 in ne leta 1975.

Slovenija je sicer zelo majhna in Postojna niti ni 100 kilometrov od Kranja, vendar so notranjske pripombe na „Zasnove" bistveno drugačne od gorenjskih.

Osnovni problem notranjskega področja je v tem, da je sorazmerno zelo redko naseljeno in tudi v prihodnje ne kaže, da bi se v tem pogledu kaj bistvenega spremenilo. Težko bo spremeniti od narave vsiljeno dejstvo, da je Notranjska dokaj razsežna, vendar nima „logičnega" središča, ki bi ga lahko „vzdrževala". Pravzaprav ni toliko sporno severno področje Notranjskega (od Cerkniškega jezera navzgor), ki sodi v širšo ljubljansko regijo, temveč so težave s postojnsko in ilirskobistriško občino, ki naj bi bili v obalno kraški regiji. Do Kopra pa je daleč . . . Prav gotovo je res, da bi imeli Notranjci zaradi omenjene daljave do regijskega središča večje težave kot drugje po Sloveniji in si zato prizadevajo za razvoj Postojne kot regijskega središča. Težave bi sicer odpadle, vendar bi se rodile nove. Predvsem ta, da bi bila regija gospodarsko prešibka za zagotavljanje normalnega delovanja vseh potrebnih storitvenih dejavnosti. Kje bi utegnil biti izhod? Morebiti res v samostojni notranjski regiji – vendar bi morale v tem primeru druge regije priskočiti na pomoč s solidarnostnimi prispevki.

Treba se bo vsekakor dogovoriti. Tako, da bo za vse najbolj prav . . .

IGO TRATNIK

V Sloveniji se naseljujemo takole:

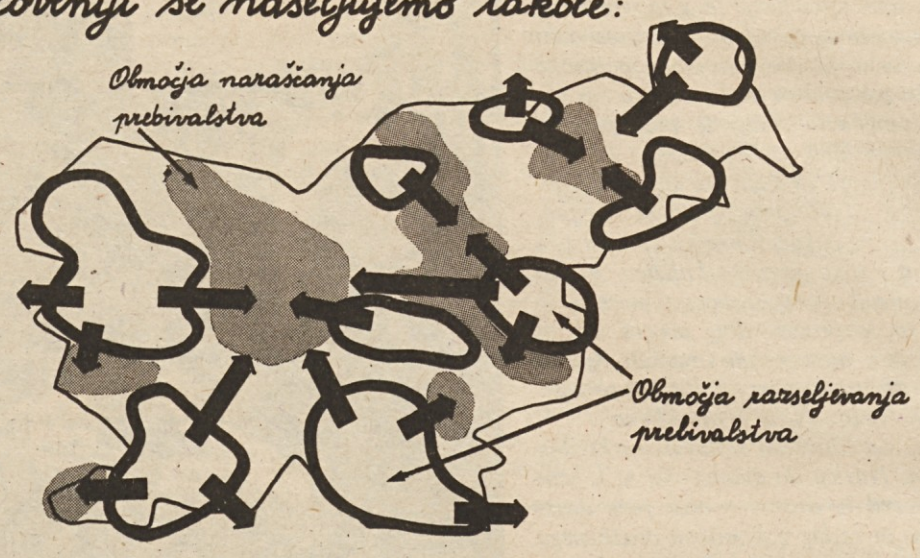

IZHODIŠČA POVEZOVANJA IN POSLOVNEGA SODELOVANJA TEKSTILNE INDUSTRIJE SLOVENIJE

Temelj hitrejšega povezovanja

Dosedanje vsebinsko neustrezne integracijske spodbude za povezovanje tekstilne industrije in počasnost pri iskanju rešitev so spodbudile izdelavo gradiva o družbenoekonomski zasnovi združevanja in poslovnega sodelovanja tekstilne industrije.

Nadaljevanje s 1. strani

Ob takšnih gospodarskih kazalcih je seveda povezovanje tekstilne industrije ne le enakih in sorodnih dejavnosti, pač pa predvsem po vertikali, od surovine prek predelave do trgovine nujnost današnjega časa.

Omenjena izhodišča bodo tekstilcem v oporo pri integracijskih prizadevanjih, resda pa jih bo treba v nekaterih podrobnostih dopolniti in dodelati posamezna poglavja. Tako so nakazale prve javne razprave o gradivu, ki so bile v okviru zbornice in sindikatov že ob koncu minulega meseca. Sestavljavce gradiva, posebno komisijo pri gospodarski zbornici, v kateri so sodelovali tudi sindikati ter predstavniki tekstilne industrije in komisije za integracijo, čaka še usklajevanje gradiva s pripombami oziroma dopolnjevanje izhodišč z izrečenimi predlogi.

Dosedanje pripombe zadevajo predvsem to, da bi bilo potrebno v gradivu bolj izrazito opredeliti namen združevanja dela in sredstev ter poslovnega povezovanja v tekstilni industriji, definirati bi bilo treba nekatere splošne pojme, našteti tipe integracij in pojasniti, za kakšne integracije gre v tekstilni industriji . . . Podrobneje bi veljalo opredeliti tudi vlogo sedanjega poslovnega združenja – tako v razmerju do zbornice kot do bodoče poslovne skupnosti Združenja tekstilne industrije Slovenije. Vsekakor pa bo gradivo, dopolnjeno s predlogi iz javne razprave – takšno je mnenje vseh, ki so ga doslej ovrednotili – primerno kot družbenoekonomska zasnova združevanja in povezovanja ter poslovnega sodelovanja tekstilne industrije na Slovenskem.

rb

V četrtek, 30. januarja, je bila v Ljubljani razširjena seja koordinacijskega odbora za odpravo posledic potresa na Kozjanskem. Člane odbora so mimo drugega seznanili z najnovejšimi podatki o zbiranju in razdeljevanju sredstev solidarnostnega sklada. Več kot 15 starih milijard je bilo zbranih sredstev in več kot 11 milijard nakazanih na prizadeto področje. Gradbena operativa je doslej dokaj uspešno opravila svoje naloge. Šola v Zibiki je dograjena, drugih sedem intenzivno gradijo, vse pa bodo gotove do prihodnjega šolskega leta. Pravkar sprejeti zakon o sredstvih solidarnosti bo deloma zagotovil tudi sredstva za obnovo Kozjanskega.

Izpit solidarnosti: skoraj odlično!

31. januarja se je v Sloveniji končal drugi solidarnostni krog zbiranja pomoči za odpravo posledic potresa na Kozjanskem. Končal se je v toliko, da bodo koordinacijski odbori po občinah in v republiki naredili obračun, akcija sama pa se bo nadaljevala, saj je še mnogo zamudnikov.

Dobro organizirana akcija, predvsem družbenopolitičnih organizacij, visoka zavest solidarnosti med našimi delovnimi ljudmi, ki so v večini primerov prispevali dva celodnevna zaslužka, so dali zelo zadovoljive rezultate. Če ne bi bilo nekaj izjem, bi lahko rekli, da je akcija odlično uspela. Dobrih 150 milijonov oziroma 15 starih milijard dinarjev, se je nateklo pomoči do 20. januarja letos. Pri tem pa niso upoštevana sredstva, ki so jih posamezne občine, denimo ljubljanske, posebej namenile za gradnjo šol, prav tako tudi ne sredstva za gradnjo šole, ki jo gradi Banjaluka. Prav tako je bilo v tem času nakazanih nekaj več kot 111 milijonov dinarjev stanovanjskima skupnostima in temeljnima izobraževalnima skupnostima v občinah Šentjur pri Celju in Šmarje pri Jelšah, ki sta bili ob potresu najbolj prizadeti.

To so precejšnja sredstva, vendar predstavljajo le nekaj več kot 20 % celotne škode po drugem popisu. Akcija zbiranja sredstev se bo tako nadaljevala še v letošnjem in v prihodnjem letu. Res da v največji meri z uveljavitvijo novega, pravkar sprejetega zakona o sredstvih solidarnosti, treba pa bo poiskati še druge vire, če bomo hoteli v doglednem času popraviti škodo, ki jo je povzročil lanski potres.

Prav gotovo je zanimiv pregled zbranih sredstev iz šestdesetih slovenskih občin za pomoč Kozjanskemu. Že takoj lahko opazimo, da je kar preveč sredstev obležalo na žiro računih bank. To je deloma razumljivo, ker pač tolikšnih sredstev zaradi premajhnih zmogljivosti gradbeništva ni možno tako hitro porabiti. Vsekakor bo treba pospešiti njihovo porabo.

Seveda nas zanima, kam so šla ta sredstva in za kaj so bila porabljena. Najprej morda podatek o poškodovanih objektih po drugi ocenitvi. Prva začasna ocenitev ni bila popolna, saj se je dejanska škoda pokazala oziroma povečala tudi zaradi kasnejših potresnih sunkov. Pa tudi prijave posameznikov niso prispele pravočasno. Tako so ugotovili, da je po potresu na Kozjanskem poškodovanih 5300 poslopij. Največ v občini Šmarje pri Jelšah, in to kar 3650 ter v občini Šentjur pri Celju 1309 poškodovanih hiš. Preostala škoda je nastala na področju občin Celje in Slovenske Konjice. Skupna škoda je bila ocenjena na 690 milijonov dinarjev (68 starih milijard).

Če pa pri tem upoštevamo, da so po ocenitvi prihajale še nove prijave in reklamacije na kategorizacijo škode ter predvsem hitro naraščanje cen gradbenega materiala, bo dokončno ugotovljena škoda oziroma odprava te škode prav gotovo presegla prvotno oceno 68 starih milijard dinarjev.

Sredstva, zbrana v prvem krogu solidarnostne akcije, so iz republiškega tekočega računa odtekala predvsem v temeljne izobraževalne skupnosti obeh občin. Z njih naj bi se gradile v prvi vrsti nove šole. Potem pa, ko je bil sprejet sklep, da se posamezne regije oziroma medobčinski koordinacijski odbori neposredno povežejo z določenimi območji obeh občin, se je le 10 % sredstev nabiralo na republiškem tekočem računu. Druga sredstva pa so bila uporabljena neposredno za sanacijska dela in novogradnje, ki so jih prevzela gradbena podjetja posameznih regij v Sloveniji.

Gradbena podjetja iz Slovenije so se kljub temu, da so imela na svojih gradbiščih dela v največjem razmahu, polnoštevilno odzvala pozivu, naj priskočijo na pomoč in poslala svoje posadke na Kozjansko. Posamezna podjetja so si razdelila območja po krajevnih skupnostih in sanirala poškodovana poslopja, gradila nova ter postavljala začasne montažne hišice. Tako so bila do konca lanskega leta dokončana oziroma začeta dela pri saniranju 146 poslopij ter pri gradnji 41 novih stavb, 23 montažnih gradenj in 65 začasnih bivališč. V tem času so zasilno sanirali še 300 domov. Člani civilne zaščite pa še nadaljnjih 187 in občani sami 132 svojih hiš.

Ekipe gradbenih podjetij so pri svojem delu seveda imele tudi težave, saj v začetku še ni bila zbrana potrebna dokumentacija. Tudi prebivalci sami so se upirali sklepanju pogodb zaradi nejasnosti pri kreditiranju in morda deloma zaradi nezaupanja. Tudi vreme graditeljem ni bilo naklonjeno. Med 60 dnevi je bilo le deset brez dežja. Prav tako so imeli težave z razdrobljenostjo zaselkov in predvsem s prevozom gradbenega materiala. Slabe ceste, ki pa jih ponekod sploh ni, so onemogočile uporabo mehanizacije. Zadovoljni so bili, če so lahko prevažali material z volovsko vprego. Veliko je bilo primerov, ko so zidarji nosili material tudi po več kilometrov na plečih, namesto da bi opravljali svoje delo.

Na sestankih predstavnikov gradbenih podjetij ter koordinacijskih odborov, ki so bili v decembru lani oziroma v januarju letos, so se predvsem dogovorili, da bodo letos nadaljevali delo po enakem teritorialnem razporedu. Pri tem je treba še posebej pohvaliti koordinacijski odbor ljubljanskih občin, predstavnike občine Šentjur pri Celju in ljubljanskih gradbenih podjetij, ki so se na sestanku v Šentjurju podrobno pogovorili o težavah, ki so jih imeli doslej, in o načrtih, kako bi jih odpravili v prihodnje. Njihov razgovor je poleg že navedenih težav opozoril tudi na pomanjkljivo pripravljeno dokumentacijo in predvsem na slabo oskrbo z gradbenim materialom, ki naj bi ga za spomladanski začetek del zagotovili že to zimo. Za zimski čas namreč pravijo Kozjanci, da so njihove ceste in poti „asfaltirane“. Ko blato ob večjem mrazu zmrzne, so njihovi zaselki dostopni tudi s kamioni.

Precej govorjenja na teh sestankih je bilo tudi o cenah gradbenega materiala, ki so sedaj že precej višje od tistih, ki so jih določili s sporazumom na začetku del. Razliko, vsaj tako so se dogovorili, bo pač nosil solidarnostni sklad. Sklenili so tudi, da bodo skušali vključiti v delo pri sanacijah oziroma novogradnjah čim več domačinov oziroma domačih delovnih organizacij, saj gradbenim podjetjem v Sloveniji že tako primanjkuje delovne sile. Dogovorili so se tudi, da bodo prek Biroja za gradbeništvo posredovali gradbenim podjetjem Slovenije poseben poziv, naj izkoristijo ugodno zimo in nadaljujejo z gradnjo. Ob pripombah gradbenih podjetij in zavoljo težav, ki so jih imeli s sanacijskimi in drugimi programi, so ugotovili, da bodo le-ti za letos izdelani v najkrajšem času, tako da s te strani ne bo več pripomb.

Pri obnovi poškodovanih poslopij na Kozjanskem so imele prednost šole. Prva sredstva, ki so se natekla v solidarnostnem skladu, so bila namenjena prav gradnji novih šol. Kasneje so na pobudo Velenja začeli graditi novo šolo v Zibiki z udarniškim delom in s posebej zbranimi sredstvi. Pobudo so povzele tudi druge občine; gradnjo šole v Ponikvi so prevzele ljubljanske občine in zanjo že doslej zbrale dodatne 3 milijone sredstev. Gradnjo šole v Kristan vrhu so prevzeli Novomeščani, na Vinskem vrhu Zagorjani, šolo v Šmarju Gorenjci, šolo v Šentvidu pa gradi kombinat Kozara s sredstvi, ki jih je zbrala Banjaluka.

Gradnja šol napreduje po predvidenem načrtu. Velenjska v Zibiki je že zdavnaj gotova. Druge bodo gotove v naslednjem mesecu oziroma najkasneje do začetka novega šolskega leta. Sedaj jih je v gradnji še sedem. V Šentvidu, kjer gradijo Banjalučani, že nabavljajo notranje pohištvo in se ukvarjajo z zunanjimi deli. V Pristavi, kjer je delo prevzel Marles, je gradnja pred koncem. Manjka le še butanska postaja in cisterna za gorivo. Osnovna šola v Mestinju je tudi že pokrita in sedaj montirajo centralno kurjavo, urejajo tlake in toplotno izolacijo. Manjka še greznica in dovoz. Po načrtu bo gotova 25. maja. Šola na Vinskem vrhu je že pod streho in delo teče brez prestanka. Gradbeno podjetje Pionir iz Novega mesta se je obvezalo, da bo šolo predalo učencem v dogovorjenem roku, to je do novega šolskega leta.

Tudi nadaljevanje gradnje osnovne šole v Šmarju, ki jo gradi Gorenjska, poteka po načrtu. Pri tem so na koordinacijskem odboru posebej poudarili, da gradnja bazena ob šoli, ki je v načrtu, ne bo šla iz sredstev solidarnostnega sklada in za zdaj bazena sploh ne bodo gradili.

Pri obnovi Kozjanskega bo letos sodelovala tudi jugoslovanska mladina. Pripravljajo namreč zvezno mladinsko delovno akcijo, za katero je zvezna konferenca SZDL že odobrila 1,1 milijona dinarjev, kar pomeni, da bo v tej akciji sodelovalo od 350 do 400 brigadirjev. Če to preračunamo na 21 dni, kolikor bo trajala izmena, oziroma 17 delovnih dni, bodo jugoslovanski mladinci tudi letos predvidoma opravili pri obnovi poškodovanih stavb 7.000 delovnih dni. Gradbeni odbor za odpravo škode na Kozjanskem je že začel pripravljati načrt, kako se bo akcija Kozjansko 75 jugoslovanske mladine vključila v delo na terenu. Na naši sliki: mladina v lanski delovni akciji na Kozjanskem.

Ljubljančani za svojo šolo še nimajo popolnih načrtov. Kljub temu pa so z gradnjo že začeli in če bodo dela tako napredovala, bodo šolo dokončali pred 25. avgustom letos.

Čeprav so s sprejetjem novega zakona o solidarnosti za vnaprej zagotovljena določena sredstva za primer elementarnih nesreč (po njem bi se zbralo v solidarnostnem skladu letno deset do dvanajst starih milijard dinarjev), pa republiški koordinacijski odbor za odpravo posledic potresa na Kozjanskem v letošnjem letu še ne bo nehal delovati. Potrebe prizadetega Kozjanskega so znatno večje od sredstev, ki se bodo zbrala po zakonu. Zato bodo potrebna dodatna sredstva in prav zbiranje teh sredstev ter njihovo razporejanje bo naloga tega odbora in koordinacijskih odborov občin oziroma regij.

Republiški koordinacijski odbor se je tudi dogovoril, da bo zahteval poročilo posebnih organov službe družbenega knjigovodstva o zbranih sredstvih in predvsem o njihovi namenski uporabi v občinah Šmarje in Šentjur. Tako bo predvidoma v sredini marca letos to poročilo do podrobnosti pripravljeno za javnost. Člani koordinacijskega odbora se zavedajo, da morajo tisti, ki so denar dali, tudi natančno vedeti, za kaj je bil uporabljen.

A. AGNIČ

Kljub dvakratnemu popisu škode, ki je nastala po potresu na Kozjanskem, prihajajo vsak dan še nove prijave škode, prav tako pa tudi reklamacije pri kategorizaciji. Zaradi neobveščenosti pa tudi zaradi nezaupanja je še precej takih primerov, ko se družinam hiša praktično podira nad glavo, pa še vedno niso vložili zahtevka po ocenitvi škode. V takih primerih so velikokrat krivi tudi krajevni dejavniki, ki bi morali zabeležiti prav vso škodo.

Za boljšo obveščenost na obali in Krasu

Minuli teden so v Kopru organizirali kar dve razpravi o samoupravnem obveščanju v združenem delu, ki zahteva nove premike zavoljo mnogih spoznanj o potrebi po boljših in celovitih načinih informiranja tako v delegatskem sistemu kot samoupravnem odločanju delavcev v združenem delu.

Na posvetu, ki sta ga organizirala Sekcija urednikov in novinarjev glasil v delovnih organizacijah za Primorsko in komisija za informiranje pri obalno-kraških sindikatih, je spregovoril tudi Ivo Zorčič, sekretar komisije za politično propagando in informiranje pri CK ZKS. V svojem uvodnem razmišljanju je razčlenil sedanje razmere in nakazal naloge, ki bi jih morali na področju obveščanja čimprej in čimbolj temeljito uresničiti. V nadaljevanju posveta so v razpravi sodelovali poleg novinarjev glasil tudi predsedniki sindikatov in sekretarji ZK v večjih delovnih organizacijah z obalno-kraškega področja.

Tudi na zadnji seji komisije za informacije pri obalno-kraškem svetu ZS Slovenije so razpravljali o nalogah in vsebini samoupravnega komuniciranja v združenem delu. Ugotovili so, da kljub izboljšanju razmer na tem področju še vedno ni vzpostavljen tak sistem obveščanja, ki bi zagotovil delavcem tvorno in aktivno vključevanje v vse oblike delovanja posameznika in družbe.

Oba posveta sta opozorila na mnoge probleme, ki jih imajo uredniki in organizatorji obveščanja pri svojem delu, za kar pa včasih ne dobijo podpore niti pri družbenopolitičnih organizacijah v posameznih delovnih organizacijah. Nakazana problematika iz obeh posvetov pa jih je vodila k dogovoru, da bodo v februarju opravili natančno analizo razmer na področju obveščanja v združenem delu za obalno-kraško področje, le-ta pa jim bo služila za pripravo akcijskega načrta in delovanja, o čemer pa bodo spregovorili tudi na skupni seji komiteja obalne kraške konference ZKS – in na predsedstvu obalno-kraškega sveta zveze sindikatov.

FRANC OBOLNAR

Kdo »skriva« dohodek pred vplivom delavcev

V Mariboru ocenjujejo, da je vpliv delovnih ljudi na odločanje „o posameznih delih" dohodka dokaj neenakomeren. Medtem ko se je vpliv delavcev po ustavnih spremembah precej povečal, ko gre za odločanje o tistem delu dohodka, ki se razporeja za osebne dohodke, osebne prejemke in skupne potrebe v TOZD, pa se del dohodka še usmerja po logiki pred sprejetjem nove ustave, se pravi, da o njem dejansko ne odločajo tisti, ki so ga ustvarili. Lani so delavci sicer že odločali o programih in prispevnih stopnjah, moramo pa priznati, nam je dejal v pogovoru predsednik občinskega sindikalnega sveta Maribor EMIL TOMAŽIČ, da je bilo to odločanje večinoma formalno. Letos želimo to akcijo izpeljati bolj vsebinsko, žal pa vnovič ugotavljamo, da smo v časovni stiski. V Mariboru smo hoteli predstaviti delavcem že ovrednotene programe posameznih interesnih skupnosti, ker smo lani ugotovili, kako negativno so sprejeli delavci v TOZD kasnejše spreminjanje prispevnih stopenj. Ker še do danes niso izoblikovane prispevne stopnje za posamezne samoupravne interesne skupnosti – razen skupne prispevne stopnje – delavci na svojih zborih še niso obravnavali niti uresničitve programov za lansko leto niti novih programov za letos. Dejstvo, da so lani delavci neposredno na zborih odločali tudi o višini prispevne stopnje, letos pa bodo o tem odločali prek svojih delegatov v skupščini SIS, utegne imeti za posledico začasno osiromašenje vpliva delavcev na končne odločitve.

Poseben problem predstavlja vpliv delavcev na tisti del njihovega dohodka, ki je in ki še kroži v nekaterih nekdanjih centrih odtujene ekonomske moči, kot so banke, zavarovalnice. Delovne skupnosti v teh institucijah razporejajo le svoj dohodek, o teh združenih sredstvih pa odločajo predstavniki združenega dela; toda prav tu se srečujemo s problemi. V izvršnih telesih, kjer se o mnogočem odloča, niso predstavniki vseh, ki združujejo sredstva. Posledica tega je, da se tisti, ki imajo v izvršilnih telesih svoje predstavnike, bolje odrežejo od drugih. To pa seveda ni edini problem.

„Predstavniki" združenega dela v teh telesih so praviloma vodilni delavci iz TOZD ali drugih OZD. Svojo funkcijo opravljajo povsem neodvisno od delavcev in so njihova stališča ob sklepanju o sredstvih skoraj povsem osebna. O tem seznanjajo le ožji krog drugih sodelavcev. Prav to je napačno. Povsem jasno je namreč, da na ta način o pomembnem delu dohodka še vedno odločajo ozke skupine posameznikov, ki prihajajo sicer iz združenega dela, s tem pa se tudi vse konča. Podobno velja za sredstva, ki se zbirajo v ohranjenih občinskih skladih. Še vedno je minulo delo vprašanje brez odgovora. V Mariboru menijo, da se v konkretni praksi to vprašanje zaenkrat omeji zgolj na lestvico odstotkov za povečani osebni dohodek, do katerega ima delavec pravico, in sicer v odvisnosti od delovne dobe. Da je problem aktualen, dokazuje tudi sindikalna lista, ki se glede minulega dela prav tako omejuje zgolj na prej omenjeno lestvico. Kot poseben problem pa se kaže minulo delo v materialnih odnosih med tistimi TOZD, ko so do ustavnih sprememb tvorile enotno tehnološko in samoupravno delovno skupnost. Problem je zlasti tam, kjer gre za neenakomerno vlaganje v preteklosi – v sedanje TOZD. Samoupravni sporazumi tega praviloma ne urejajo. Premoženje in obveznosti so sicer razdeljene, samoupravni sporazumi podpisani, pravice iz minulega dela pa niso ovrednotene. Kot nekakšno nadomestilo so zato v sporazumih določila o solidarni odgovornosti in o solidarnosti glede pravic do normalnega osebnega dohodka, če zaide posamezna TOZD v neugoden gospodarski položaj. To je sicer pomemben element odnosov, ki pa vendar ne more povsem nadomestiti pravic iz minulega dela, še zlasti ne tistih, ki bi imele za posledico, da bi imela tehnološko manj razvita TOZD možnost za hitrejši razvoj.

J. U.

S predlogi je treba pohiteti

V sredo, 5. februarja, je bila 2. plenarna seja Republiškega odbora sindikata delavcev kulture Slovenije.

Med drugim so razpravljali tudi o poteku samoupravnega sporazumevanja o razporejanju dohodka in o delitvi osebnega dohodka na področju kulturnih dejavnosti. Ugotovili so, da je predlog za samoupravni sporazum pripravljen samo za področje knjižnic, postopek pripravljanja predloga za samoupravni sporazum za kinematografe pa se je že začel. Za druga področja kulturnih dejavnosti predlogi še niso pripravljeni. Na seji so sklenili, da bodo opozorili komisije za pripravo samoupravnih sporazumov, naj skličejo zbore podpisnikov sporazumov. Predloge za samoupravne sporazume je treba pripraviti do konca februarja letos. V nasprotnem primeru bo treba oblikovati nove komisije za pripravo samoupravnih sporazumov.

Ob koncu so oblikovali nekaj komisij pri RO sindikata delavcev kulture, ki se bodo ukvarjale s konkretnimi problemi. Delo teh komisij bo razbremenilo delo republiškega odbora sindikata delavcev kulture.

R. S.

NA ROB OBČNEMU ZBORU OSNOVNE SINDIKALNE ORGANIZACIJE RUDNIKA URANA ŽIROVSKI VRH

Majhen kolektiv z velikimi nalogami

Temeljna organizacija združenega dela ljubljanskega Geološkega zavoda – Rudnik urana Žirovski vrh, sami rudarji in člani zavoda jo imenujejo kar TOZD 3, šteje 56 ljudi, s tem da se bo število zaposlenih že prihodnje leto skoraj podvojilo.

Vse kaže, da se obeta uranovi rudi z Žirovskega vrha lepa prihodnost. Geološki zavod Ljubljana in Savske elektrarne sta kot investitorja rudnika urana Žirovski vrh sklenila pogodbo z ameriško inženiring tvrdko Flour Utah iz Kalifornije, ki bo za rudnik urana poskrbela potreben tehnološki postopek za predelavo uranove rude v uranov koncentrat. Naravni uran bodo po pogodbi oplemenitili v ZDA, pri čemer bodo v kar največji možni meri izkoristili naše domače znanstvene in strokovne izkušnje.

Investitorja sodelujeta s skladom Borisa Kidriča kot finanserjem domačih raziskav in z inštitutom „Jožef Stefan", ki že od vsega začetka opravlja laboratorijske in polindustrijske raziskave predelave uranove rude iz Žirovskega vrha. Obogateni uran z Žirovskega vrha bo uporabljala jedrska elektrarna Krško.

TO POT GRE POVSEM ZARES!

Nedvomno je torej, da so pri ljubljanskem Geološkem zavodu dobro zastavili in da bodo morali žirovski rudarji še visoko zavihati rokave. Zaenkrat namreč kopljejo uranovo rudo le še bolj v raziskovalne namene, kmalu pa se bo začelo zares!

Sicer pa je minuli občni zbor sindikalne organizacije maloštevilnega kolektiva pokazal, da gre že danes na Žirovskem vrhu čisto zares. Obveznosti naraščajo, dela je vse več. In ker je kolektiv mlad in še posebej na področju samoupravljanja brez bogatih izkušenj, je tudi vse več problemov, s katerimi se srečujejo rudarji. Vsaj tako je bilo razbrati iz razprave na občnem zboru sindikalne organizacije na Žirovskem vrhu.

Rudar Darko Jeras je med drugim dejal:

„Res je, da je kolektiv mlad, toda to ni pravo opravičilo za slabo delo sindikata. Ne trdim, da je sindikat premalo delal, čutim pa, da ni prave povezave med sindikalnimi funkcionarji in rudarji. Bolj malo namreč vemo, kaj se dogaja na sestankih, s čimer se nikakor ne morem sprijazniti. Zakaj ne bi dali zapisnikov s sindikalnih sestankov na oglasno desko? Mene veliko bolj zanima, o čem je bilo govora na sindikalnem sestanku, kot pa to, koliko je bilo sej. Rudarji tudi ugotavljamo, da doslej ni bilo prave povezave med samoupravnimi organi in sindikalno organizacijo. Napako moramo v prihodnje popraviti, saj smo vendar vsi za to, da se nič ne zgodi brez sindikata . . ."

Rudarju Jerasu je pritrdila večina govornikov. Skoraj vsi so si bili edini v tem, da mora sindikat v prihodnje bolj poprijeti in da ga čaka na številnih področjih še veliko dela.

„Pogosto se pogovarjamo o delovni disciplini, o skrbi za osnovna sredstva, toda doslej je bilo vse zaman. Stroji se kvarijo, kako je z rezervnimi deli pa dobro vemo. Nekdo je spet poškodoval vhodna vrata v rudnik, da ne govorimo o polomljenih signalnih tablah v jami. Za vse to smo sami odgovorni. Premalo se zavedamo, da je pravzaprav vse v naših rokah, da so naši delovni uspehi, naši osebni dohodki odvisni od nas samih . . ." je poudaril Ludvik Lamut.

O skrbi za osnovna sredstva in o delovni disciplini so spregovorili tudi drugi. Menili so, da bi sindikat v tem primeru opravil svoje poslanstvo. Doslej je namreč sindikat le opozarjal na nedisciplino in malomarno ravnanje z osnovnimi sredstvi, ni pa ničesar storil, da bi škodo tudi preprečili.

VELIKO KONKRETNIH NALOG

„Zaenkrat smo majhna delovna organizacija, vendar z velikimi nalogami. In tega ne smemo pozabiti," . . . je na občnem zboru opozoril inž. Jurij Jurančič, direktor temeljne organizacije združenega dela. „Z novo pogodbo se nam obeta veliko dela, na nas pa je, da ga bomo dobro opravili in da bodo poslovni partnerji z nami zadovoljni. Res je sicer, da je povpraševanje po uranu veliko in da bi ga vsi radi imeli. Zavedati pa se moramo, da ne za vsako ceno! In s tem v zvezi nas čaka še veliko nalog. Najprej se bomo morali nekoliko resneje lotiti svojih osnovnih obveznosti, trenutno smo namreč pod zastavljenim planom, obenem pa že moramo misliti na jutrišnji dan, ko bo rudarjev na Žirovskem vrhu precej več kot danes. Misliti bomo morali na potrebna stanovanja za nove delavce, urediti bomo morali vprašanje prehrane, poskrbeti za boljšo opremo v rudniku. Res veliko nalog za tako majhen kolektiv! Prepričan pa sem, da bomo vsemu kos, če se bomo držali začrtane poti . . ."

Ne samo žirovske rudarje, temveč lep del Poljanske doline čaka nova prihodnost. Vsa pripravljalna dela so v glavnem že razdeljena. Organizacijo raziskav glede varstva okolja – gre za vpliv novih rudniških objektov na vso dolino – je že prevzel inženirski biro Elektroprojekt, ki bo poskrbel za to, da bo ostala dolina tako neoskrunjena kot doslej.

Res je, uran je sila dragocen. In mnogi bi ga radi imeli – toda ne za vsako ceno, kot je poudaril inž. Jurančič.

–a

Sindikat o vsem

Občinski svet zveze sindikatov v Radljah je pred dnevi sklical posvet, na katerem so se dogovorili za osnovne delovne naloge v prihodnjem obdobju. Vse občne zbore bodo izvedli do 15. februarja, na njih pa bodo tudi začrtali osnovna načela za bitko uresničevanja stabilizacijskih načel in uresničevanja delovnih programov. Za člane delavske kontrole bodo prihodnji mesec pripravili poseben seminar, da bi tako delavsko kontrolo „oborožili" za uspešnejše delo.

Izboljšali bodo tudi informativno dejavnost. Gre predvsem za odpiranje informacij znotraj podjetij pa tudi za povezavo na ravni občine. Opozorili so na dejstvo, da je predvsem povratna moč informacije prešibka. Gre za to, da bi moralo informiranje zagotoviti hitrejše odpravljanje napak, razreševanje konfliktnih situacij tako med ljudmi kot med podjetji in v delovnih kolektivih. Večjo pozornost bodo posvetili tudi osrednjemu sindikalnemu glasilu Delavski enotnosti in sklenili so, da bodo vsi člani izvršnih odborov in drugi sindikalni aktivisti dobivali ta časopis.

Ker smo tik pred potrjevanjem sklepnih računov, so na posvetu sprejeli stališče, da naj bodo poročila posredovana delavcem v razumljivem jeziku, da bi jih tako res vsi tudi razumeli.

kw

VPRAŠANJE:

Ali lahko mati, ki dela skrajšan delovni čas, po končanem porodniškem dopustu (po starem zakonu do 8 mesecev, po novem do 12 mesecev otrokove starosti) opravlja še nadurno delo. Kako se ji izplačuje osebni dohodek in nadomestilo, če na primer opravi poleg štirih ur še dve naduri: ali ji gre nadomestilo od skupnosti zdravstvenega zavarovanja za dve uri ali za štiri. Zanima me tudi, ali gre regres za prehrano med delom tudi delavki, ki dela skrajšan delovni čas? Prosim še, da odgovorite na vprašanje, ali gre regres za prehrano tudi v času, ko je delavec odsoten z dela zaradi bolezni ali letnega dopusta.

R. J. – Velenje

ODGOVOR:

Najprej naj odgovorim, da je po zakonu nadurno delo delo, ki traja preko polnega delovnega časa. Delo, ki naj bi ga opravili po štirih urah dela, torej ni nadurno delo. Naj še povemo, da je nadurno delo izjema in se sme uvesti le v izrednih okoliščinah. Zakon sicer izrecno ne prepoveduje delavkam, ki delajo po porodu skrajšani delovni čas, da delajo dlje kot 4 ure, vendar nedopustnost takšnega dela sledi iz naslednje obrazložitve: delavka ima po končanem porodniškem dopustu – če to sama zahteva – pravico delati štiri ure dnevno. Ta pravica je zagotovljena materem predvsem zaradi nege otrok in je torej v njihovem interesu. Če delavka želi delati po porodniškem dopustu poln delovni čas, se lahko odpove pravici do skrajšanega delovnega časa. Zakon izrecno omejuje takšen skrajšan delovni čas na štiri ure dnevno, pri čemer je očitno zakonodajalec hotel onemogočiti kakršnokoli izigravanje, ko bi se izraz „skrajšani delovni čas" lahko razlagal kot več ali manj od štirih ur. Po veljavnih uradnih razlagah in praksi dela delavka le štiri ure dnevno, čeprav je delovna organizacija uvedla petdnevni delovni teden; zaradi tega se ji namreč štiriurno delo ne podaljša. Le na dan delovnih sobot, ko vsi drugi delavci delajo, je dolžna mati, ki ima skrajšan delovni čas, delati štiri ure. Na vaše vprašanje bi torej odgovorili: če ste se odločili izrabiti pravico do skrajšanega časa, lahko delate le štiri ure, če pa želite delati normalno, se tej pravici lahko odpoveste. Nadurno delo je po našem mnenju nezdružljivo z delom delavke-matere, ki zavoljo nege otroka dela skrajšan delovni čas štiri ure dnevno. Menimo tudi, da bi podaljšano delo lahko privedlo tudi do izkoriščanja v škodo zdravstvenega zavarovanja, ki bi izplačevalo nadomestilo za čas nad štirimi urami dnevno, medtem ko bi delavka poleg osebnega dohodka za štiriurno delo prejemala še dodatni dohodek, morda celo s poviškom.

Glede nadomestila za prehrano naj povemo, da gre za materijo, ki je zakon ne ureja in je prepuščeno delovnim organizacijam oziroma njihovim samoupravnim aktom, da določijo pogoje in v določenih okvirih tudi višino tega nadomestila. Delovna organizacija torej sama odloči, ali bo delavcem, ki ne delajo poln delovni čas, takšno nadomestilo izplačevala ali ne; vsekakor lahko pravice do tega nadomestila ne prizna iz razlogov, ki jih v svojem vprašanju tudi sami navajate. Drugačnega mnenja pa smo glede regresa za prehrano v času bolniškega staleža oziroma dopusta, saj ga izključuje dejstvo, da v tem času delavec ni na delu in mu torej nadomestilo, ki je namensko določeno le za prehrano med delom, ne gre.

M. LIPUŽIČ

DE pravna posvetovalnica kupon

Minuli teden sta se mudila v Sloveniji ELENA ISAK, članica izvršnega odbora centralnega odbora sindikata široke porabe Romunije in predsednica sindikata v podjetju „TESATURA“ ter HUGO ORENDI, predsednik sindikata v podjetju „23. avgust“. Romunska gosta sta se prvi dan svojega obiska pogovarjala s člani republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarske industrije, potem pa sta obiskala še tovarno Labod v Novem mestu. Tam sta se s predstavniki družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in vodstvom tovarne pogovarjala o gospodarjenju in samoupravljanju. V Novem mestu sta imela še razgovor s predstavniki občinskega odbora tega sindikata o organiziranosti in delovanju občinskih organov sindikata.

O podobnih vprašanjih je tekel razgovor z romunskima gostoma tudi v radovljiški Almiri, v kamniškem podjetju UTOK ter v Tekstilnem centru v Kranju.

Sindikati Romunije so organizirani po strokovnem in teritorialnem načelu. Po strokovnem načelu je organiziranih 13 sindikatov, eden med njimi je tudi sindikat delavcev široke porabe, ki vključuje delavce tekstilne in oblačilne industrije, usnjarske in obutvene industrije, industrije plastičnih mas, stekla in proizvodnje gume ter prehrambene industrije. Ta sindikat, katerega člana sta bila naša gosta, šteje blizu 550 tisoč članov.

Nezaposlenost narašča

Po ocenah Demokratične konfederacije dela Francije (CFDT) in generalne konfederacije dela CGT se je število nezaposlenih v Franciji približalo milijonu. Zaskrbljeni zavoljo teh razmer so se sindikati s skupno deklaracijo obrnili na ministrstvo dela, pri čemer izrekajo kritiko zavoljo razmer in ocenjujejo, da so le-te posledica vladne politike ter težnje delodajalcev, ki si prizadevajo na pleča delavcev prevaliti breme globoke krize v kapitalističnem svetu.

Da bi zaustavili nadaljnje poslabšanje razmer delavcev in njihovih družin, CFDT in CGT zahtevata obvarovanje kupne moči mezd, pokojnin, družinskih in socialnih dodatkov, in sicer tako, da bi se med drugim zvišala minimalna plača na 1500 frankov, minimalne pokojnine na 1200 frankov in da bi povečali otroške dodatke. Oba sindikata tudi zahtevata, da bi se lahko upokojili moški po 60. letu starosti, ženske pa po 55. letu starosti, da bi uvedli 40-urni delovni teden, ne da bi se zmanjšale plače ter da bi odprli nova delovna mesta in zaposlili nove delavce na tistih delovnih mestih, ki bodo izpraznjena zavoljo skrajšanega delovnega tedna oziroma krajšega pokojninskega staža.

Da bi dosegli te cilje in vsem zagotovili pravico do dela, CFDT in CGT zahtevata ukinitev pravice kapitalistov, da po lastni presoji zmanjšujejo obseg proizvodnje, odpuščajo delavce in zapirajo podjetja. Sindikati zahtevajo, naj dobijo delavci in sindikati pravico razpravljati na vseh ravneh o upravičenosti načrtov za zmanjšanje proizvodnje, odpuščanje delovne sile in zapiranje podjetij, naj jim lastniki podjetij posredujejo točne informacije o svoji ekonomski in personalni politiki. Za tiste delavce, ki pa bodo kljub vsemu odpuščeni, CFDT in CGT zahtevata pravico do prekvalifikacije še pred prekinitvijo delovnega razmerja. In slednjič, oba francoska sindikata zahtevata prepoved sklepanja delovnih pogodb za določen čas.

L. Č.

SLOVENSKO GOSPODARSTVO NA TRGIH NERAZVITIH DEŽEL

SMER — »TRETJI SVET«

Spoznanje, da je večja usmeritev našega gospodarstva k sodelovanju z deželami tretjega sveta izrednega pomena za večjo stabilnost gospodarstva in bolj uravnovešeno zunanjetrgovinsko bilanco – Pred nami še dolga pot, preden bomo lahko na trgih tretjega sveta učinkovito nastopali.

Dvoma že lep čas ni več in tudi najbolj nejeverni pritrjujejo: pot do trdnosti našega gospodarstva in uravnovešenja zunanjetrgovinske bilance vodi poslej tudi v drugo smer – k deželam v razvoju. Ne le zavoljo dokaj neenakopravne in enostranske menjave z razvitimi deželami, ki pogosto nima ustreznega finančnega učinka, pač pa tudi in predvsem zaradi vedno večjih možnosti, ki se odpirajo v deželah v razvoju. Dosedanja delna prerazdelitev dohodka od surovin, ko večji delež dobivajo dežele – proizvajalke surovin, in njihova zavzetost, da si na temelju sedanjih dobrin – pretežno surovin – zgradijo nove proizvodne zmogljivosti, ki jim bodo zagotovile določeno raven standarda tudi takrat, ko bo surovin začelo primanjkovati, odpirata velike možnosti za sodelovanje s temi deželami. Pri tem pa gre seveda bolj za ponudbo takih storitev, ki jih same dežele v razvoju zavoljo svojega skromnega industrijskega potenciala še nimajo, kot pa za enostavno blagovno menjavo.

Jugoslavija trguje z mnogimi deželami v razvoju, vendar je to sodelovanje z redkimi izjemami omejeno predvsem na blagovno menjavo, na izvoz in uvoz dobrin; to tržišče ni dovolj raziskano, stiki z gospodarstvi teh dežel so pogosto bolj naključni kot načrtni. Slovensko gospodarstvo, ki je bilo doslej skorajda izključno usmerjeno v zunanjetrgovinsko in poslovno sodelovanje na tržišče razvitih držav, mora zdaj narediti seveda še večji korak kot gospodarstva v drugih naših republikah!

Usmerjenost slovenskega gospodarstva na trge držav v razvoju se je res v zadnjih dveh letih okrepila – lani smo v tem primeru naredili celo velikanski skok. – Toda v celotni slovenski zunanjetrgovinski menjavi izvoz v dežele v razvoju v prvi polovici minulega leta še vedno ni dosegel 9 odstotkov celotnega slovenskega izvoza, uvoz pa je komajda presegel 5 odstotkov celotnega slovenskega uvoza.

Značilnost slovenske zunanjetrgovinske povezave z deželami v razvoju je v tem, da je razen v redkih primerih – denimo Slovenijales v Centralnoafriški republiki, Krka v Keniji in še nekatere druge izjeme – omejena na preprosto trgovsko logiko „kupim – prodam“, se pravi, na najbolj enostavno obliko poslovnega sodelovanja. Značilno je tudi, da sodelujemo z velikim številom držav v razvoju, glede na skupni obseg gospodarskega sodelovanja vsekakor prevelikim: izvažamo v 72 dežel v razvoju, kupujemo pa v 45 deželah, pri tem pa deset dežel pokupi dve tretjini slovenskega izvoza na ta tržišča, slovensko gospodarstvo pa nakupi več kot tri četrtine vsega blaga v desetih deželah. Seznami desetih največjih kupcev naših izdelkov in največjih prodajalcev se iz leta v leto spreminjajo, včasih tudi zelo močno, kar priča o tem, da niti v tistih deželah, s katerimi je naša zunanjetrgovinska menjava kolikor toliko razvita, ne vzpostavljamo višjih oblik ekonomskega sodelovanja. Celo naša ali skupna podjetja, ki jih naše gospodarstvo ustanavlja v deželah v razvoju, imajo pretežno trgovski, manj pa proizvodni značaj.

Kaj storiti, da bi gospodarsko sodelovanje vsaj približali ravni, kot smo jo dosegli na političnem področju. Kaj storiti, da bi izkoristili velike možnosti, ki se našemu gospodarstvu odpirajo v teh deželah, ki jih označujejo veliki investicijski načrti, obilje finančnih sredstev zlasti v deželah, proizvajalkah nafte in pomanjkanje ustreznih industrijskih zmogljivosti ter kadrov, s katerimi bi lahko uresničile te države svoje razvojne težnje?

Že prej smo omenili, da se je v minulem letu močno povečal obseg blagovne menjave z deželami v razvoju. Poudariti pa je treba, da je tudi razumevanje pomena gospodarskega sodelovanja s temi deželami veliko večje tako v gospodarskih organizacijah kot v družbenopolitičnih skupnostih. Rezultat tega so nekateri ukrepi, ki so jih že lani uspešno uresničile gospodarske organizacije same. Kot najpomembnejšega naj omenimo podpis samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za pospeševanje gospodarskega sodelovanja z deželami v razvoju. Ta sklad je že začel opravljati svoje naloge. V nekaterih deželah je slovensko gospodarstvo v minulem letu ustanovilo svoja skupna predstavništva, na pobudo Gospodarskega razstavišča in zainteresiranih podjetij je bilo v okviru mednarodnega sejma „Elektronika 74“ organizirano posvetovanje o sodelovanju jugoslovanske elektronske industrije z deželami v razvoju.

Gospodarska zbornica Slovenije je ustanovila dva odbora za gospodarsko sodelovanje z deželami v razvoju za predinvesticijska in investicijska dela ter izvoz opreme in komisijo za vprašanja zunanjetrgovinske mreže v teh deželah. Ti organi bodo spremljali problematiko našega sodelovanja z deželami v razvoju in predlagali ukrepe za čimbolj organiziran nastop na omenjenih trgih. Komite izvršnega sveta je oblikoval in sprejel kriterije, na osnovi katerih naj se slovensko gospodarstvo usmerja na posamezna tržišča. Pred kratkim pa je skupščina SRS sprejela resolucijo o ekonomskih stikih Slovenije z deželami v razvoju, ki določa oblike dolgoročnega sodelovanja slovenskega gospodarstva z deželami v razvoju in družbene dejavnike, ki naj s konkretnimi programi in uresničevanjem nalog to politiko tudi uresničujejo.

Vsi ti ukrepi naj bi skupaj s prizadevanji gospodarstva samega pripomogli k načrtnejšemu nastopu na trgih dežel v razvoju. Ker pa so za ta tržišča značilne mnoge posebnosti, nas čakajo seveda še veliki napori, preden bo naše gospodarstvo tudi doseglo zastavljene cilje. Poglobiti moramo znanje o zahtevah in potrebah dežel v razvoju, jih seznanjati z našimi možnostmi in sposobnostmi. Potrebna nam je enovita in usklajena mreža predstavništev, ki pa bo smotrna samo tedaj, če bomo združili finančne in kadrovske potenciale iz vse države. Prav tako so realne možnosti slovenskih podjetij, da posežejo v velike investicijske načrte v deželah v razvoju, le v okviru velikih gospodarsko-finančnih grupacij, ki pa vse češče presegajo meje ene same države. Nič manj pa seveda ni pomembno tudi sodelovanje naših bank, brez katerih na trgih tako imenovanega tretjega sveta ne bomo mogli uspešno nastopati.

rb

S POTI PO POLJSKI

SKRB ZA ČLOVEKA

Pred nedavnim je delegacija sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije obiskala sindikat gradbenih delavcev Poljske. Ob tej priložnosti smo se seznanili z organizacijo in sistemom dela sindikata in z nekaterimi področji dela tega poljskega sindikata. Zavoljo zanimivosti bom v tem prispevku opisal nekaj izkušenj o prizadevanju tamkajšnjih sindikatov s področja delavske rekreacije in socialnega skrbstva, saj bi jih lahko tudi pri nas v marsičem upoštevali.

Sindikati Poljske so tako kot v vseh vzhodnoevropskih državah nosilci aktivnosti na področju delavske rekreacije in socialnega varstva. V novejšem obdobju to svojo funkcijo prenašajo tudi na upravne organe, saj na pobudo sindikatov v podjetjih že ustanavljajo tako imenovane delavske službe, ki jih vodi eden od pomočnikov direktorja. Te delavske službe skrbijo za rekreacijo, opravljajo administrativne naloge v zvezi s počitniškimi domovi, glede zdravstvene zaščite, organizacije jasli, vrtcev in podobnega. V prejšnjem času se je s temi nalogami neposredno ukvarjal sindikat, zdaj pa sindikat opravlja zgolj politično in usklajevalno nalogo. Za te potrebe in namene pa je od minulega leta v vsakem podjetju ustanovljen tudi poseben socialni sklad, ki razpolaga s 3 % od neto osebnih dohodkov. Iz teh sredstev na Poljskem financirajo vse omenjene dejavnosti.

Za organizacijo rekreacije imajo na Poljskem dve specializirani instituciji. Delavski rekreativni fond razpolaga s 35.000 posteljami in z njimi upravlja centralni svet sindikatov. Ta fond se deli po posebnem ključu na vsa podjetja v Poljski. Kapacitet fonda se poslužuje 300.000 delavcev v 14-dnevnih izmenah, za posteljo pa je treba odšteti 1700 zlotov za 14 dni. Mimo tega imajo tudi podjetja svoje počitniške domove, ki skupno razpolagajo z 200.000 posteljami. Tudi v teh domovih se izmene zvrstijo na 14 dni. Delavci odhajajo na dopust organizirano, standard domov, ki smo si jih ogledali, je soliden, domovi imajo veliko športnih in rekreacijskih naprav tako za odrasle kot za otroke. Vsak večji rekreacijski center ima posebnega referenta za kulturo in šport, ki v času počitnic organizira različna tekmovanja, krajše izlete, obiske pri znanih kulturnih delavcih ipd. V teh domovih so počitnice subvencionirane, saj velja štirinajstdnevni penzion največ 600 zlotov na osebo. Naj povemo, da je vodstvo teh domov volontersko, domove pa vzdržujejo delavci sami s prostovoljnim delom.

Veliko število postelj ter organizirana rekreacija omogoča, da 80 % vseh delavcev preživi del letnega dopusta v teh domovih. Tako je samo v sindikatu gradbenih delavcev Poljske na voljo 500 rekreacijskih centrov s skupno kapaciteto 50.500 postelj. Omeniti velja še eno zanimivost, ki so jo začeli uresničevati na Poljskem. V vseh vojvodstvih so namreč začeli graditi posebne nedeljske rekreacijske centre. Kljub velikim zmogljivostim še naprej intenzivno gradijo rekreacijske centre. Pri tej gradnji sodeluje veliko investitorjev, tako denimo ministrstvo za gradbeništvo, sindikati in podjetja. Za gradnjo počitniških domov je namenjenih del sredstev iz toto-loto športne napovedi, del sredstev državnega socialnega fonda, poleg tega pa pri vseh večjih investicijah namenijo 2 % za gradnjo rekreacijskih kapacitet. Veliko opravijo tudi delavci sami s prostovoljnim delom.

Pomembno področje aktivnosti sindikata je tudi sodelovanje pri organiziranju zdravstvene službe. Ta je organizirana poleg centralnih zdravstvenih ustanov tudi za posamezne panoge. Tako ima samo gradbeništvo 350 specializiranih ambulant za gradbince in kakih 1.000 zdravnikov. Predvidevajo pa, da bodo ti številki povečali še za 50 ambulant in 450 zdravnikov. V večjih mestih na Poljskem delujejo posebni zdravstveni domovi za posamezne panoge in opravljajo vse dejavnosti v zvezi s preventivnim zdravstvenim varstvom pa tudi del kliničnega zdravljenja. Zelo razvita je tudi skrb za varno delo. Rezultat vsega tega je, da so med 1.100.000 gradbenimi delavci 60.000 delavcem priznali beneficirano delovno dobo. Zelo razvita je tudi vmesn dejavnost med zdravstvenim varstvom in rekreacijo, saj delujejo številni specializirani sanatoriji, ki imajo na voljo 23.000 postelj in so vse leto zasedeni.

Kot zanimivost naj še povemo, da je bil na pobudo sindikata gradbenih delavcev ustanovljen tudi dom onemoglih za ostarele gradbene delavce, ki si zaradi pogostih prestavitev in specifičnega dela in življenja v preteklosti niso mogli ustvariti družinskega življenja.

Kar zadeva gradnjo samskih domov, velja poudariti, da na Poljskem upoštevajo predvsem načelo množičnosti in koncentracije v posameznih mestih ali področjih, kjer izvajajo gradbena dela. Tako smo si v Varšavi ogledali naselje samskih domov s skupno kapaciteto 6.000 postelj v 10 objektih in z lastnim kulturnim domom ter z upravno zgradbo. Standard v teh hotelih za delavce je primeren, domovi so dobro oskrbovani. V novejših samskih domovih niso več gradili samo sob, temveč garsonjere in celo stanovanja. Delavec, ki živi 5 let v samskem domu v istem mestu, avtomatično tudi pridobi pravico do družinskega stanovanja, če to želi. Oskrbnino v samskem domu v celoti plačuje podjetje. Vse pozornosti je vreden kulturni dom za samske domove, v katerem se odvija družabno in kulturno življenje gradbenih delavcev. Tako imajo vsak dan predavanja, obiske in nastope pomembnih kulturnih, političnih in drugih osebnosti. V domu imajo organiziranih 18 sekcij za različna področja, kot so slikarski atelje, plesna šola, fotokabinet, glasbeni kabinet, atelje za kiparje, rezbarje, radio klub, kabinet za avio modelarje, trim kabinet, soba za pevce in drugo. Knjižnica v kulturnem domu ima na voljo 36.000 knjig. V posebnem domu pa stanujejo tisti delavci, ki izredno študirajo. Tu imajo zagotovljene vse pogoje in pripomočke, da bi čimprej uspešno končali šolanje.

ANDRIJA VLAHOVIČ

Tretja konferenca o migraciji

Po daljšem premoru, ki so ga povzročili številni razlogi – med njimi je nedvomno najpomembnejši ta, da so nekatere sindikalne organizacije tehtale, ali naj še naprej sodelujejo v tej obliki multilateralneg sodelovanja sindikatov zahodne in severne Evrope in Sredozemlja – se je sredi januarja letos v Rimu sestala skupina sindikalnih funkcionarjev, ki je pripravljala drugo mednarodno sindikalno konferenco o migraciji, ki je zasedala ob koncu leta 1973 v Istambulu. Udeleženci sestanka v Rimu so dokončno verificirali dokumente istambulske konference. Posebno pozornost so posvetili razjasnjevanju nekaterih delov sklepnega komunikeja istambulske konference glede sestave pripravljalnega komiteja tretje konference o migraciji. Po dogovoru sestavlja komite osem delegacij: delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije, zahodnonemškega DGB, skupne delegacije francoskih, italijanskih in turških sindikatov, skupne delegacije sindikatov Švedske in Finske, sindikatov Alžira in Maroka ter Nizozemske in Belgije. Udeleženci rimskega posveta so pozvali vse tiste sindikate, ki tvorijo eno delegacijo, da se čimprej sporazumejo o sestavi delegacije. Zahodnonemški sindikati predlagajo, naj bi bila tretja konferenca o migraciji v Zvezni republiki Nemčiji, in sicer v aprilu ali maju leta 1976.

L. Č.

V JUGOSLOVANSKIH SINDIKATIH

Soglasje k dogovoru

Družbeni dogovor, s pomočjo katerega bodo v Bosni in Hercegovini skladno z določili nove ustave in ustreznimi političnimi dokumenti poslej urejali odnose na področju pridobivanja in razporejanja dohodka in sredstev za osebne dohodke, bo po oceni sindikatov v tej republiki vnesel veliko več reda na to družbeno izredno občutljivo področje. Sindikati tudi pričakujejo, da bo dogovor pripomogel k izpolnjevanju meril za merjenje delovnega učinka, k izpopolnjevanju meril stimulativne delitve in pripomogel k odpravi neskladij v osebnih dohodkih.

Tako je ocenilo predloženi dokument predsedstvo sveta Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine, ko je pred dnevi razpravljalo o njem. Družbeni dogovor je po mnenju predsedstva zasnovan tako, da bo spodbujal vse podpisnike k samoupravnemu urejanju odnosov pri delitvi. Dogovor se tudi zavzema za tesnejšo soodvisnost pogojev pridobivanja dohodka z razporejanjem dohodka. Prav to pa obvezuje udeležence dogovora in delovne organizacije, da razvijajo posamezne rešitve na področju samoupravnega planiranja, dela in razvoja, politike in sistema cen, zunanjetrgovinske, kreditnomonetarne in davčne politike ter da ustvarjajo tak dohodek, ki bo dejansko zagotavljal zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb ter širitev materialne osnove združenega dela. S tem dogovorom sprejemajo vsi podpisniki dolžnost, da bodo uveljavili vse potrebne in možne ukrepe za uveljavitev stabilnejših ekonomskih odnosov med posameznimi panogami, grupacijami in dejavnostmi, da bodo s sklenitvijo posebnih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov opredelili in zagotovili uresničevanje skupno dogovorjene politike cen, carinskih dajatev, davščin in drugih oblik zajemanja sredstev organizacij združenega dela. To pa je tudi pogoj, da bodo gibanja na področju skupne in splošne porabe poslej odvisna od ekonomske sposobnosti gospodarstva ter od dosežene stopnje družbene produktivnosti dela.

Glede na dosedanje zelo neizenačene pogoje gospodarjenja in s tem pridobivanja dohodka je predsedstvo sveta Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine opozorilo, naj bi samoupravni sporazumi zavezovali organizacije združenega dela in grupacije, da iz delitve izločijo del dohodka, ki je bil dosežen zavoljo izredno ugodnih naravnih, tržnih ali drugih pogojev. Zato bi bilo potrebno opredeliti enotno metodologijo za ugotavljanje in izločevanje tako formiranega dohodka.

RASTE ZAPOSLENOST, VEČ PA JE TUDI NEZAPOSLENIH

Mimo planskih predvidevanj

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko je bilo v državi ob koncu lanskega decembra v družbenem sektorju zaposlenih 4,536.800 oseb. Pri tem je bilo v gospodarskih dejavnostih 3,741.400, a v negospodarskih dejavnostih 795.400 zaposlenih.

Ti podatki so izračunani na podlagi ocen organizacij združenega dela in utegnejo doživeti manjše spremembe, vendar pa je že zdaj jasno, da je skoraj v vseh dejavnostih v primerjavi z letom 1973 število zaposlenih naraslo bolj, kot so predvidevali družbeni in gospodarski načrti.

Zaposlenost se je lani v primerjavi z letom 1973 povečala v družbenem sektorju za 4,9 %, pri tem pa je v gospodarstvu narasla za 5 % in v negospodarstvu za 4,8 %. Nad temi poprečji se je povečalo število zaposlenih v industriji in rudarstvu (za 5,4 %), v gradbeništvu (za 6,5 %), trgovini in gostinstvu (za 5,8 %) ter v družbenih službah in v državnih organih (za 6,4 %). Manjši pa je bil porast zaposlenosti v obrti (za 1,54 %), na področju prometa in zvez (za 2,7 %) in v gozdarstvu (za 1,8 %).

Razmeroma najbolj se je število zaposlenih povečalo na Kosovem (za 8,4 %) ter v Bosni in Hercegovini (za 6,4 %), najmanj pa je naraslo na Hrvaškem in v Vojvodini (za 4 %).

Čeprav rast zaposlovanja presega planska predvidevanja in je v nasprotju z ekonomskimi načeli racionalne rasti kadrovskih zmogljivosti, še zdaleč ne zmanjšuje niti ne blaži problema nezaposlenosti v državi. Po oceni je namreč trenutno na seznamih zavodov za zaposlovanje kakih 500.000 oseb, pri čemer pa velja poudariti, da se številni povpraševalci, ki bi se želeli zaposliti v družbenem sektorju – med njimi je tudi precej delavcev, ki so se vrnili z dela v inozemstvu – niso prijavili zavodom za zaposlovanje.

nž.

Kakršni temelji, takšna zgradba

Na osnovi nove ustave bo slej ko prej treba več dosedanjih državnih nalog na področju delitve, cen, zunanjetrgovinskih odnosov, razširjene reprodukcije itd., prenesti na združeno delo. Naša osnovna naloga pri ureseničevanju nove ustave je torej oblikovati takšen mehanizem uravnavanja celotnega procesa družbene reprodukcije, ki bo temeljil na družbenem dogovarjanju in na samoupravnem sporazumevanju. To pa, povedano z drugimi besedami, pomeni tudi, naj bi intervencije v gospodarstvu, ki so med največjimi postavkami v proračunu federacije, republik, pokrajin in bank, postopoma prepustili združenemu delu. Hkrati z intervencijami pa, razumljivo, tudi gospodarsko moč, ki jo imajo sedanji centri ekonomske in družbene moči, še zlasti banke. Slovo od družbene moči in ekonomskih privilegijev, ki jih nudi gospodarjenje z denarjem, pa ne bo prijetno, saj ti privilegiji niso majhni. Statistični podatki pričajo, da so poprečni osebni dohodki več kot 30.000 zaposlenih v poslovnih bankah v državi znašali lani v devetih mesecih nekaj manj kot 3000 dinarjev, kar je za 21 % nad poprečjem osebnih dohodkov v gospodarstvu. Najvišje osebne dohodke so imeli zaposleni v hrvaških poslovnih bankah – poprečje znaša 3222 din in so 22,% nad poprečjem gospodarstva v republiki. Zaposleni v bankah v Sloveniji pa so imeli poprečne dohodke 2888 din ali le za 3 % iznad republiškega poprečja gospodarstva.

V devetih mesecih minulega leta je znašala poraba sredstev skupne porabe, vštevši sredstva za stanovanjsko gradnjo, na zaposlenega v jugoslovanskem gospodarstvu 2975 din. Poslovne banke so porabile za iste namene po 9500 din na zaposlenega oziroma več kot 3-krat več od poprečja gospodarstva, medtem ko so poslovne banke na ozemlju ožje Srbije porabile za enak namen na vsakega zaposlenega celo po 16.000 din ali 7-krat več, kot znaša poprečje gospodarstva v tej republiki. Banke v Sloveniji so porabile za skupno porabo in za stanovanjsko gradnjo 5818 din oziroma 1,5-krat več od gospodarstva, kar je spet najmanjša razlika med poprečjem porabe med njimi in gospodarstvom.

Ti podatki potrjujejo staro resnico, da lahko globlje zajema tisti, ki je pri skledi, kot pa tisti, ki nosi na mizo. Vse kaže, da bomo banke, kakršne so zdaj, le stežka prilagodili ustavnim določilom ter dosegli v njih, da bo prevladal vpliv združenega dela. Banke naj bi zato na novo ustanovili, in sicer po načelu, naj združeno delo s pomočjo gospodarske zbornice oblikuje svoje banke ter pri tem zadosti svojim bližnjim interesom. Ni nujno, da bi ustanovili banke po dejavnostih, nujno pa je, da bodo banke izražale interese svojih ustanoviteljev. V eni republiki bi lahko ustanovili nekaj interesnih bank, ki bi bile sposobne seči prek meja območij. Morali bi se dogovoriti, naj bi za banke znotraj ene republike skrbela Narodna banka te republike, na tiste banke, ki poslujejo v državi in povezujejo jugoslovansko gospodarstvo, pa naj bi vplivala Narodna banka Jugoslavije. Ta naj bi jih kreditirala in podobno. Vendar rešitev ne bo enostavna. Težave se bodo pojavile, ker republike in občine najbrž ne bodo voljne privoliti v takšno prilagajanje bank, ki bi se ravnalo po interesih združenega dela, saj s sedanjimi poslovnimi bankami dokaj dobro urejujejo probleme svojih področij. Zato bi kazalo uveljaviti še eno rešitev: potrebujemo razvojne, specializirane banke, ki bodo bdele nad razvojem elektro gospodarstva, cestnega omrežja itd. Takšne odločitve narekuje tudi interes temeljnih organizacij združenega dela.

Kakorkoli že, s samimi resolucijami in zakoni ne bomo ustvarili novega tipa banke, saj je njen dejanski nastanek lahko samo rezultat dogovora samih uporabnikov o najširšem usmerjanju razpoložljivih finančnih zmogljivosti, ki v banki nastajajo iz njihovih sredstev. Tudi na področju cen si ne moremo izmišljati idealnih sistemov, ki bi delovali neodvisno od dogovorov samih organizacij združenega dela. Prav tako bi bilo na področju razširjene reprodukcije napak iskati ukrepe in recepte, če nam ne bi uspelo doseči, da bi organizacije združenega dela same prevzele obveznost skupnega usmerjanja sredstev na surovinska, energetska in druga področja, ki v razvoju zaostajajo.

Vsa ta dejstva nas učijo, da na starih, majavih temeljih ni mogoče zgraditi novega sistema razširjene reprodukcije. Najprej moramo postaviti nove temelje, nato šele graditi novo stavbo.

V. B.

UP JE ŠEL...

Na skupno ponudbo Gorenja, El Rade Končarja in Oboda – ponudbo so pripravljali 2 leti! – za prodajo pralnih strojev na sovjetskem trgu, je prišel iz Moskve odgovor, da je SZ sklenila pogodbe za uvoz pralnih strojev s Švedsko in Italijo, ker da jugoslovanska industrija ne nudi sodobnejše tehnologije od tiste, s katero razpolaga SZ.

V. B.

Republiške obveznice

Čeprav še ni dokončnih podatkov, je že povsem jasno, da bo lanski proračun Bosne in Hercegovine manjši za več kot 200 milijonov dinarjev. To povzroča upravičeno skrb, ker se v letošnjem letu še bolj oži prostor za financiranje določenih potreb. Splošno in skupno porabo v BiH bo treba zmanjšati za tretjino, proračun republike pa za eno četrtino v primerjavi z nominalno rastjo družbenega proizvoda. Ker je prišlo na eni strani do „izgube“ dohodka zaradi ukinitve nekaterih davkov, na drugi strani pa do občutnega povečanja obveznosti, obstoji predlog, naj bi povečali stopnje republiškega davka na dohodek in posebnega republiškega davka na promet proizvodov. Ob vsem tem bo proračunu še manjkalo „podedovanih“ 200 milijonov dinarjev. Zato se bodo v BiH – kot kaže – odločili za izdajanje republiških obveznic, s katerimi bodo odložili izpolnitev nekaterih obveznosti.

ČIGAVE SO NAŠE LADJE

„Jugolinija“ je v vzhodnonemških lajedelnicah naročila 4 ladje, ki jih bo plačala s konvertibilno valuto, čeprav v 6 jugoslovanskih ladjedelnicah skoraj 20 tisoč zaposlenih nima zagotovljenega dela za svoje zmogljivosti. Razumljivo, da „Jugolinija“ ne bi naročevala ladij v tujih ladjedelnicah, če bi imela kakršnekoli možnosti za njihovo gradnjo doma. Že več kot 10 let pa domači ladjarji ne morejo v domačih ladjedelnicah graditi ladij, ker ne morejo dobiti ladij na kredit pod enakimi pogoji, kot veljajo za tuje naročnike. Za domače ladjarje enostavno ni denarja, zato jih pač naročajo na tujem, kjer jim gredo s krediti bolj na roko.

Nesoglasje s sindikalno listo

Sindikati Hrvaške ne sprejemajo sindikalne liste, s katero se urejajo dohodki delavcev iz skladov skupne porabe in ki je del družbenega dogovora o pogojih pridobivanja in delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki naj bi ga v kratkem sprejele vse republike. Osnovna pripomba sindikata je, da v listi niso opredeljeni kriteriji za zadovoljevanje skupnih potreb. Drugi ugovor pa zadeva omejevanje najvišjih zneskov pri nadomestilih za topli obrok, različne pomoči, nadurno delo in podobno. To omejevanje zveni tako, kot da je listo sestavil delodajalec, ne pa sindikat, pravijo v zvezi sindikatov Hrvaške in pristavljajo: jasno je treba povedati, koliko je treba dati delavcu, ne pa njegovega prizadevanja in produktivnosti omejevati z najvišjimi zneski.

te dni so rekli

RUDI ČAČINOVIĆ, podpredsednik republiškega IS, v govoru na skupnem zasedanju zborov skupščine SRS:

Ko ugotavljamo zaostajanje gospodarskih odnosov z Avstrijo, se ne moremo znebiti vtisa, da so vzroki za to prav tam, kjer so tudi vzroki drugih negativnih pojavov, ki smo jim priča v odnosih Avstrije do sodelovanja z Jugoslavijo. Tam, kjer vedno bolj odločajo sile, ki preprečujejo in ovirajo izvršitev ne le meddržavnih, temveč tudi mednarodnih obveznosti iz I. in II. svetovne vojne in ki poskušajo danes odkrito vsiliti revizijo mednarodnih pogodb, na katerih je zgrajena njihova lastna država, tudi ni moč pričakovati naporov za intenzivnejše gospodarsko sodelovanje. To še posebej velja za obmejno gospodarsko sodelovanje. Na takšnih stališčih ni mogoče uspešno zgraditi jugoslovansko-avstrijskih odnosov, prav gotovo pa je, da škodljivo prizadevajo tudi resnične interese demokratične Avstrije in obmejnega prebivalstva.

BOGOLJUB NEDELJKOVIĆ, predsednik IS Kosova, v intervjuju za Politiko:

Skupna politika dolgoročnega razvoja Jugoslavije do 1985. leta je usmerjena v proizvodnjo energije, surovin in hrane, kar nudi izredno možnost, da se gospodarstvo Jugoslavije obrne proti Kosovu. Kosovo ima skoraj polovico jugoslovanskih rezerv premoga, razpolaga z velikimi količinami niklja, barvnih kovin in nekovin, zato predlaga oblikovanje pogojev za gradnjo temeljnih objektov za izkoriščanje svojih naravnih bogastev. Podprli naj bi zahteve in projekte, ki jih je Kosovo predložilo mednarodni banki za obnovo in razvoj, kot so hidrocentrala Žur, hidrosistemi v Metohiji, druga faza hidrosistema Ibar-Lepenac, cesta Priština–Leskovac in druge. Ustvariti bi morali tudi možnosti za uresničitev programa razširitve in povečanja proizvodnje svinca, cinka in srebra v Trepči, in to predvsem z izkoriščanjem tujih kreditov in oprostitvami polaganja depozitov. Zagotoviti je potrebno ustrezno udeležbo gospodarstva Kosova pri izkoriščanju še drugih tujih kreditov, ki jih najema Jugoslavija.

FRANC ŠETINC, sekretar IK predsedstva CK ZKS, na seminarju za jugoslovanske novinarje v Kumrovcu:

Mnogi „malomeščani“ v naši družbi bi vsekakor želeli, da se spustimo na raven malomeščanstva ali da bi začeli pisati celo na način, ki je značilen za reakcionarni tisk. Na žalost je pri nas kar precej malomeščanskega pisanja, tako da bi morali v tem pogledu še marsikaj spraviti v red. Res je tudi, da naše slabosti, ki so v glavnem posledica pomanjkljive informiranosti, počasnega reagiranja in površnosti, pogosto ocenjujemo kot pomanjkljive sposobnosti novinarjev. Novinarji se morajo bolj ustvarjalno vključiti v družbene akcije, biti morajo njihov sestavni del in dejavnik, ki je odgovoren za uspešno uresničitev teh akcij. Takšne novinarske ustvarjalnosti ne moremo ocenjevati po tem, koliko „strani“ je posvečenih referatu, poročilu ali analizi, pa tudi ne po tem, kolikokrat je v naslovih naših člankov in komentarjev omenjena zveza komunistov. To delo lahko ocenjujemo le po vsebini objavljenega gradiva in po tem, ali se novinarji borijo za uresničitev ciljev in politike ZK z vsemi svojimi močmi, z vsemi argumenti in prepričevanjem.

inles

Nedokončana kozerija

Ko je novinarski pripravnik Gorjanov Miha ondan sklenil, da bo napisal prvo kozerijo v svoji nekajmesečni poklicni karieri, še ni vedel, v kakšno šlamastiko se je podal in kako velike preglavice si bo nakopal.

Pa začnimo od začetka.

Minuli petek je naš Miha obiskal organizacijo združenega dela „Strojprom“ in tamkaj so mu sindikalni delegati povedali tole resnično zgodbo iz svoje samoupravne prakse:

Obratovodja Jože Škrjanc je bil pred leti eden največjih črnogledov, kar zadeva delavsko samoupravljanje. Ni bilo sestanka, na katerem ne bi povedal nekaj svojih globokoumnih misli o samoupravni nezrelosti tako imenovanih fizičnih delavcev, ki se bojda zanimajo le za plače; gospodarjenje, organizacija proizvodnje in poslovna politika pa so jim deveta skrb. In tako kot Jože Škrjanc so takrat mislili in govorili še številni drugi strokovnjaki ter uradniki v podjetju. Ko pa so lansko pomlad v „Strojpromu“ kljub njihovemu odporu ustanovili temeljne organizacije združenega dela, se je prej imenovani obratovodja povsem spremenil; čez noč je postal najbolj glasen zagovornik neposredne delavske samouprave. Zdaj se kot direktor tozda kar naprej pogovarja z delavci in v ta namen skoraj vsak teden, vsekakor pa enkrat v dveh tednih, sklicujejo v tej temeljni organizaciji zbore delovnih ljudi, na katerih Jože Škrjanc razlaga, pojasnjuje in informira kolektiv, delavci pa ven in ven glasujejo, in ko se ob koncu zbora z dviganjem rok odločijo, kdaj se bodo ponovno sestali, jih je le malo med njimi, ki še vedo, o čem vse so tisti dan glasovali. In tako se je kakih tristo delavcev sestalo v drugi polovici lanskega leta reci in piši enaindvajsetkrat, in najkrajši zbor je trajal poldrugo uro. Zadnje čase se najraje sestajajo prav v dneh, ko bi morali napeti vse sile, da bi pravočasno naredili in kupcu odposlali naročene izdelke; takrat ustavijo stroje in potlej se na dolgo in široko pogovarjajo, kaj mora vsak storiti, da bi izpolnili naročilo.

„Vemo, kam pes taco moli,“ so rekli sindikalni delegati Gorjanovemu Mihi, „saj naš direktor tozda niti ne skriva svojih namenov. Ko delavci godrnjajo, češ, na sestankih čvekamo, delo pa stoji, ko računajo, koliko stanejo ti zbori in se zavzemajo za takšen način samouprave, ki ne bi bil tako zelo drag, pa bi vseeno zagotovil delavsko veljavo, jim Jože Škrjanc odgovarja: Zdaj pač morate pojesti, kar ste si skuhali! In se smehlja, in kolikor več je negodovanja, toliko širši je njegov nasmeh.“

Toliko je torej vedel naš novinarski pripravnik, ko se je lotil pisanja kozerije. Tudi on je vedel, kam pes taco moli, zato je najprej dobesedno zapisal vse, kar so mu povedali v „Strojpromu“, potem je pripisal naslednjo ugotovitev: „Tako se je zgodilo, da imajo v tej temeljni organizaciji toliko neposredne samouprave, da so je že vsi siti.“

In končno je hotel zapisati še učinkovit konec, kakršnega pač terja dobra kozerija, se pravi konec, ki bi v konkretnem primeru vsaj nakazal rešitev problema. To zaključno misel pa je pisal ves dan in vso noč in vedno bolj se je zapletal v zamotane štrene samoupravnih odnosov in končno je spoznal, da mora kratko in jasno odgovoriti na vprašanje, kaj storiti. Zato je ponovno odšel v „Strojprom“ in je sindikalne delegate pobaral:

„Kaj nameravate storiti?“

„Problem zdaj poznamo,“ so mu rekli, „in vse bolj očitno postaja, da bo nekaj treba ukreniti.“

Ker pa novinarski pripravnik ni bil zadovoljen s tem odgovorom, je šel še na komite pa na občinski sindikat in na socialistično zvezo in povsod je pripovedoval, kaj ga teži, in tovariši so kimali, češ, zadeva je res pereča, gre za razredni spopad in prav gotovo bo čimprej treba nekaj storiti; in ko mu je že šlo na jok, kajti take okrnjene kozerije, ki bi se končala z ugotovitvijo, da bo pač treba nekaj storiti, seveda ni mogel oddati, je Gorjanov Miha vrgel puško v koruzo, svoje pisanje pa v koš.

Zdaj čaka, da bo nekdo spoznal, kaj velja storiti v takšnih primerih in takrat se bo zadeve spet lotil in svoji kozeriji napisal konec.

JANEZ VOLJČ

LJUDJE

podobe našega časa

Na vrsti je predzadnji prispevek, predlagan za uredniško nagrado. Člani uredniškega odbora ga šele zdaj berejo:

„Neža se je tolažila: prešlo bo ali pa bodo na cesti ljudje. Šla je po sredi ceste, da bi ne omahnila v jarek, kajti čutila je, da jo pri srcu vse močneje seka. Bala se je, da bi ne padla, zato je začela vpiti, toda na cesti ni bilo ljudi. Bala se je, da bi je ne povozilo, zato se je opotekla na grivo ter legla in čakala, da bi ji odleglo in da bi jo sonce ogrelo. V culi je imela tri jabolka, ki jih je bila pobrala spotoma, in torbico z robcem, dvema bankovcema in nekaj drobiža.

Mimo so drveli kamioni, polni hlodov in prazni. Iz širokih luž so metali cestno blato v jarke in še čez, v breg. Včeraj je bila ploha, je pomislila Neža. Ne smela bi v takšnem blatu na pot; vsa umazana bom, joj, kako sem neumna! Šele jutri, ko se bo osušilo, bi morala k zdravniku.

Po cesti so drveli tudi osebni avtomobili. Sem v klanec so lezli počasneje, tako da si jih je lahko dobro ogledala. Čisto razločno je videla šoferja in gosposkega moža v njem, ki jo je začudeno gledal, a za njima na sedežih zaboje krompirja in jabolk. Da bi ji čas hitreje minil, je začela šteti. Naštela je do deset, potem pa jo je zagrnila tema.

Prebudilo jo je zaskrbljeno govorjenje. Saj sem vedela, da bodo na cesti ljudje, se je razveselila.

– Mamica, ali ste utrujeni? jo je vprašal moški glas. Ko je molče in veselo prikimala, je začutila, da je tudi onemu odleglo. – Bal sem se, da je kaj hujšega, je rekel. – Kar spočijte si! Jaz moram v službo. A če sami ne boste mogli pokonci, pokličite! Cesta je polna ljudi.

A na cesti spet ni bilo nikogar in tako je utonila med rumene rože na domačem vrtu, med katerimi se je tudi v otroških letih vsak dan skrivala.

– Ena ženska je na grivi! je zavpil otroški glas na cesti. – Pijana je kot čep! Slišala je vesel otroški smeh. V obraz, ki si ga ni mogla zakriti, ji je priletela kepa cestnega blata.

Zdramila se je v mraku. Velik, rjav pes ji je lizal roke. Ležala je vznak in na nebu je videla zvezde. Kako je mraz! je pomislila. Kako ne, saj je že oktober. Rada bi se oprla na komolce, pa ni šlo. Leže je gledala luči v vasi in vedela, da so tam ljudje. Zvezde so se dvigale in ugrezale. Bile so tako svetle, kot še nikoli, zato je vedela, kaj se bo zgodilo, ni pa mogla razumeti, zakaj ne gre pes naprej po cesti. Zakaj ji liže roke in tiho cvili.“

– Ne razumem, kaj je hotel avtor povedati s psom, se oglasi fotoreporter Aleš. – Vse do psa – alamuvera! Tistega rjavega cucka bi pa jaz gladko odklipal, brez zveze je zraven . . .

– Ne samo pes, tudi vse drugo je brez zveze, reče novinarka Janja.

– Kaj na primer? vpraša urednik ironično. Prav on je predlagal zgodbo za nagrado; zdaj ne sme vreči puške v koruzo.

– To na primer, da Neža pešači k zdravniku. Prvič, v Sloveniji skoraj ni več vasi brez osebnega avtomobila, in če je huda sila, si ljudje radi pomagajo med seboj. Drugič pa imamo tu po novem tudi kmečko zdravstveno zavarovanje in bi si naša Neža lahko omislila rešilca. Skratka: vse preveč sentimentalno in napihnjeno, a kar je najhuje, brez zveze z resničnim življenjem . . .

– Ni pošteno, da se kar takole mimogrede nasplošno in z enim samim stavkom očrni vse šoferje kot brezsrčneže, se oglasi novinar Tone, ki odgovarja pri listu za promet in PTT službo. – Takšno pisanje nam lahko poslovno škodi.

– Tudi delovni človek, ki hiti v službo, da bi ne zamudil, je tu predstavljen kot človek, ki nima srca, reče jezno tovarišica Pepca, ki ima v uredništvu na skrbi rubriko „Delovni odnosi“.

Oceno zgodbe o Neži in o ljudeh dokončno zapečati tovariš Miha, ki piše članke o našem šolstvu, z enim samim, jeznim in odločnim stavkom:

– Šolski otroci so pogosto res razposajeni, vendar po srcu niso hudobni! Le kako je mogel Peter kaj takšnega napisati? !

Petru, ki je prišel sem v službo iz manjšega kraja šele pred nekaj meseci, in se, kot vse kaže, še ni mestno obrusil, je hudo nerodno. Kot kup nesreče ždi pri mizi in čaka, da bo nevihta mimo. Veliko se bom moral učiti, pomisli.

– Umikam predlog za nagrado, reče končno urednik. Vame merijo, ne v Petra, pomisli. – Ali veste, kaj je narobe z vami? vpraša Petra.

Peter v zadregi odkima.

– Zakaj ne verujete v ljudi?

– Saj verujem! reče hitro Peter.

– V ljudeh je skritega veliko več dobrega kot slabega, reče poučno urednik in pogleda po ocenjevalcih.

Vsi so zdaj tiho. Pripravljajo se na oceno zadnjega prispevka.

– V ljudeh smo dolžni odkrivati tisto, kar je v njih dobrega, ne pa njihovih slabih lastnosti, pribije urednik. – Me razumete, tovariš Peter?

– Razumem, tovariš urednik! prikima Peter.

– Potem pa se v prihodnje tudi ravnajte po tem nauku – če si želite dobro!

VINKO BLATNIK

Človek v stiski

Ko je zdravnik pretipal dedka Vrasa, mu izmeril krvni pritisk in postoril vse, kar mu sodobna medicina nalaga, je zaskrbljeno zmajal z glavo: „In praviš, da ti vsa zdravila, ki sem ti jih doslej predpisoval, ne pomagajo?“

„Ne pomagajo,“ je zavzdihnil dedek Vras, „in spati ne morem od skrbi?“

„Kaj pa delaš, da te morijo tolikšne skrbi?“ je vprašal zdravnik.

„Rož'ce sadim,“ je dejal dedek.

„Rož'ce sadiš?“ ga je dvomeče pogledal zdravnik, „pa ti ne rastejo?“

„Rastejo, rastejo, da je veselje,“ se je razveselil dedek. „Prav to me skrbi.“

„Kolikor jaz vem,“ je dejal zdravnik, „je pri nas ravno narobe: vsi sadijo rožice, pa jih spravlja v obup, da rožice ne rastejo pa ne rastejo tako, kot bi oni radi.“

„Pa naj sadijo koprive, če jim rožice ne rastejo,“ je menil dedek.

„In imaš rad te svoje rožice?“ je spraševal zdravnik.

„Imam, pa še kako,“ je dejal dedek.

„Potem pa preštevaj rožice,“ je svetoval zdravnik. „Takole: ena lepa rožica, druga lepša rožica, tretja lepša rožica . . .“

„Misliš kot ono: ena ovca, dve ovci, tri ovce,“ se je namrdnil dedek.

„Da, tako nekako,“ je dejal zdravnik, „to je najbolj naravno zdravilo za odstranjevanje skrbi in zazibavanje v najlepši duševni mir.“

„Nekakšno odtujevanje človeka, alienacija, kakor učeno pravijo?“ je pozvedoval dedek.

„Saj veš, da se s politiko ne ukvarjam,“ je ugovarjal zdravnik, „samo medicina me zanima, psihofizično in biološko ravnotežje . . .“

„Ne bo šlo,“ je dejal dedek. „Vse življenje sem prešteval takole: en vijak, dva vijaka, tisoč vijakov, sto tisoč dinarjev in podobno in je delovalo naravnost nasprotno – živce in dušo mi je žrlo.“

„Zakaj pa ne ostaneš pri rožicah?“ se je začudil zdravnik, „zakaj se ukvarjaš z vijaki, saj nisi davčni uslužbenec!“

„Nisem,“ je odgovoril dedek. „Bil sem kovinar, zato sem imel pravka z vijaki, privijalo pa me je nagrajevanje po rezultatih dela.“

„Zdaj si vendar v pokoju,“ je ugotovil zdravnik, „in te nagrajevanje po rezultatih dela ne more več privijati.“

„Tu pa se motiš,“ je ugotovil dedek, „nagrajevanje po rezultatih dela mi ne da miru. Zdaj ga znova uvajajo in sin me je prišel spraševat, kako je s to rečjo, ker ve, da sem bil aktiven na področju nagrajevanja dela.“

„Kot sindikalni aktivist?“ je zanimalo zdravnika.

„Ne, kot proizvajalec,“ je odgovoril dedek, „prenapenjal sem se z nagrajevanjem po rezultatih dela, pa sem od samega napenjanja zbolel in sem bil pri petinštiridesetih invalidski upokojenec.“

„In zdaj si v stiski, ker ne moreš tega priznati sinu?“ je poskušal razumeti zdravnik.

„V stiski, v stiski,“ je tarnal mladi dedek, „saj sem vedno učil sina, da je delo naredilo človeka in mu vdahnilo smisel življenja.“

„In kaj je tukaj narobe?“ se je zavzemal zdravnik.

„Ne vem,“ je dejal dedek, kot da je Os, „kako bi pojasnil sinu, kako je to z delom. Ko sem se jaz začel pehati z nagrajevanjem po rezultatih dela, sem bil prepričan, da je to najlažje na svetu. Narediš največ in največ dobiš in te visoko cenijo in si zgled drugim in blagohotno vplivaš na druge in je vsem bolje.“

„Pa ni tako?“ se je čudil zdravnik.

„Ne,“ je odkimal dedek, „spreš se z vsem svetom. Najprej se zameriš mojstrom, ker jim jemlješ avtoriteto, ko začneš delati več, kot morejo narediti oni. Potem ti spodbijajo rezultate dela na vse pretege. Zdaj je več škarta, zdaj ni orodja, zdaj ni načrtov, zdaj ni materiala, zdaj te kličejo k vodilnim, ker vzbujaš zavist pri drugih delavcih in sploh . . .“

„In ti si se potlej odrekel nagrajevanju po delu in se posvetil rožicam – kot Adenauer svojčas, ko so se vsi drugi borili.“

„Ne tako kot Adenauer,“ je protestiral dedek, „in ni me odtujilo štetje vijakov, temveč tisti, ki so bili proti takšnemu in drugačnemu štetju in so menili, da je delo samo tisto, kar oni priznajo za delo in so ga merili po svoje, ne pa po rezultatih dela delavcev in so zdaj menjali davke, zdaj carino, zdaj dohodek, zdaj cene in tako naprej.“

„To pa sploh ni tvoja bolezen,“ je vzkliknil zdravnik, „ta bolezen se imenuje kapitalodnosis in napada družbo in razjeda njen zdravi organizem.“

„Torej sem jaz popolnoma normalen?“ se je razveselil dedek, „pa so me vedno imeli za norca?“

„Mislim, da je to tisto, kar moraš spoznati,“ je dejal zdravnik. „Mislim, da si živel doslej v zablodi, da delo izvira iz individualnega dela človeka. Vsak človek zaide v stisko, če sprejme takšno misel kot aksiom. Delo je celota, ki se deli na minulo in tekoče delo in rezultati dela se kažejo v novoustvarjenih vrednostih ali pa v zapravljanju minulega dela. Sinu torej svetuj, da ne zapravlja ničesar, kar je že ustvarjenega, in naj samo oplodi dosedanje delo s stvaritvami svojega dela, kakršno kolî že je in bo.“

„Potem sem jaz po pravici prešteval neke mojstre in druge nebodigatreba v svojem delu kot volkove, zajedalce in druge škodljivce,“ se je razveselil dedek.

„Nadvse prav,“ je kimal zdravnik, „le da takšno preštevanje razjeda dušo s sovraštvom. To pa ni dobro. Raje se še dalje zgleduj po Adenauerju in njegovih rožicah.“

„Tega pa nikdar,“ se je razvnel dedek, „Adenauerjevo gojenje rožic je bilo zahrbtno hlastanje po oblasti. Jaz pa vem, da smo svojčas rekli: „Delu čast in oblast.“ Torej oblast vsem rožicam, ne pa njihovemu skrbniku!“

Zdravnik tega več ni razumel, zato je vprašal: „Mi boš pokazal svoje rožice? Kje pa jih imaš?“

„Tukaj v predalčku,“ je dejal dedek, „bojim se le, da jih življenje ne bi shranilo v kak podoben predalček, ki ga nihče ne odpira.“

Zdravnik je nezaupljivo pogledal dedka, v strahu, da morda le ni pri pravi pameti. Previdno je odprl predalček in odkril v njem lepo, veliko sliko samih mladostnih srečnih obrazov.

„To so moji sinovi, hčerke in vnuki,“ se je pohvalil dedek. „Odslej bom še raje prešteval svoje rožice.“

„Čudovita zgodba,“ so dejali Antivesoljci in urednik. „In še resnična povrhu,“ je pristavil Čili.

VIKTOR ŠIREC

NAČRTNA PODRAŽITEV

ŠIRŠA IN NE LE NJIHOVA NALOGA

Skrb za razvoj Brkinov

Letos bo treba z razvojem Brkinov pospešeno nadaljevati, kajti dosedanja pomoč temu manj razvitemu območju, ki se razteza v sežanski, ilirskobistriški in postojnski občini, še zdaleč ni bila zadostna. Prvi večji ukrep za pomoč je bil storjen lani, ko so južnoprimorske občine, s solidarnostno akcijo „Delovni dan za Brkine“ začele graditi slemensko cesto. Prav ta akcija je pokazala, da bi Brkine lahko dokaj hitro izvlekli iz zaostalosti, če bo le prisotna tudi pomoč širše družbe. Potem bodo tudi prebivalci storili svoje. Tako je že lanska gradnja ceste Brkince spodbudila, da so se z večjo vnemo lotili obnove kmetijstva. Z gradnjo slemenske ceste je zato treba nadaljevati, hkrati pa začeti z gradnjo vodovoda, poskrbeti za šole, zdravstvo in s krediti naprej podpirati kmetijstvo. Nadvse pomembno je tudi, da delovne organizacije ob vznožju Brkinov v razvojnih načrtih upoštevajo, da je tu še precej nezaposlene delovne sile. To in drugo so poudarili tudi na nedavni seji glavnega odbora za razvoj Brkinov, v katerem so predstavniki ilirsko-bistriške, postojnske, sežanske ter obalnih občin.

Kot glavno nalogo za letos so zastavili nadaljevanje gradnje slemenske ceste, v katero so doslej vložili okrog 3.550.000 din iz solidarnostne akcije „Delovni dan za Brkine“ zbranih sredstev. Letos bodo cesto gradile tudi mladinske brigade, za kar pa je treba zagotoviti potreben denar, hkrati pa si je treba prizadevati, da bi jo iz lokalne prekategorizirali v republiško cesto.

Glede celovitosti skrbi za razvoj Brkinov pa so, na seji glavnega odbora, poudarili kot poglavitno letošnjo nalogo uvrstitev Brkinov v republiški zakon o pospeševanju manj razvitih območij.

Pri odločanju o tem naj delegati upoštevajo dejansko nerazvitost tega območja in druge specifičnosti, zaradi česar so lani sežanska, ilirskobistriška in postojnska občina ustanovile tudi medobčinske svete za Brkine.

Brkine je nujno treba vključiti v sistemsko reševanje problematike manj razvitih, južnoprimorske občine pa morajo ob tem s solidarnostno pomočjo nadaljevati. Najbrž bodo zato letos akcijo „Delovni dan za Brkine“ ponovile, ob tem pa skušale k pomoči pritegniti še delavce iz drugih območij Slovenije.

S. K.

OBALA

Za boljšo obveščenost

Informiranje v združenem delu kaže sicer v zadnjem času boljše rezultate, vendar ga bo treba še izpopolniti in okrepiti, še posebej zaradi večje širine, ki jo dobiva samoupravljanje z delegatskim sistemom. To je bila ena izmed osnovnih misli, prisotnih na nedavni seji komisije za tisk in informiranje pri kraško obalnem svetu Zveze sindikatov v Kopru. Da bi informiranje in kroženje informacij čimbolj razvili, bi bilo med drugim potrebno ustrezno izobraziti delavce, ki se v organizacijah združenega dela ukvarjajo z informiranjem. Pripravili bodo tudi analizo o problematiki in stanju informiranja v OZD. Potem ko bo posebna delovna skupina pripravila pregled do sedaj opravljenega dela na področju informiranja, še odprta vprašanja in predloge za učinkovitejše obveščanje, bodo o tem gradivu razpravljale obalne in občinske organizacije sindikatov.

S. K.

SADOVI DELAVSKE SOLIDARNOSTI

KRANJ

Tisoč stanovanj v dveh letih

Vse organizacije združenega dela in solidarnostni sklad v Kranju si prizadevajo, da bi v prihodnjih petih letih zgradili toliko družbenih najemnih stanovanj, da bi zadovoljili vsaj resnično nujne potrebe. Največje gradbišče, na katerem rastejo solidarnostna stanovanja, pa je trenutno na Planini, kjer gradijo delavci podjetij SGP PROJEKT Kranj in GIP GRADIS – TOZD Jesenice. Na tem kompleksu bo predvidoma v dveh letih zgrajenih okrog 1000 novih stanovanj.

B. B.

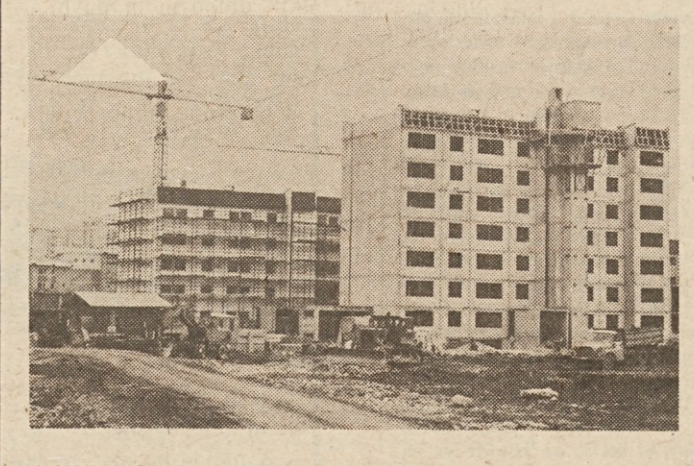

LJUBLJANA

Letos streha za 1.200 družin

V Ljubljani je družbenopolitična akcija za izgradnjo solidarnostnih stanovanj že obrodila prve uspehe. Tako so zbrali okrog 300 milijonov din, kar je omogočilo, da gradijo več kot 800 stanovanj. Okrog 400 solidarnostnih stanovanj bo vseljivih v prihodnjih dveh mesecih. Sicer pa predvidevajo, da se bo letos v solidarnostna stanovanja vselilo 1.200 delavskih družin.

Delovne organizacije v Ljubljani odštevajo od leta 1972 6 % bruto osebnih dohodkov za stanovanjsko gradnjo: 30 % tega denarja gre v sklad za gradnjo solidarnostnih stanovanj. Sredstva, ki so jih delovne organizacije odvajala za graditev solidarnostnih stanovanj – in to v vseh petih ljubljanskih občinah – se stekajo v skupen sklad. Glavni kriterij, kako dobiti stanovanje iz solidarnostnega sklada v Ljubljani, je mesečni dohodek na družinskega člana, ki naj bi ne presegel 900 din. Pri mladih družinah brez stanovanj pa veljajo drugačni delitveni kriteriji: pomembno je, da družinski člani varčujejo v poslovni banki.

Formalno sedaj sklad ne obstaja več. Na novo ustanovljeni samoupravni interesni skupnosti za to področje pa je zapustil bogate izkušnje, kako se da učinkovito združevati sredstva za stanovanjsko graditev.

vk

Konstituiranje SIS na Dolenjskem

V dolenjskih občinah Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje so večino občinskih samoupravnih interesnih skupnosti oblikovali že lani v decembru, preostale pa v letošnjem januarju. Prav tako so konstituirane že nekatere skupnosti s področja gospodarstva in regionalna skupnost za zdravstvo.

Čeprav o delu novo ustanovljenih občinskih samoupravnih interesnih skupnosti na Dolenjskem za zdaj še ni mogoče govoriti, saj so se doslej sešle šele enkrat, pa udeležba delegatov na ustanovnih skupščinah in njihovo zanimanje za naloge in delovanje dosedanjih temeljnih izobraževalnih, kulturnih, telesno kulturnih in drugih skupnosti kaže, da bodo delegati uspešno sodelovali in zavzeto reševali vso zapleteno problematiko posameznih samoupravnih interesnih skupnosti. Pri tem gre predvsem za realno oblikovanje in ovrednotenje programov posameznih dejavnosti.

Vse te dejavnosti, ki so zdaj povezane v samoupravne interesne skupnosti, se namreč v dolenjskih občinah že dlje časa bolj ali manj srečujejo s pomanjkanjem sredstev za ustreznejše financiranje svoje dejavnosti. Zato čakajo delegate teh skupnosti odgovorne naloge, zlasti v prizadevanjih za skrbno gospodarjenje s sredstvi, ki jih delavci v združenem delu namenjajo za delovanje tako imenovanih družbenih dejavnosti. To velja še posebej za samoupravne interesne skupnosti v občinah, ki sodijo med manj razvita območja v Sloveniji. Prav v teh občinah so namreč težave s financiranjem družbenih dejavnosti, zaradi manjšega števila zaposlenih in nižjih osebnih dohodkov, še toliko večje. Zato je treba seveda v takih razmerah dvakrat premisliti o vsakem dinarju, ki ga porabijo za posamezne dejavnosti.

NOVO NA KNJIŽNEM TRGU

Vse prednaročnike in druge interesente obveščamo, da bo v prihodnjih dneh izšla v naši založbi knjiga

Hierarhija

(mednarodna raziskava v industrijskih podjetjih v različnih družbenih ureditvah).

Delo so napisali:

Arnold S. Tannenbaum (ZDA), Bogdan Kavčič (Jugoslavija), Menachem Rosner (Izrael), Mino Vianello (Italija), Georg Wieser (Avstrija).

Knjiga je pravzaprav poročilo o mednarodni raziskavi, v katero je bilo zajetih po deset podjetij v Avstriji, Italiji, Jugoslaviji, izraelskih kibucih in v Združenih državah. Prikazane so razlike med družbenimi ureditvami teh petih dežel, seveda predvsem tisti vidiki družbenih sistemov, ki so pomembni za položaj in zgradbo industrijskih organizacij. Podrobno so obdelani podatki o tem, kolikšen in kakšen poudarek dajejo v posameznih sistemih hierarhičnim odnosom in kakšne posledice ima to na počutje in položaj delavcev v podjetjih v posamezni deželi.

Knjiga je posebej zanimiva za bralce v Sloveniji, ker so bila vsa vključena podjetja iz Slovenije. V njej je nazorno in dokumentirano prikazano, koliko in kako samoupravljanje v naših delovnih organizacijah že zmanjšuje negativne posledice hierarhične organizacije dela in koliko se položaj našega delavca že spreminja tudi v njegovi lastni zavesti.

Čeprav obravnava knjiga sorazmerno zapletena vprašanja, je pisana tako, da je razumljiva vsakomur, ki se vsaj priložnostno ukvarja z družbenimi vprašanji. **Namenjena je psihologom, sociologom, ekonomistom, politologom in podobnim poklicem, ki so zaposleni v delovni organizaciji. Posebej jo priporočamo vodilnim delavcem, ki se ukvarjajo z organizacijo,** saj bodo v njej dobili pojasnilo za številne probleme, s katerimi se srečujejo pri praktičnem delu. Kot koristen pripomoček bo služila tudi vsem študentom organizacije dela in poslovanja.

To delo sodi v našo sociološko zbirko, v kateri je pred časom izšlo delo dr. Bogdana Kavčiča: Sodobni sociološki problemi samoupravljanja v podjetjih. Knjiga Hierarhija bo enakega formata in podobno opremljena.

V globokem prepričanju, da je delo vredno vaše pozornosti in da boste to knjigo večkrat vzeli v roke, vas vabimo, da jo naročite v prednaročilu na naslov: ČZP Delavska enotnost, Dalmatinova 4/II, 61000 Ljubljana.

Cena knjige v prednaročilu je 150.– dinarjev. Prednaročila sprejemamo do 28. februarja.

Po tem roku bo knjiga na voljo interesentom po ceni 179.– din za izvod.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo pri ČZP Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4/II

izvodov (z besedo) .....
knjige Hierarhija (mednarodna raziskava v industrijskih podjetjih) po ceni 150.– dinarjev za izvod.

Knjigo pošljite na naslov: .....

.....

Poštna štev. ..... Kraj: .....

Priimek in ime podpisnika naročilnice: .....

.....

V Ljubljani, dne ..... 1975.

Podpis naročnika in žig organizacije:

LETOŠNJE PROGRAMSKE NALOGE OTROŠKEGA VARSTVA

Vsaj tako kot lani

Z letošnjo republiško prispevno stopnjo za financiranje potreb otroškega varstva 2,37 % od bruto osebnih dohodkov, v občinah pa 0,43 %, bomo zbrali nekaj več sredstev kot lani, vendar toliko, da bomo ohranili lansko raven varstva

Letošnje programske naloge in financiranje na področju otroškega varstva izhajajo iz spoznanja, da moramo v Sloveniji okrepiti družbeno pomoč družinam pri vzdrževanju otrok tako, da bomo razširili krog delavskih družin, ki bodo prejemale otroški dodatek, pri čemer pa bo treba ohraniti realno vrednost dodatka. Soočiti se moramo z dejstvom, da imamo ta čas pri nas skoraj polovico družin, največ delavskih, ki vzdržujejo 80 % vseh otrok, otroški dodatek pa smo do letos izplačevali za 50 % otrok, starih do 15 let, ker veljavni dohodkovni cenzus ostro izloča upravičence do tega socialnega korektiva. Sicer pa je za izplačilo otroškega dodatka namenjeno sedaj komaj 3 % od skupne vsote neto izplačanih osebnih dohodkov. Še vedno neučinkovito izpeljana solidarnostna pomoč delavskim družinam za vzdrževanje otrok povzroča ob naraščanju življenjskih stroškov v delovnih organizacijah čedalje večji pritisk na linearno povečanje osebnih dohodkov. Medtem pa v republiški skupnosti otroškega varstva sodijo, da moramo na ta socialni korektiv gledati iz socialnih in ekonomskih vidikov in ga temu primerno prilagoditi, njegovo financiranje pa urediti na kar se da široki solidarnostni osnovi.

Posebna pozornost v letošnjem programu otroškega varstva bo veljala tudi prizadevanjem za izboljšanje varstva zaposlenih mater ob otrokovem rojstvu. Republiška skupščina je konec lanskega leta sprejela zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in o delovnih razmerjih med delavci in zasebnimi delodajalci, s katerim se od 1. januarja letos vsem zaposlenim materam zagotavlja pravica do podaljšanega porodniškega dopusta. Porodniški dopust traja po tem zakonu do 7. meseca otrokove starosti oziroma ima mati možnost štiriurnega delovnika do otrokovega enega leta starosti. V Sloveniji pričakujemo, da bo letos uveljavilo pravico do podaljšanega porodniškega dopusta več kot 20.500 mater. Glede na to, da se bo zaradi varstva otrok razširil obseg teh dopustov, pa bo treba sredstva zanje solidarnostno zbrati v samoupravnih interesnih skupnostih otroškega varstva v občinah.

Republiški program daje slednjič posebno mesto skrbi za pospešeno urejanje pogojev za organizirano dnevno varstvo in vzgojo predšolskih otrok. Zaradi čedalje večjega zaposlovanja žensk v zadnjih letih, se je hitro povečalo število takih družin, v katerih so v proizvodno delo vključeni vsi odrasli, to pa zahteva urejeno varstvo otrok. Čeprav smo v zadnjih štirih letih precej storili za ureditev dnevnega varstva predšolskih otrok, vseeno ugotavljamo, da še vedno nimamo urejenih pogojev varstva najmanj za 40.000 otrok, katerih matere in očetje delajo. Zato je edino utemeljena pospešena akcija za pridobivanje novih mest v vzgojnovarstvenih ustanovah, predvsem zaradi tega, ker moramo letos na novo zajeti v organizirano dnevno varstvo vsaj še 4000 predšolskih otrok.

PROGRAM URESNIČLJIV OB DRUGAČNI RAZDELITVI SREDSTEV

Ob tako obsežnih programskih nalogah se zastavlja vprašanje, kako jih bo mogoče uresničiti, zlasti še, ko vemo, da smo v letu poudarjenih stabilizacijskih prizadevanj in s tem omejene porabe. Kako ohraniti realno vrednost otroškega dodatka in drugih oblik družbene pomoči družinam, so torej vprašanja, na katera predvsem najbolj prizadete delavske družine z velikim številom otrok želijo dobiti čimprej odgovor.

Na nekatera teh vprašanj so skušali najti odgovore na zadnji seji republiške skupnosti otroškega varstva, na kateri so obravnavali družbeni dogovor o razporejanju dohodka, osebnih dohodkov in nekaterih drugih osebnih prejemkov, o gibanju, obsegu in strukturi skupne porabe za leto 1975. Pri tem so posebej poudarili zadnje razgovore v občinah, na katerih so se skušali prizadeti, med njimi tudi predstavniki skupnosti otroškega varstva, dogovoriti o uravnovešenju letošnjih finančnih potreb in možnosti. Tako so se podpisniki družbenega dogovora dogovorili s predstavniki samoupravnih interesnih skupnosti, naj bi za letos obveljala višja prispevna stopnja kot lani. Po zadnji uskladitvi, pri kateri je prišlo do iskanja ustrezne prerazdelitve sredstev znotraj področja otroškega varstva, je bilo predlagano, da bi letos znašala republiška prispevna stopnja 2,37 % od bruto osebnih dohodkov zaposlenih, v občinah pa naj bi se zbirala sredstva po stopnji 0,43 %. Z letošnjimi prispevnimi stopnjami, ki bodo nekaj večje od lanskih, pa bomo zbrali le toliko sredstev, da bomo ohranili vsaj lansko raven varstva.

Sicer pa se ob finančni situaciji, kakršna bo letošnja, zastavlja tudi vprašanje, kako nam bo z nekaj več sredstvi kot lani ob naraščajočih življenjskih stroških uspelo obdržati sedanji krog upravičencev do dodatka? Predlagano je, da bi pri dohodkovnem cenzusu do 900 dinarjev na družinskega člana dobivala delavska družina za prvega otroka 220, za drugega in naslednje otroke pa 320 dinarjev mesečno. Pri dohodkovnem cenzusu od 900 do 1200 dinarjev naj bi dodatek za prvega otroka znašal 180, za druge 270 din. Pri cenzusu od 1200 do 1600 dinarjev dohodka na družinskega člana bi znašal dodatek za prvega otroka 140, za druge pa 200 din mesečno. Pri zadnji skupini upravičencev (od 1600 do 1800 din dohodka na družinskega člana) pa bi znašal otroški dodatek 90 din mesečno za prvega, za drugega in naslednje pa po 130 dinarjev mesečno. Prav tako naj bi okrog 25.000 kmečkih otrok dobivalo letos po 130 dinarjev mesečnega dodatka, 30.000 otrok samohranilcev pa 60 dinarjev. Republiška skupnost otroškega varstva si tudi prizadeva, da bi posebni dodatek za prizadete otroke letos znašal 105 dinarjev, za pomoč za opremo novorojenčka pri cenzusu do 900 dinarjev 750 dinarjev, pri cenzusu 900 dinarjev in več pa 350 dinarjev.

Dohodkovni cenzus kot pogoj za pridobitev pravice do otroškega dodatka in posebnih dodatkov bo določen v višini 1900 dinarjev poprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana v lanskem letu, kar bo omogočilo, da bo pridobila pravico do dodatka večina kvalificiranih delavcev.

IVO VIRNIK

MOŽNOSTI ZA HITREJŠE URESNIČEVANJE KULTURNE AKCIJE V ZASAVSKIH VASEH

S kulturno akcijo tudi v vasi

Kulturna akcija, ki sta jo pred tremi leti začela republiška konferenca SZDL in slovenski sindikati, nima namena spodbuditi hitrejši razvoj kulture le v mestih in delavskih središčih, pač pa je zamišljena kot najširše gibanje za skladnejšo rast kulturnega udejstvovanja tudi na podeželju. Na to včasih pozabljamo, ko pregledujemo, do kod smo v izvajanju te akcije prišli in ko na podlagi doseženih rezultatov snujemo nove načrte. V Zasavju vsako leto ocenjujejo potek uresničevanja kulturne akcije in tako letos ugotavljajo, da bodo morali veliko več napraviti za amatersko kulturno dejavnost tudi na vasi.

Odgovornosti za uspešnejše izvajanje kulturne akcije na vasi pa nimajo samo prosvetna društva in občinske organizacije zveze kulturnoprosvetnih društev, pač pa tudi temeljne kulturne skupnosti in posebej krajevne skupnosti. V pripravah na občne zbore vaških prosvetnih društev v Zasavju se je poudarjala potreba po temeljitejših ocenah razvoja kulturnega življenja na podeželju. Na območju vsake krajevne skupnosti naj bi sprejeli nekatera stališča in sklepe o nadaljnjem delu prosvetnih društev in se hkrati odločili, katerim zvrstem amaterske in druge dejavnosti naj bi v prihodnje posvetili večjo skrb.

Očitno je, da bi pri nadaljnjem uresničevanju kulturne akcije na zasavskem podeželju dosegli največje uspehe, če bi zlasti večjim prosvetnim društvom zagotovili prostore za njihovo nemoteno delo, nekoliko več usposobljenih animatorjev kulturnega udejstvovanja, predvsem režiserjev, zborovodij in če bi upravnim odborom društev pomagali pri oblikovanju in izvajanju vsakoletnih kulturnih programov. Med 30 društvi na zasavskem podeželju imajo samo tri ali štiri svoje prostore z dvoranicami, vsa druga bodisi gostujejo v zadružnih ali gasilskih domovih bodisi so brez prostorov. Obstoječi prostori za kulturne potrebe so v večini primerov neustrezni, tesni, neopremljeni ali samo deloma urejeni, saj prosvetna društva le iz svojih sredstev in s prostovoljnim delom kupujejo opremo oziroma vzdržujejo dvoranice.

Knjižnic na zasavskem podeželju, razen nekaj izjem, skorajda ni. Nekatera društva so sicer uredila manjše prostore zanje. Ker pa občinske knjižnice niti za svoje delo nimajo dovolj denarja, so police podružničnih knjižnic bolj slabo založene. Ni treba posebej poudarjati, kolikšnega pomena je za uspešnost kulturne akcije urejena knjižničarska mreža na vasi. Kot kažejo načrti, želijo zasavske temeljne kulturne skupnosti zdaj veliko več napraviti tudi za razvoj knjižnic. Zavzemajo se tudi za to, da bi v finančnih načrtih temeljnih kulturnih skupnosti vsako leto namenili nekaj sredstev za vzdrževanje in obnavljanje ter opremljanje že obstoječih vaških prosvetnih domov ali prostorov v zadružnih in gasilskih domovih in da bi uredili njihov status. Za zdaj so samo v občini Zagorje ob Savi deloma uredili to vprašanje, saj že pet let načrtno skrbijo za delno obnovo vaških prosvetnih prostorov, zato pa je tudi dejavnost prosvetnih društev po teh vaseh veliko bolj razgibana.

—m—

Priprave na mednarodne kulturne prireditve ob 30-letnici Organizacije združenih narodov v Slovenj Gradcu, na Ravnah na Koroškem, v Dravogradu, Radljah ob Dravi in Velenju:

»Mir 75 — 30 OZN«

Ob jubileju Organizacije združenih narodov je že bila v Slovenj Gradcu, središču Mislinjske doline, mednarodna likovna razstava „Mir, humanost in prijateljstvo med narodi“.

Ob 30-letnici svetovne organizacije pa pripravljajo veliko manifestacijo – Mednarodne kulturne prireditve „MIR 75 – 30 OZN“, ki se bodo zvrstile v Slovenj Gradcu, na Ravnah na Koroškem, v Dravogradu, Radljah ob Dravi in Velenju.

Obsegale bodo te prireditve mednarodno likovno razstavo, mednarodno srečanje pisateljev z razgovori o vojni in miru, simpozij o Lovru Kuharju – Prežihovem Vorancu, sociološki simpozij o kulturi v novem industrijskem središču ter filmski festival s predstavitvijo najboljših protivojnih filmov zadnjih 30 let ter kratkometražnih likovnih filmov.

Priprave na te mednarodne kulturne prireditve so že v polnem teku, začele pa se bodo 20. oktobra, ko bodo v prostorih Umetnostne galerije v Slovenj Gradcu odprli veliko mednarodno razstavo likovnih del na temo „Angažirana figurativna likovna umetnost v slikarstvu, grafiki in kiparstvu“. Umetniški svet je že izoblikoval kriterije za vabljenje likovnih umetnikov na razstavo, ki bo odprta kar leto dni. Za geslo te velike mednarodne likovne prireditve „Angažirana figurativna likovna umetnost“ so se odločili iz preprostega razloga, ker gre za angažirano manifestacijo za mir in mednarodno sožitje, ki bo zagotovilo kar največjo komunikativnost ter tudi najširšo odzivnost med občinstvom.

Istočasno, ko se sestajajo posamezne komisije, ki pripravljajo Mednarodne kulturne prireditve „MIR 75 – 30 OZN“, ki se bodo ob koncu letošnjega in v prvi polovici prihodnjega leta zvrstile v Mislinjski, Mežiški, Dravski in Šaleški dolini, poteka akcija za dograditev prostorov Umetnostnega paviljona v Slovenj Gradcu. Glavni načrti za dograditev novih prostorov Umetnostnega paviljona so že pripravljeni in bodo že v kratkem začeli z deli. Zavod za kulturo Slovenj Gradec pa je naročil idejne načrte za celovito ureditev kulturnega centra v središču Mislinjske doline.

(AAn)

OBISK PRI MARI IN KARLU SMOLE

Zanimanje za amatersko gledališče postaja vse večje

Mara in Karel Smole sta znana kulturno-prosvetna delavca v Tržiču, kjer kljub visoki starosti še vedno delujeta v DPD „Svoboda“ in v „Amaterskem gledališču“.

Oba sta člana „Svobode“ od njene ustanovitve leta 1920. Karel Smole je pred vojno nastopil v približno 30 vlogah, njegova žena Mara pa je bila v vseh uprizoritvah nosilka glavnih vlog. Že pred vojno je „Amatersko gledališče“ predstavilo Tržičanom Cankarjev opus in uprizorilo Tolstojevo delo Moč teme. Iz tega je razvidno, da je bilo gledališče že pred vojno idejno napredno.

Leta 1935 sta se zakonca Smole udeležila zleta Svobod v Celju.

Tudi po vojni sta veliko storila na kulturnem področju. V Bombažni predilnici in tkalnici Tržič, kjer sta bila zaposlena od rane mladosti do upokojitve, sta se posebno trudila, da je napredovala kulturno izobraževalna dejavnost (lutkovno gledališče, orkester, knjižnica, številne proslave itd.).

Letos bosta praznovala že 55. obletnico svojega udejstvovanja na področju kulture. Svoje dolgoletno delo sta vgradila v temelje vseh oblik kulturnega delovanja v Tržiču, njegovi okolici in tudi na širšem področju.

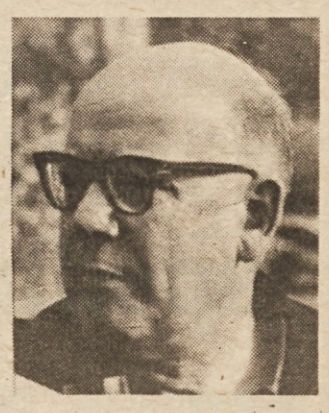

– Kakšen je po vašem mnenju položaj amaterskih gledališč danes?

Danes je položaj amaterskih gledališč precej drugačen kot pred vojno, meni Karel Smole. Današanja družba nudi človeku raznovrstno zabavo. V letih, ko so se začeli ustanavljati razni pevski in instrumentalni ansambli, je veselje do dramske umetnosti upadlo. Težko je bilo pridobiti mlade, da bi sodelovali pri odrskih uprizoritvah. V zadnjem času pa spet opažava z ženo večje zanimanje tudi pri mlajših za delo v amaterskih gledališčih. Toda večina amaterskih gledališč se otepa s finančnimi težavami in pomanjkanjem prostora. Vse to zavira njihovo dejavnost.

Želiva, da bi ta lepa amaterska dejavnost še nadalje uspevala in privabila k sodelovanju še več ljudi, ki imajo veselje in smisel za tako delo.

STANKA RITONJA

ŠOLA KREPI VEZI S PRAKSO

Za kranjsko šolo za organizacijo dela predstavlja lansko leto eno najpomembnejših v njenem dosedanjem delovanju, saj je republiška skupščina sprejela zakon o preosnovi te šole iz višje v visoko. S tem je bilo uspešno končano nekajletno prizadevanje samoupravnih organov in delavcev šole o zaokrožitvi študija organizacije dela z drugo stopnjo. S predavanji na njej bodo začeli že v februarju.

V pripravah za preosnovo šole se je izoblikovalo stališče, da so proizvodno organizacijske vede samostojna znanstvena disciplina in da tega znanstvenega področja ne razvija nobena druga visoka šola v Sloveniji. S tem so pravzaprav tudi pri nas priznali proces, ki se glede organizacijskih znanosti razvija po svetu in deloma tudi že v drugih republikah.

Na prvi stopnji šola ohranja zaokrožen in zaključen študij iz organizacijsko-proizvodne, kadrovske in računalniške smeri, na drugi stopnji pa sta za sedaj pripravljeni dve študijski usmeritvi in sicer za organizacijo proizvodnje in kontrolo kakovosti. Predvidevajo, da bodo prihodnje leto začeli še z vsaj eno študijsko usmeritvijo – računalniško, morda pa tudi z obproizvodnimi dejavnostmi. Na nedavni seji skupščine šole pa so delegati predlagali, naj vodstvo šole preuči možnost, da bi na drugi stopnji nadaljevali tudi študij kadrovske smeri.

Šola za organizacijo dela v Kranju se lahko upravičeno ponaša s tem, da je pri nas prišla najdlje v povezovanju z gospodarstvom. Kot ocenjujejo, je bilo to za dejavnost šole zelo koristno, zato nameravajo tako prakso nadaljevati tudi v prihodnje in razvijati še tesnejše sodelovanje z delovnimi organizacijami.

Ena izmed oblik takega povezovanja bo delovanje novoustanovljenega raziskovalnega centra. Koristi, ki jih imajo od vključevanja svojih učiteljev v raziskovalno in svetovalno delo na šoli, ne gledajo predvsem s finančne plati, marveč v praktičnem povezovanju učiteljev na šoli z delovnimi organizacijami. Ob reševanju praktičnih vprašanj v delovnih organizacijah bodo učitelji ohranili smisel za realnost v svojih predavanjih, praktično preskušali teoretična dognanja in spoznavali, kakšne spremembe je potrebno vnašati v učni program. Po drugi strani pa bodo delavci v združenem delu videli, kakšne koristi jim lahko zagotovijo strokovnjaki in katere probleme jim lahko pomagajo reševati. Na ta način in z drugimi oblikami, kot so javno razgrinjanje programov, skupna strokovna posvetovanja, sodelovanje predstavnikov delovnih organizacij v svetu šole in druge se bo šola izognila izoliranosti, ki jo tako pogosto očitamo tradicionalnim univerzam in ki je bila tudi eden izmed pomislekov v preosnovanju kranjske šole v visoko.

Razporeditev lokacij in regionalna razporeditev študentov kažeta, da visoka šola za organizacijo dela ni le kranjska, marveč slovenska šola. Predavanja organizirajo povsod tam, kjer je dovolj kandidatov za izredni študij. To načelo nameravajo uveljaviti tudi za študij na drugi stopnji. Odločili so se že, da bodo v februarju pričeli s predavanji za izredne študente v tretjem letniku v Kranju, Ljubljani in Velenju. Sodeč po precejšnjem zanimanju za nadaljevanje študija računajo, da se bo vpisalo okoli 250 študentov, medtem ko jih je sedaj okoli 1200.

Največji problem, s katerim se šola ubada že dalj časa, je stiska s prostorom. V Kranju si morajo pomagati z začasnimi in zasilnimi rešitvami. Upajo, da bo sedaj, ko je šola dobila status visoke, ta problem mogoče hitreje rešiti. Pri tem naj bi poleg kranjske občine sodelovalo celotno slovensko gospodarstvo.

—ik

Prvi, toda zelo uspešni koraki

Zdaj, ko smo po enoletnem napornem delu uspešno zaključili četrti dvomesečni politični tečaj in ko zelo aktivno politično dela v okviru OZD, na občinski in republiški ravni nad 160 mladih „absolventov“ s teh tečajev, lahko govorimo o mladem rodu, ki že bolj usposobljen prevzema odgovorne družbene naloge.

Ob tem smo opravili tudi obsežno strokovno pedagoško didaktično nalogo: izdelano je potrebno programsko gradivo, ki vsebuje predmetnik s tematskim vsebinskim področjem, podrobni izobraževalni načrt in urnik. Za preverjanje znanja slušateljev in uspešnosti dela na tečaju pa smo izoblikovali teste znanja, ki zajemajo posamezna vsebinska področja. Groba dispozicija programskega gradiva obsega naslednja vsebinska področja: samoupravljanje, gospodarjenje, subjektivne sile, družbenopolitična aktivnost, politično delo med ljudmi, aktualne (izbirne) teme, ekskurzije, srečanja in ukrepe za pripravo ter izvedbo programa. Intenzivno organizirano delo dvomesečnega tečaja traja 320 pedagoških ur in več deset ur drugih družbenih aktivnosti, ne da bi pri tem upoštevali individualno in grupno študijsko delo.

V okviru zveze sindikatov kakor tudi delavskih univerz razmišljamo o multiplikaciji tega programa z organizacijo podobnih tečajev v več krajih, kjer bodo za to primerni pogoji. Seveda se bodo morali v to organizacijo neposredno vključiti občinski sveti zveze sindikatov. Prav gotovo pa celoten program z nastalim gradivom lahko uspešno rabimo tudi za druge, krajše, bolj ali manj intenzivne oblike družbenega izobraževanja.

Tovarišica Lidija Šentjurc med tečajniki v Jasnici.

V okviru načrtovanih srečanj vsak tečaj obiščejo znani ugledni javni družbeni delavci. Tako so nas obiskali član sveta federacije Miha Marinko, predsednik CK zveze komunistov Slovenije France Popit, predsednik RK SZDL Mitja Ribičič, Marjan Rožič, Boro Petkovski in predstavniki vseh RS ZS. Slušatelje četrtega političnega tečaja pa je s svojim obiskom počastila tovarišica Lidija Šentjurc, narodni heroj in članica sveta federacije. V sproščenem tovariškem pogovoru je tečajnikom predstavila revolucionarno pot slovenskega delavskega razreda pred, med in po vojni ter avantgardno vlogo komunistične partije oziroma ZK. Tovarišica Lidija je mladim odgovarjala na številna vprašanja, med drugim tudi o vlogi in nalogah komunistov nekoč in danes, o kriterijih za sprejem v KP, ZK, o organizaciji osvobodilnega boja v Ljubljani, o delovanju komunistov pred in med vojno, kako je KP organizirala mladino, posebno SKOJ, ki je bil revolucionarno jedro napredne mladine in naravni vir za kadre v Komunistični partiji. Prikazala je odpor KPJ zoper napad informbiroja in velik pomen tega boja za nadaljnji razvoj delavskega gibanja. Posebej je poudarila potrebo, da verujemo, negujemo in oživljamo bogate tradicije iz delavskega gibanja ter NOB. Razgovor je bil toliko bolj neposreden, živ in izviren, ker je bila tovarišica Lidija sama ena glavnih osebnosti revolucije, torej dogajanj, o katerih se je pogovarjala s slušatelji.

Ni prostora, da bi podrobneje opisal izredno pestrost življenja slušateljev, moram pa vendar omeniti, da so na vsakem tečaju v Jasnici poslušali samostojni vokalni koncert prvakov ljubljanske opere Ladka Korošca, Sonje Hočevarjeve in Rajka Koritnika, ki jih je spremljala na klavirju Milena Trostova. Tudi to je bilo enkratno doživetje.

Letos 24. februarja bomo pričeli z vzgojno izobraževalnim delom v petem političnem tečaju in upamo, da prav s tolikšnimi uspehi kot doslej.

ZDRAVKO TROHA

komentatorjev stolpec

Analize pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov kažejo, da so v nekaterih organizacijah združenega dela uvedli poseben dodatek za vestnost, na primer za redno prihajanje v službo, za pravočasno opravljeno delo in podobno. Ti podatki so različni glede na naziv in kvalifikacijo: vodilni delavec dobi lahko trikrat večji dodatek kot nekvalificiran delavec. Ves sistem takšnega nagrajevanja izhaja iz logike, da dobivajo ljudje plačo zato, ker so zaposleni, za delovno disciplino in večjo produktivnost pa da zaslužijo še posebno nagrado. Če bomo nadaljevali tako, bo morda moč dobiti nagrado tudi za lepo vedenje. Nič čudnega, če je tak sistem nagrajevanja naletel na ostre kritike. Dejstvo, da je moč dobiti plačo tudi za neredno delo ali nedelo in da je zaposlitev eno, delo pa drugo, resno ogroža vodilno načelo naše družbe: nagrajevanje po delu. Toda logika tistih, ki so uvedli dodatke, je zelo preprosta: dosegli so večjo produktivnost in organiziranost, torej se jim je izplačalo. Potemtakem so dodatki za vestnost nujno zlo in naša neprijetna realnost. Opozarjajo nas, da se nekateri naši kolektivi zaradi razpuščenosti posameznikov in nemoči okolice, da bi vzpostavila normalne odnose, otepajo z osnovnimi problemi, ki bi jih v produktivni tovarni niti ne smeli poznati. Zato bi bilo bolje, če bi namesto kritike na račun podjetij, ki so uvedla takšne dodatke, ugotovili, kaj jih je prisililo k temu. Problem je širši in ne samo njihov.

Kako deliti, da bo delitev spodbudna?

Tudi minulo delo merijo v delovnih kolektivih še vedno po vseh mogočih kriterijih. Ponekod sodijo, da bi morali z merjenjem minulega dela posameznikov starim delavcem, ki zaradi izčrpanosti ne morejo več toliko napraviti, na tak način dati priznanje in nekoliko izboljšati njihov materialni položaj. Odtod prepričanje, da je delovni staž najprikladnejši kriterij za določanje višine tega dodatka na OD. Drugi spet sodijo, da je v smislu nagrajevanja po rezultatih dela višina OD edino merilo vsakega prispevka razvoju kolektiva, torej tudi deleža v minulem delu.

Na prvi pogled je to (drugo) načelo videti res bolj pravično in bolj socialistično – razumljivo, če bi uveljavljali povsod enake kriterije za vrednotenje dela. Ker pa vemo, da so celo v okviru istega podjetja kriteriji za nagrajevanje zelo različni, je takšno razlaganje pravice na minulo delo prav tako lahko nepravično.

Tretji pa pravijo, da je sicer najbolj pravično upoštevati delovno dobo, vendar samo delovno dobo v podjetju tistih organizacij, kjer delavec trenutno dela, medtem ko dela pred tem ne bi mogli priznati. Čeprav je to razlaganje ekonomsko nelogično, ga je mogoče razumeti, ker želijo s tem v organizacijah združenega dela preprečiti prekomerno fluktuacijo. Vendar fluktuacije ni mogoče preprečiti z nikakršnimi prisilnimi ukrepi, saj kažejo izkušnje, da iz podjetij, kjer je razvito samoupravljanje, kjer so urejeni medsebojni odnosi, kjer dobro poslujejo, ljudje ne bežijo. Nasprotno, ljudje vanje prihajajo!

Kakorkoli že: ekonomsko upravičena delitev je tako pomembna spodbuda za naraščanje proizvodnosti dela, da bi se morali na zvezni ravni čimprej dogovoriti, kako jo izboljšati, hkrati pa iz nje iztrebiti vse usedline starega. Pri nagrajevanju po delu gre tudi za to, da delavec proizvajalec ne bi bil več odvisen v glavnem od administrativnih predpisov ali od boljšega ali slabšega položaja svoje delovne organizacije na trgu. Še ni dolgo tega, ko smo slišali za predloge, naj bi, denimo, ključavničarji v glavnem imeli enake dohodke. V okviru republik naj bi izdelali družbene dogovore, ki po svoji vsebini ne bi bili nič drugega kot nekdanji tarifni pravilniki. Takšna zamisel bi nas kaj hitro pripeljala v uravnilovko, to pa pomeni – tudi v nezainteresiranost pri delu in manjšo produktivnost. Samoupravni sporazumi o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki so jih sklepale posamezne panoge in ki so bili dokaj zapleteno povezani z ustvarjanjem dohodka, se niso najbolje obnesli. Najbrž bi zato to področje pri nas veljalo urediti z družbeno dogovorjeno ceno dela, neposredno povezanega z dohodkom in očiščenega vseh „neproizvodnih“ dohodkov. Pri tem pa bi morali najti prave rešitve tudi v neproizvodnih podjetjih. Delavci, katerih ceno dela določajo administrativno, so neenakopravni v primerjavi s tistimi, ki delajo za „svobodni trg“.

Namesto sklepa: izračunali so, da bi 3 % prihranek v stroških poslovanja pomenil povišanje neto osebnih dohodkov vseh zaposlenih za 20 %. Ne gre torej za varčevanje v smislu zategovanja pasu, kot pogosto slišimo, marveč za drugačno, bolj premišljeno gospodarjenje povsod, kjer se ustvarja in deli dohodek.

Najmočnejši vpliv na ustvarjanje dohodka pa ima, kot je znano, prav ekonomsko utemeljena delitev.

V. B.

IZREDNI DOSEŽKI NOVOMEŠKE INDUSTRIJE

Rezultat naložb in prizadevnosti

Vrednost in obseg proizvodnje povečana domala v vseh industrijskih organizacijah združenega dela ● Na tuje so lani izvozili za 45,5 milijona dolarjev blaga, tako da izvoz na prebivalca novomeške občine že presega 1000 dolarjev, na zaposlenega pa 2500 dolarjev, kar visoko presega slovenske in jugoslovanske poprečne dosežke

Industrija novomeške občine je tudi v minulem letu, kot že nekaj let poprej, dosegla presenetljive poslovne uspehe. Tako je enajst večjih industrijskih delovnih organizacij v občini ustvarilo proizvodnjo v vrednosti treh milijard 615 milijonov in 738 tisoč dinarjev, to je kar za 71 odstotkov več kot leto prej. Pri tem velja omeniti, da odpade slaba polovica vse industrijske proizvodnje v občini na Industrijo motornih vozil, ki je lani povečala proizvodnjo kar za 84 odstotkov. Druga je tovarna zdravil „KRKA“, ki je proizvedla za dobro polovico več kot leto poprej. Sicer pa so močno povečali vrednost proizvodnje domala v vseh industrijskih organizacijah združenega dela in njihovih TOZD. Tako v tekstilni tovarni NOVOTEKS za 85 odstotkov, v tovarni perila LABOD za 72, v lesnem kombinatu NOVOLES za 58, v ISKRI Bršljin za 51 – v njenem TOZD ELA pa celo za 163 odstotkov, v industriji in rudniku nekovin KREMEN za 34, v novomeški opekarni Zalog za 31, v Krkinem TOZD ISIS za 18 in v Industriji obutve za 11 odstotkov.

Resnici na ljubo je treba zapisati, da so na tolikšno povečanje vrednosti proizvodnje v novomeški industriji delno vplivale tudi višje cene posameznim izdelkom, vendar pa gre levji delež višje vrednosti na račun povečane količinske proizvodnje. Doseženi poslovni uspehi pa so v veliki meri tudi rezultat vlaganj v modernizacijo in razširitev proizvodnje, saj so bile zadnja leta več ali manj vse omenjene delovne organizacije v izgradnji; nekatere pa so še, kar bo seveda ugodno vplivalo na povečanje proizvodnje v letošnjem in prihodnjih letih.

Navkljub modernizaciji proizvodnje je industrija novomeške občine v minulem letu odpirala tudi nova delovna mesta. Tako se je število zaposlenih ob koncu minulega leta povečalo kar za 1300 ljudi v primerjavi z letom 1973. Skupaj je industrija ob koncu lanskega decembra zaposlovala že 11.680 ljudi, to je za 13,5 odstotka več kot leto poprej. Največ so jih lani na novo zaposlili v Industriji motornih vozil, v tovarni zdravil KRKA, v lesnem kombinatu NOVOLES, v ISKRINIH tovarnah in še ponekod. Močno zaposlovanje novomeških delovnih organizacij v zadnjih letih je že pripeljalo do pomanjkanja delavcev, saj zdaj nekatera podjetja že ne morejo več dobiti toliko delavcev kot jih bi potrebovali. Še zlasti pa manjka ustreznih strokovnih kadrov.

Vse večje novomeške delovne organizacije so se zadnja leta uspešno vključile tudi v mednarodno delitev dela. Ob neskladju med uvozom in izvozom je seveda dobrodošel vsak dolar, ki ga naše gospodarstvo ustvari z izvozom svojih izdelkov. In, prav tu velja poudariti, da je novomeško gospodarstvo že nekaj let veliko bolj usmerjeno v izvoz, kot pa celotno gospodarstvo Slovenije in Jugoslavije. O tem najbolj zgovorno govori podatek, da je izvoz na prebivalca novomeške občine že presegel tisoč dolarjev, na zaposlenega pa več kot 2500 dolarjev, medtem ko je v slovenskem in jugoslovanskem merilu nekajkrat manjši.

Med 11 industrijskimi organizacijami združenega dela je lani v novomeški občini izvažalo svoje izdelke kar 8 delovnih organizacij. Te so izvozile za 45,5 milijona dolarjev svojih izdelkov, kar je za 5 odstotkov več kot leto poprej. Pri tem pa še ni zajet izvoz tovarne ISKRA v Šentjerneju, ki je že vrsto let močan izvoznik in še nekaterih drugih manjših podjetij. Ob dejstvu, da zahodna tržišča, kamor novomeški delovni kolektivi največ izvažajo, zahtevajo ustrezno kakovost in ceno ter spoštovanje dobavnih rokov, so izvozni uspehi novomeške industrije še toliko pomembnejši.

In kdo so ti izvozniki?

Največji izvoznik je bila tudi lani Industrija motornih vozil z 19,356.300 dolarji. IMV se je na celotnem zahodnoevropskem, še zlasti pa na skandinavskem tržišču močno uveljavila s prodajo kamping prikolic. Tovarna zdravil KRKA se je med novomeškimi izvozniki z dobrimi 13 milijoni dolarjev uvrstila na drugo mesto. Za KRKO velja omeniti, da se čedalje bolj uveljavlja tudi v deželah v razvoju in da v Nairobiju gradi novo farmacevtsko tovarno, ki bo prihodnje leto začela obratovati in bo oskrbovala z zdravili celotno področje vzhodne Afrike. Prav pred kratkim pa je KRKA dobila laskavo priznanje tudi iz ZDA. V začetku letošnjega leta so namreč pri FDA (ministrstvo za živila in zdravila) dobili registracijo za proizvodnjo antibiotikov oksitetraciklina. S tem so dobili možnost prodaje teh izdelkov na zahtevnem ameriškem tržišču in se uvrstili med 40 svetovnih firm, ki so registrirane pri FDA.

Tretji novomeški izvoznik je bil lani kombinat NOVOLES s 7,654.745 dolarji; sledijo pa: NOVOTEKS 3,453.105, LABOD 1,415.000, KREMEN dobrih 300.000, ISKRA Bršljin 228.100, in Industrija obutve 83.167 dolarjev.

Izredno so lani povečali izvoz v KRKI, LABODU, KREMENU, NOVOLESU in ISKRI. Tolikšna usmeritev v izvoz omogoča tem delovnim organizacijam v glavnem tudi tekočo prodajo vse proizvodnje.

Končno velja omeniti, da so novomeške industrijske delovne organizacije v minulem letu uspešno premagovale tudi težave zaradi nelikvidnosti, saj ni bilo nobenega podjetja, ki bi imelo dlje časa blokiran žiro račun. Čeprav je tu in tam prišlo do pomanjkanja likvidnih sredstev, to ni bistveno vplivalo na poslovanje, niti na izplačevanje osebnih dohodkov zaposlenim.

Sredstvo za ohranitev svežine in vitalnosti
polljuven
medex Ljubljana

Kakšna pa so predvidevanja za letos?

V glavnem predvidevajo, da bo proizvodnja precej naraščala, čeprav verjetno nekoliko bolj umirjeno. Glede izvoza pa računajo, da bo tudi letos v ospredju kot osrednja naloga vseh dosedanjih izvoznikov, saj bo izvoz v sedanjih razmerah in ob dobro organiziranem delu lahko še uspešnejši kot je bil doslej.

R. Š.

USNJARSKA INDUSTRIJA PROSI ZA OLAJŠAVE

Rešilni pas usnjarjem

Med panogami, ki so se ob koncu minulega leta znašle v neugodnem gospodarskem položaju, je tudi slovenska usnjarska industrija – predelava kož. Čeprav slovenske usnjarne že dlje časa „bežijo“ z vlaganjem v nadaljnjo predelavo usnja in v druge proizvodne dejavnosti, da bi ne bile odvisne samo od dokaj muhastega domačega in tujega trga surovih kož, je njihov gospodarski položaj vseeno vsako leto slabši. Zato ni čudno, da je poslovno združenje usnjarske industrije naslovilo na republiški sekretariat za finance zahtevo, da usnjarsko industrijo oprosti plačevanja prispevka za razvoj nerazvitih republik in davka na dohodek.

Za takšen korak je poslovno združenje imelo dobre razloge. Nerešena sistemska vprašanja, kot denimo uvozno-izvozni instrumenti, kreditno monetarna politika, cene surovin in izdelkov in še drugi, so povzročila težak gospodarski položaj usnjarske industrije. Pada akumulacija, oziroma ostanek dohodka za sklade, čeprav na drugi strani nominalno raste celotni dohodek podjetij. Podatki kažejo, da skupni dohodek slovenske usnjarske industrije raste po višji stopnji kot v usnjarnah v drugih republikah. Elementi delitve ustvarjenega dohodka pa so v enaki primerjavi bolj neugodni, pravzaprav slabši kot pri proizvajalcih izven naše republike. Ostanek dohodka za sklade je v poprečju te panoge padel v lanskem letu, glede na rezultate predlanskega poslovnega leta, za 40 odstotkov. Tako je v industriji usnja Vrhnika upadel za 41 odstotkov, Tovarni usnja Kamnik za 48 odstotkov, v kombinatu Konus pa je TOZD za predelavo kož ostal zaradi izgub celo brez ostanka dohodka za sklade!

Hkrati pa so zakonske obveznosti, tako kot pri vseh drugih gospodarskih organizacijah, rasle znatno hitreje, kot ostale „kategorije“ razdelitve skupnega dohodka. Tako je tudi tu treba iskati enega od vzrokov, zaradi katerih je v usnjarnah močno upadala akumulativnost in sposobnost razvijanja panoge.

Obe zakonski obveznosti, prispevek za razvoj nerazvitih republik in pokrajin in davek na dohodek, sta v lanskem letu obremenili usnjarsko industrijo Slovenije za nekako 14 milijonov dinarjev, kar je dobra 2 milijona dinarjev več, kot je bilo treba prispevati v letu 1973. Tolikšna sredstva so za usnjarsko industrijo veliko breme: od skupno ustvarjenega dohodka predstavlja ta znesek več kot 6 odstotkov, od skupne vrednosti vseh zakonskih obveznosti pa kar 43 odstotkov in celo tretjino ostanka dohodka za sklade!

Omeniti velja tudi, da je slovenska usnjarska industrija močno občutljiva na dogajanja na svetovnem trgu, tako surovin kot tudi izdelkov, saj uvaža velike količine surovih kož. Prav tako pa tudi velik del svoje proizvodnje izvaža. Izvoz slovenske usnjarske industrije predstavlja v jugoslovanskem izvozu te panoge celih 85 odstotkov skupne vrednosti izvoza! Izvoz pa je postal nerentabilen, ker je zveza ukinila tako imenovani disparitetni tečaj, ki je veljal pri uvozu surovin iz vzhodnoevropskih držav. Ker se je hkrati na zahodnem trgu, kamor v celoti izvaža slovenska usnjarska industrija, povpraševanje zmanjšalo, je seveda ta panoga izgubila dvakrat.

Ti razlogi so že prepričali družbenopolitične dejavnike v Srbiji, da so ukinili ti dve zakonski obveznosti za usnjarsko industrijo. V naši republiki pa mora predlog poslovnega združenja usnjarske industrije še skozi postopek samoupravnega odločanja. Dejstvo namreč je, da bodo morale omenjeni zakonski obveznosti namesto usnjarske industrije pokriti druge dejavnosti. Od tega, če bodo, v prvi vrsti usnjarsko predelovalna industrija in galanterija za to, da prevzamejo del bremena z ramen usnjarske industrije, bo odvisno, ali bo ta dejavnost v resnici tudi oproščena omenjenih zakonskih obveznosti.

RB

TISKOVNA KONFERENCA

Ponujamo le prehrambene izdelke

V češkem mestu Brno bo tudi letos – proti koncu februarja – mednarodna razstava, prehrambeni salon Salima 75, ki bo poslej, po zelo ugodnih lanskoletnih komercialnih izkušnjah tovrstne prve prireditve, redna sejemska prireditev v tem mestu. Prireditev je lani privabila 560 razstavljavcev iz 33 dežel, na sejmu samem in še kasneje pa so sklenili kupoprodajnih pogodb za več kot 1,2 milijarde čeških kron (približna realna vrednost v dinarjih je enaka nominalni vrednosti v kronah). Letos bo na sejmu sodelovalo že 700 razstavljavcev iz 30 dežel.

Namen te specializirane razstave – razširjati trgovinske in gospodarske stike z drugimi deželami, je zanimiv tudi za proizvajalce hrane in najbrže tudi za izdelovalce razne opreme za prehrambeno industrijo iz Jugoslavije. Žal je bila udeležba iz naše države na lanskoletni prireditvi dokaj skromna. Razstavljali smo predvsem prehrambene izdelke na 172 kvadratnih metrih razstavne površine, skupna medsebojna menjava pa je dosegla vrednost 50 milijonov čeških kron. Glede na to, da je sicer Češkoslovaška eden izmed najpomembnejših zunanjetrgovinskih partnerjev Jugoslavije, da je lani bila po obsegu menjave v vrednosti 600 milijonov dolarjev na petem mestu med našimi partnerji, je obseg izkupička s te sejemske prireditve sorazmerno majhen.

V letošnjem letu je zanimanje naših podjetij že večje, večji bo tudi razstavni prostor za jugoslovanske razstavljavce. Po številu razstavljenih oziroma ponujenih izdelkov in velikosti razstavnega prostora se je Jugoslavija prebila že na peto mesto med razstavljavci na Salimi 75. Med socialističnimi deželami bodo imeli več prostora na voljo samo domačini in razstavljavci iz Sovjetske zveze.

Vendar tudi letos jugoslovanska ponudba na sejmu ne bo po strukturi presegla lanske: naša podjetja bodo ponudila izključno prehrambene izdelke, kar so z obžalovanjem ugotavljali tudi predstavniki sejma iz Brna na četrtkovi tiskovni konferenci v Ljubljani.

B. R.

NOVA POBUDA ZA ZDRUŽEVANJE PROIZVAJALCEV GOSTINSKE OPREME IN PODJETIJ KOVINSKE INDUSTRIJE

DELO IN SREDSTVA SKUPAJ

V sestavljeni organizaciji združenega dela TEGO, tovarna elementov, gospodinjskih aparatov in opreme, naj bi bili: Elma Črnuče, Eta Cerkno, Igo Ljubljana, Kovinostroj Grosuplje, LTH Škofja Loka, Tiki Ljubljana, tovarna elektroporcelana Izlake, poslovno združenje Maris iz Maribora in Elektro kontakt iz Zagreba

V zadnjih letih je bilo v Sloveniji in zunaj republiških meja več pobud in ekonomsko utemeljenih predlogov za združevanje proizvajalcev opreme za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij in gostinskih obratov ter nekaterih podjetij kovinske industrije. Pred kratkim pa je bila ustanovljena posebna strokovna komisija, ki je že pripravila predlog samoupravnega sporazuma o združevanju v sestavljeno organizacijo združenega dela TEGO, tovarna elementov, gospodinjskih aparatov in opreme. Vanjo naj bi se vključila podjetja: Elma Črnuče, Eta Cerkno, Igo Ljubljana, Kovinostroj Grosuplje, LTH Škofja Loka, Tiki Ljubljana, tovarna elektroporcelana Izlake, poslovno združenje Maris iz Maribora in Elektro kontakt iz Zagreba. Združile naj bi se delovne organizacije, ki se s svojimi proizvodnimi programi med seboj dopolnjujejo, v sestavljeni organizaciji združenega dela pa bi dobile vse možnosti za svoj optimalen razvoj.

O predlogu bodoče SOZD razpravljajo ta mesec na zborih delovnih ljudi v posameznih podjetjih, konec februarja ali marca pa naj bi delavci na referendumih odločali o združitvi. Sodeč po dosedanjih razpravah so v vseh organizacijah združenega dela, ki naj bi tvorile SOZD, podprli predlog samoupravnega sporazuma o združevanju. Pobudo zanj je med drugimi dal tudi 340-članski kolektiv podjetja Igo iz Ljubljane, ki je največji proizvajalec opreme za potrebe hotelov, gostinskih obratov, vojašnic, bolnišnic in samopostrežnih restavracij pri nas.

„V naši delovni organizaciji," nam je povedal direktor Edi Štefan, „smo se za združitev s sorodnimi podjetji odločili zato, ker v njej vidimo boljše možnosti za nadaljnjo širitev in razvoj. Res je sicer, da smo se ob novem letu preselili v novo tovarno na Viču, vendar moramo misliti na jutri. Poglejte, danes najbolj sodobno opremljena tovarna bo čez leto, dve že premajhna. Zavedamo se namreč, da s sedanjim obsegom proizvodnje sami ne bomo mogli zadovoljiti vedno večjih potreb po naši opremi. Od tod tudi pobuda za združevanje proizvajalcev tovrstne opreme, ki je v primerjavi z integracijskimi procesi v drugih panogah dobila ne samo v naši delovni skupnosti, marveč tudi v vseh ostalih podjetjih, ki naj bi se združila, vso podporo. Združeni bomo dosegli tudi večjo prodajo gostinske opreme na domačem in zunanjem trgu kot doslej, odpirajo se nam večje možnosti za skupno nabavo surovin, okrepili bomo servisno službo in, kar je pri združitvi brez dvoma najbolj pomembno, dosegli bomo optimalen razvoj v proizvodnji tovrstne opreme."

Poslovni uspehi delovnih organizacij, ki se bodo združile v SOZD tovarna elementov, gospodinjskih aparatov in opreme, so bili v zadnjih letih različni. Nekatere med njimi že nekaj let poslujejo v neugodnih razmerah, ki so jih precejšnje podražitve surovin za proizvodnjo gostinske in ostale opreme močno poslabšale. Prav tako so imeli ponekod tudi nizko storilnost in slabo izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti, tako da se v mnogih podjetjih niso mogli izogniti nizkim osebnim dohodkom. Predvsem v teh, seveda pa tudi v vseh ostalih, si od združitve obetajo boljše možnosti za hitrejši razvoj in uspešnejše poslovanje, s tem pa tudi večjo socialno varnost zaposlenih.

I. V.

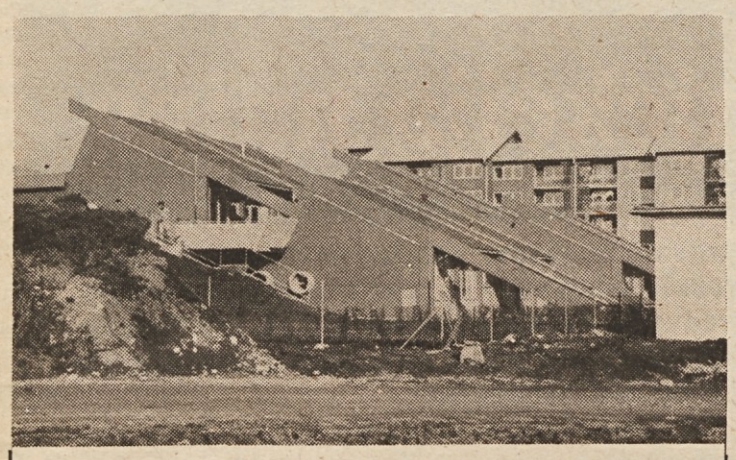

Delavci gradbenega podjetja SGP Graditelj iz Kamnika so skupaj s kooperanti pred dnevi dogradili in opremili novo vzgojno varstveno ustanovo na Bakovniku, novem naselju Kamnika. Sredstva za uresničitev te prepotrebne investicije je zbrala temeljna skupnost otroškega varstva. Novi vrtec, v katerem je prostora za 160 predšolskih otrok, je pred dnevi že sprejel prve varovance. – B. B.

ZAPISALI SO V SVOJIH GLASILIH

INFORMATOR – GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI – AP LJUBLJANA

Ali smo dovolj obveščeni?

Obveščenost delavcev pomeni prav gotovo enega najpomembnejših dejavnikov, ko govorimo o sodelovanju vseh zaposlenih pri oblikovanju in zasledovanju poslovne politike delovne organizacije in temeljnih organizacij, predstavlja pa izjemno pomemben pogoj za dobre delovne odnose.

In kako smo obveščeni v naši delovni organizaciji? Izdajamo glasilo INFORMATOR, pišemo zapisnike, navodila, obvestila in še kaj. Delavci prejemamo sporazumne in pravilnike, poslušamo poročila in tolmačenja na zborih delavcev in na sindikalnih sestankih ter vodimo medsebojne razgovore.

Vendar pri vseh navedenih sredstvih in vidikih obveščanja kaj radi mislimo samo na formalni del, ki je vse prevečkrat le enostranski.

Internega glasila veliko delavcev niti ne vzame, drugi pa ga sicer vzamejo, a ne preberejo ali pa preberejo samo posamezne rubrike; obvestila in navodila ostanejo osamljena na oglasnih deskah, poročila ali obrazložitve pridejo samo do ušesa. Res je, da objektivne težave v naravi našega dela mnogokrat delavce onemogočajo, da bi bili sproti obveščeni o vseh pomembnih zadevah iz dela njihove temeljne organizacije, vendar to nikakor ni nepremostljiva ovira.

Ko torej govorimo o obveščenosti, moramo posebej poudariti subjektivno obeležje tega dejavnika.

Delavci – seveda ne vsi – se vse premalo zanimajo za to, da bi bili dobro obveščeni in vztrajajo na stališču, da je edino pomembno samo njihovo konkretno delo. Premalo se oglašajo na sejah, sestankih in zborih, večkrat zaradi bojazni, da njihova pripomba ne bo upoštevana, da se bodo z odkrito kritiko ali vprašanjem komu zamerili in podobno. O dobri obveščenosti bomo torej ob nujno potrebni pisani besedi lahko govorili šele takrat, ko bo sleherni delavec pokazal vsaj najmanjšo mero zanimanja za redna dogajanja v njegovi temeljni organizaciji – seveda pa ne za vse nepreverjene čenče, opravljanja in osebne spletke, temveč za delo izvoljenih organov in organizacij in za odgovorno delo imenovanih.

Zato nikar ne kritizirajmo po vogalih in vogalčkih, ne nasedajmo nepreverjenim obvestilom. Poskušajmo s pravo mero razumevanja najprej preveriti vsako, še tako drobno obvestilo. Zahtevajmo povsod in od vsakogar, ki je za to odgovoren, izčrpno in razumljivo informacijo.

UROŠ HORVAT

Radi bi, pa...

V trgovskem in proizvodnem podjetju „ERA" Velenje so že pred časom izoblikovali načrt razvoja do leta 1980 ter program investicijskih vlaganj. Najprej so v Velenju uredili sodobno blagovnico „Standard" ter posodobili blagovnico „Center". Lani so v Šoštanju preuredili poslovalnico „Železnina", v Samoboru v Socialistični republiki Hrvatski pa zgradili nova skladišča za gospodinjske stroje in gradbeni material ter nove prostore za prodajalno gospodinjskih aparatov. V kratkem pa bodo odprli še novo prodajalno pohištva in opreme „Sodobna oprema" v Velenju.

Kljub uspehom pa je pred trgovskim in proizvodnim podjetjem „ERA" Velenje, ki je lani doseglo 540 milijonov dinarjev prometa, še veliko nalog pri uresničevanju programa investicij. Čimprej bo treba iz zazidalnega območja Šalek – Gorica prestaviti skladišča v novo industrijsko cono. Ob Prešernovi cesti v Velenju, kjer je bilo v zadnjem času zgrajenih več sto novih stanovanj, bo treba rešiti vprašanje dnevne oskrbe. „ERA" je prostore že odkupila, ob Prešernovi cesti pa želi urediti samopostrežno trgovino dnevne oskrbe, manjšo restavracijo ter slaščičarno. Trgovino dnevne oskrbe bo treba urediti tudi v novem naselju Šalek – Gorica, prebivalci Pesjega pa se tudi že nekaj let zavzemajo za novo samopostrežno trgovino. In, ker hitro narašča promet v okviru predstavništva „ERA" v Celju, bi morali tam zgraditi najmanj 2.000 kvadratnih metrov novih skladiščnih prostorov.

Vprašanje pa je, kdaj bo mogoče uresničiti vse te načrte. Navkljub naraščajočemu prometu se zaradi višjih stroškov in marž, zamrznjenih na ravni leta 1971, manjša dohodek. Skoraj gotovo je, da v predvidenih rokih vseh investicijskih naložb ne bo mogoče opraviti. (vš)

V Tovarni verig Lesce s posodobljanjem tehnoloških postopkov izboljšujejo delovne razmere

Manj naporno delo

Tovarna verig v Lescah je med tistimi delovnimi organizacijami v radovljiški občini, kjer so v nekaterih obratih zaradi starih strojev in opreme zelo težke delovne razmere. To med drugim povzroča močno fluktuacijo delavcev, kar seveda delovni organizaciji ne prinaša koristi, marveč večje stroške ter slabše proizvodne in poslovne rezultate. Ta problem bodo letos naposled odpravili s tem, da bodo temeljito posodobili nekatere obrate.

Sedaj gradijo kovačnico, vzdrževalne obrate in obrat za pripravo materiala, za kar bodo porabili blizu 70 milijonov dinarjev. Že 50 let staro kovačnico bo zamenjala nova, v kateri bodo sodobni stroji in peči. Na treh avtomatskih linijah bodo izdelovali odkovke za ladje in avtomobile. Orodja, ki jih morajo zdaj marsikdaj uvažati, bodo v prihodnje lahko izdelovali sami tudi za druge. V obratu za pripravo materiala pa bodo sedanji kemični postopek za čiščenje jekla zamenjali s sodobnejšim mehanskim. S tem se ne bodo le znebili napornega in zdravju škodljivega dela, marveč bodo tudi prenehali onesnaževati okolje s kemičnimi odplakami.

Z novimi naložbami bodo v Verigi povečali storilnost in obseg proizvodnje ter izboljšali kakovost izdelkov, razen tega pa bodo precej popravili delovne razmere zaposlenih. Upajo, da bodo delavce s tem znova trdneje navezali na njihova delovna mesta. Sicer pa izboljšanju delovnih in socialnih razmer v zadnjem času posvečajo veliko pozornosti. Med drugim so že ukinili nočno delo žensk. Za graditev in nakup stanovanj bodo kupili dva stanovanjska bloka za svoje delavce.

–IK

»LIV« POSTOJNA GRADI NOVO TOVARNIŠKO HALO

Možnost hitrejšega vzpona

Združitev obratov pod isto streho bo vplivala na zmanjšanje stroškov, omogočila pa bo tudi razširitev obstoječega programa in pospešila uvajanje novih izdelkov v proizvodnji, zlasti še tistih, ki jih zdaj uvažamo.

Kovinsko predelovalno podjetje LIV v Postojni, ki je med največjimi industrijskimi organizacijami na tem področju, da bo prihodnjega leta povečalo vrednost proizvodnje od sedanjih 80 na 200 milijonov dinarjev. Gradijo namreč novo tovarniško halo s površino 5.400 kvadratnih metrov, kar bo omogočilo razširitev obstoječega proizvodnega programa in uvajanje novih proizvodov. Največ proizvajajo žaluzij, transportnih koles in okovja in to predvsem za potrebe sestavljene organizacije združenega dela Slovenijales, v okviru katere delajo. Nova tovarniška hala bo pomembna tudi za zmanjšanje proizvodnih stroškov, ker bodo lahko združili skladišča gotovih izdelkov in opustili proizvodnjo v zastarelih prostorih v središču Postojne.

Postojnski LIV se usmerja zlasti k tistim proizvodom, ki jih zdaj uvažamo in temu ustrezno je usmerjen tudi njihov razvojni načrt do leta 1980. Računajo, da ga bodo uresničili s pomočjo sestavljene organizacije Slovenijales, s katere posredovanjem iščejo tudi možnosti za izvoz. Žal so pri tem naleteli na problem previsokih proizvodnih stroškov, zlasti previsokih cen repromateriala, tako da bo treba precej prizadevanj, da bi dosegli ustrezne izvozne cene. Vendar je izvoz tudi za LIV nuja, toliko bolj, ker se na domačem trgu proizvodnja, ki jo razvijajo, širi precej nenačrtno in neusklajeno. Čeprav razvojni načrti obstoječih tovarn, kakršna je LIV, zadostujejo za potrebe domačega trga, se pojavljajo novi proizvajalci, kar kaže, da se v kovinsko-predelovalni industriji še ni uveljavilo z ustavo začrtano usklajevanje razvoja.

S. K.

NAŠE DELO – GLASILO DELOVNIH KOLEKTIVOV – ZDRUŽENIH PAPIRNIC LJUBLJANA – PAPIRNICE KOLIČEVO

Pred nami je leto aktivnosti

Prvi mesec leta 1975 je že skoraj minil. Ne moremo trditi, da preteklo leto ni bilo leto praktičnega dela in velikih rezultatov. Toda živa, neposredna, masovna in vsestranska akcija uresničevanja načela nove ustave in sklepov X. kongresa ZKJ je pred nami v naslednjih mesecih.

V letu 1974 je bilo potrebno veliko časa in truda, da je federacija dobila tekst nove ustave. Nove ustave so dobile tudi republike in pokrajini. Ti dokumenti so prodrli v občine, krajevne skupnosti in osnovne organizacije združenega dela. Celoten normativni sistem je sedaj odet v novo odejo. Zvrstili so se kongresi mladine, sindikatov, borcev in drugih. Nikdar, od konca vojne do danes, v Jugoslaviji ni bilo v enem letu toliko delovnih dogovorov in sklenjeno toliko novih, revolucionarnih dokumentov. Leto 1975 je torej pripravljeno za izvedbo teh sklepov.

Ne bo lahko uresničiti vseh sprejetih sklepov. Konkretnega dela je mnogo in ničesar ne trpi odgoditve. Treba bo ukrotiti inflacijo, ozdraviti zunanjetrgovinski deficit, znižati nekontrolirani in pretirani porast cen, življenjskih stroškov, odsekati korenine lenobi, uravnilovki. Ozreti se in, če bo treba, popraviti vrsto samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov.

V letu, ki smo ga začeli, moramo urediti sistem nagrajevanja po rezultatih in kvaliteti dela. Zoperstaviti se bo treba demagogiji in praznemu besedičenju. Splošna stališča ostajajo pogosto samo prazne besede na papirju.

Vse te akcije so neodložljive. Za njihovo reševanje niso potrebni spet novi akti in novi dokumenti. Teh je dosti iz prejšnjega leta. Sedaj velja samo, da se jih držimo in da jih oživimo. Oživimo povsod, v organizacijah, v proizvodnji, pri gospodarjenju in upravljanju in tudi v medsebojnih odnosih.

KOMPAS REPORTER

Samoupravne izkušnje

Leto 1974 je bilo prav gotovo eno najtežjih, odkar obstaja Kompas. Naloge, ki so se pojavljale pred nami, so bile ena pomembnejša od druge. Najprej smo se lotili organizacije poslovanja po načelih nove ustave. Tu smo prišli le na pol poti. Med prvimi v Sloveniji smo organizirali temeljne organizacije združenega dela, nismo pa še uspeli urediti odnosov med njimi. Prav zaradi tega se pojavljajo česti nesporazumi glede tehnike dogovarjanja in do izraza prihajajo tudi negativnosti kot so: pomanjkanje čuta za solidarnost in nepripravljenost za ustvarjalno sodelovanje pri postavljanju novih odnosov med TOZD. Zgodilo se je na primer, da so samo nekatere TOZD upoštevale priporočilo Poslovnega odbora, naj odložijo izvršitev sklepa o delitvi ostanka dohodka do konca leta oziroma do zaključnega računa, dogaditve poslovne zgradbe in hotela v Ljubljani. Mnogokrat se oklepamo formalnosti, češ da imamo ta in ta akt, tega in tega akta pa, da bi se eventuelno dala prioriteta, nimamo; pozabljamo pa, da je naša dolžnost, da vse stvari rešujemo predvsem vsebinsko v duhu ustave, ne pa zgolj formalno. Naša poglavitna naloga v letu 1975 je prav gotovo ureditev medsebojnih odnosov v TOZD in med njimi. Pri tem bodo morale svojo vlogo odigrati predvsem skupne službe, ki svojega dela po mnenju večine ne opravljajo zadovoljivo in so v precejšnji meri odgovorne, da določene stvari že nekaj časa rešujemo ad hoc. Zlasti je nesprejemljivo, da se razni pravilniki pripravljajo v TOZD, namesto da bi bili osnutki pravilnikov izdelani že v strokovnih službah, v TOZD pa bi razpravljali le o njihovih vsebinskih podrobnostih. Pričakovati je, da se bodo te stvari uredile, improvizacija za Kompas nikdar ni bila značilna.

J. PERGAR

KAJ NAČRTUJEJO LETOS V MISLINJSKI DOLINI?

Napredovati hitreje kot doslej

Ob letu želijo ugotavljati ugodnejše rezultate, kot bodo v poprečju veljali za SR Slovenijo, eden ciljev pa je tudi poprečni osebni dohodek najmanj 3.150 din mesečno

Delegati Skupščine občine Slovenj Gradec so že sprejeli resolucijo o družbeno gospodarski politiki in razvoju občine za letošnje leto. Z njo so konkretizirali naloge in usmeritev gospodarstva ter družbenih dejavnosti.

V letošnjem letu načrtujejo v Mislinjski dolini nove spremembe v gospodarskih gibanjih. Družbeni proizvod bo naraščal hitreje, kot bo v poprečju v Socialistični republiki Sloveniji, zlasti na račun pospešene rasti industrije in trgovine. Višja gospodarska aktivnost, kot jo bomo dosegli v naši republiki, bo zlasti rezultat večjih vlaganj v modernizacijo proizvodnje ter boljšega gospodarjenja, svoje pa bodo prispevali tudi procesi sodelovanja in povezovanja, smotrnejše programiranje proizvodnje in delitev dela.

Po napovedih bo gospodarstvo občine Slovenj Gradec doseglo v letu 1975 skupaj najmanj 410 milijonov dinarjev bruto dohodka. V primerjavi z letom 1974 bodo povečali bruto dohodek za 33 %, sklade skupne porabe za 26 %, sredstva za reprodukcijo za 33 %, neto osebne dohodke na zaposlenega pa za 23 %, pri čemer naj bi poprečni osebni dohodek znašal na zaposlenega najmanj 3.150 dinarjev na mesec.

(An)

Nova injekcija nujna

Nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov, hitrejše povezovanje, skrb za posodobljanje proizvodnih postopkov in snovanje spodbudnejših oblik delitve po delu predvsem lahko pripomorejo, da mariborska občina in njeno gospodarstvo ne bi tudi v prihodnje zaostajala za republiškim poprečjem

Nedvomno je potrebna mariborskemu gospodarstvu nova injekcija. Vnovično zaostajanje rasti za republiškim poprečjem narekuje večjo skrb za proizvodnost dela, pospešen izvoz in večja investicijska vlaganja poglavitnih nosilcev razvoja v mariborski občini. Letos nameravajo v gospodarstvu zaposliti več kot 2000 delavcev, tako da bi bilo do konca leta zaposlenih nekaj čez 75 tisoč občanov. To je sicer počasnejša rast števila zaposlenih, kakor v republiškem merilu, zato pa predvidevajo večjo stopnjo rasti proizvodnosti dela. Naloga pospeševanja gospodarskega razvoja v mariborski občini ne bo lahka in jo pogojuje vrsta premikov, ki jih morajo izpeljati. Predvsem morajo nadaljevati razvijanje samoupravnih odnosov na vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja. Tudi z dosedanjimi dosežki gospodarskega povezovanja v Mariboru ne morejo biti zadovoljni. TAM si šele zdaj prizadeva, da bo postal nosilec razvoja motorne industrije v Sloveniji. Integracije pa je treba nadaljevati tudi v papirni in kemični industriji, agroživilstvu, trgovini, turizmu in drugod. V tem letu bo treba še posebej skrbeti za boljšo povezanost kmetijstva, proizvodnje in trgovine. Kreditiranje naložb v gospodarstvu, kot dogovorjena naloga bank, bo bržkone moralo pomagati razširiti proizvodno osnovo mariborske občine. Seveda leži velika odgovornost za izvajanje teh načrtov predvsem na delovnih organizacijah, ki bodo morale pospešeno skrbeti za posodobljenje proizvodnih postopkov, za boljše izkoriščanje njihovih zmogljivosti, končno pa tudi za ustrezne oblike nagrajevanja dela.

J. U.

Tako in drugače o gospodarskem načrtu SOZD združenih podjetij elektrokovinske industrije Ljubljana za leto 1975

PLAN KOT USMERITEV IN REALNOST

Noben načrt se ne uresniči v celoti, če ne pomeni zavestne odločitve prizadetih, da se bodo zanj borili z vsemi močmi in tako poskusili doseči tudi na videz neuresničljive cilje

Seveda bodo šele po zaključnih računih znani dokončni podatki o gospodarjenju v minulem letu, torej tudi podatki o izpolnitvi planskih predvidevanj. Bolj ali manj natančna predvidevanja oziroma ocene o „izidu" gospodarskega leta 1974 pa malodane povsod že imajo v rokah tako poslovodni kot samoupravni organi. Glede na celo vrsto še neurejenih sistemskih vprašanj in upoštevajoč pretrese na svetovnem trgu jim kajpak tudi take, čeprav še ne dokončne informacije o gospodarjenju v minulem letu seveda pomenijo dragocen napotek pri podrobnejšem programiranju nalog in ciljev, ki bi jih radi uresničili letos. Nekako iz teh okvirov je izhajala tudi razprava na zadnji seji delavskega sveta SOZD ZP „Elektrokovinska industrija" Ljubljana, ki povezuje delovne skupnosti v sestavu združenih podjetij ISKRA Kranj in GORENJE Velenje.

Delavski svet je uvodoma ocenil, da bi z dosežki leta 1974 morali pravzaprav biti zadovoljni, čeprav planska predvidevanja – merjena glede na seštevek rezultatov vseh TOZD v sestavu Iskre in Gorenja – niso bila v celoti dosežena. Razpoložljivi podatki kažejo, da je SOZD ZP EKI, kar je skrajšani naziv te organizacije, lani presegel planirano stopnjo zaposlenosti in realizacije, medtem ko niso bili v celoti uresničeni sicer zelo ambiciozni načrti glede gibanja podjetniške akumulacije in izvoza. Čeprav je res, da so tudi na teh področjih bili doseženi bistveno boljši rezultati kot v letu 1973, je treba povedati, da bi verjetno lahko bila uresničena tudi lanska predvidevanja, če neugodni kazalci gospodarjenja, če jih primerjamo s plani, ne bi bili rezultat splošno znanih gospodarskih gibanj v letu 1974.

Ob takšni oceni dosežkov minulega leta pa je delavski svet SOZD ZP EKI spregovoril tudi o gospodarskih načrtih za letos. Bistvena ugotovitev je, da z njimi spoštujejo načela družbenoekonomske politike SR Slovenije za leto 1975 in da glede na lastne možnosti tudi želijo izboljšati posamezne odnose. Najvažnejša odstopanja, to je hitrejša stopnja rasti EKI v primerjavi s programiranimi predvidevanji za SR Slovenijo, se po gospodarskem načrtu EKI izražajo na področju gibanja industrijske proizvodnje in nominalne rasti bruto družbenega proizvoda (EKI za tretjino „hitrejši"), zaposlenosti (EKI – 9 %, SRS – 3 %), nominalne rasti sredstev za reprodukcijo (SRS po stopnji 36 %, EKI pa 63 %) in realne stopnje rasti izvoza (EKI predvideva več kot sedemkrat hitrejši tempo, kot naj bi veljal za SRS!).

V položaju, ko niti niso mogla biti izpolnjena ambiciozna predvidevanja za leto 1974 in ko vemo, da je letos treba računati z zaostrenimi pogoji gospodarjenja tako doma, kot še bolj na svetovnem trgu, kamor je EKI vse bolj usmerjen, je delavski svet SOZD ZP EKI Ljubljana torej moral odgovoriti na bistveno vprašanje: kako tudi uresničiti takšne, nedvomno zelo napete in ambiciozne načrte?

KAKO URESNIČITI NAČRTE?

Pri iskanju odgovora na to vprašanje je delavski svet začel prav „na začetku". Ugotovil je, da gospodarski načrt za leto 1975 temelji na seštevku planov posameznih TOZD in drugih organizacij v sestavu EKI, je torej izraz predvidevanj teh posameznih organizacij in obeh združenih podjetij. Zato še ne moremo govoriti o tem, da bi gospodarski načrt za leto 1975 že pomenil tudi tisto gibalo, ki naj usmeri načrte posameznih TOZD in OZD v načrtovanje in oblikovanje takšnih gospodarskih rezultatov, ki bi bili najugodnejši za vse, tudi za ZP SOZD EKI kot celoto.

Navkljub takim in podobnim dejstvom ter ugotovitvam pa vendarle lahko rečemo, da sta bila že z izdelavo gospodarskega načrta kot takšnega dosežena vsaj dva pomembna uspeha. Tako sta z gospodarskim načrtom obe združeni podjetji prvič predstavljeni kot celota. Drugič pa gre za to, da zbrani podatki vsebujejo izredno veliko število vrednostnih in tudi fizičnih kazalcev, ki jih doslej niso in tudi niso mogli imeti zbranih na enem mestu, potrebujejo pa jih za nadaljnje analitične in druge obdelave. Na tej podlagi pa se edino lahko dokopljejo do enotne metodologije ne le na področju planiranja, ampak tudi operativnega spremljanja proizvodnje in gospodarjenja. Na taki podlagi mora biti pripravljen plan za leto 1976, katerega zasnove bodo znane že v aprilu tega leta.

Sodeč po razpravi na delavskem svetu „ključno vprašanje" odgovora, kako tudi uresničiti cilje, zapisane v gospodarskem načrtu, torej ni razpravljanje o tem, kaj vse v njem manjka, katere so neznanke, ki jih v tem trenutku ne zna nihče pojasniti oziroma kaj še vse drugega v gospodarskem načrtu za 1975. leto je ali bi lahko bilo „narobe". Bolj kot za vse drugo gre za to, ali so vse TOZD pripravljene storiti vse, kar je v njihovih močeh, da bi bili – upoštevajoč dejanske možnosti in pogoje gospodarjenja doma ter na svetovnem trgu – doseženi kar najboljši uspehi, torej čim višja stopnja doseganja dejansko ambiciozno zastavljenih planov. To pa med drugim pomeni, da se morajo vse TOZD čimprej dogovoriti, kaj in kako bo vsaka med njimi proizvajala, da bi dosegala zase in za vse temeljne organizacije združenega dela v sestavu EKI najbolj optimalne rezultate.

Če povzamemo: gospodarski načrt za leto 1975 ni „dober", če ga ocenjujemo z vidika realnosti in uresničljivosti načrtovanih predvidevanj. „Dober" pa je, če nanj gledamo kot na mobilizacijski plan, ki naj vse TOZD in druge organizacije v okviru ZP SOZD EKI Ljubljana usmeri k izkoriščanju možnosti boljšega dela in gospodarjenja, zaradi katerih so se tudi odločili za delo pod skupno streho. Tako pa je delavski svet sestavljene organizacije združenega dela združenih podjetij elektrokovinske industrije Ljubljana tudi ocenil gospodarski načrt za leto 1975.

-mG

RAZREŠEVANJE PROBLEMOV CESTNEGA GOSPODARSTVA

Kdaj nov most čez Krko v Novem mestu?

Predsednik izvršnega sveta občinske skupščine v Novem mestu Avgust Avbar je pred kratkim novinarjem razložil večletna prizadevanja za gradnjo novega mostu čez Krko v Novem mestu, ki pomeni najtežje prometno ozko grlo na Dolenjskem. Po njegovih besedah bodo spomladi končno začeli graditi nov most čez Krko pri veterinarski postaji v Ločni. Povedal je, da so izmed več možnosti za graditev novega mostu izbrali tako imenovano vzhodno inačico, ki je cenejša in bo hkrati z mestnim ustreznejše rešila tudi magistralni in regionalni cestni promet skozi Novo mesto. Razen samega mostu gre namreč pri tem še za povezovalno cesto od mostu do priključka na gorjansko cesto, ki pelje v Belo krajino in povezuje Slovenijo s sosednjo Hrvaško.

V novembru minulega leta je bila podpisana pogodba med republiško skupnostjo za ceste in novomeško občinsko skupščino. Razen mostu prek Krke in povezovalne ceste pogodba zajema še modernizacijo Zagrebške in rekonstrukcijo Partizanske ceste v Novem mestu ter ureditev nekaterih drugih cestnih povezav v mestu. Za vsa ta dela mora novomeška občina po pogodbi prispevati soudeležbo 20 milijonov dinarjev. Približno polovico tega denarja bo treba zagotoviti že letos. Zato bo treba zdaj, ob sprejemanju zaključnih računov, uresničiti samoupravni sporazum o posebnem prispevku iz dohodka temeljnih in drugih organizacij združenega dela za sofinanciranje komunalne dejavnosti v občini. Tisti, ki sporazuma doslej še niso podpisali, pa bodo morali pohiteti, saj bo prav od teh sredstev bolj ali manj odvisen predviden spomladanski začetek gradnje novega mostu. Z uresničitvijo tega sporazuma bodo namreč zbrali približno deset milijonov dinarjev, kar zadostuje za začetni delež novomeške soudeležbe.

Celoten program del mora biti po pogodbi uresničen do leta 1980. Če bo vse po sreči, bo torej približno 170 metrov dolg in 12 metrov širok most odprt za promet v prihodnjem letu. Seveda pa mora biti do tedaj nared tudi dobra dva kilometra nove ceste od mostu v Ločni do priključka na gorjansko cesto.

R. Š.

JESENICE

Vode bo dovolj!

Odkar je na Plavžu zrasel novi del Jesenic zlasti ob sušnem obdobju v vsem mestu primanjkuje pitne vode. Ker v okolici ni večjih izvirov, so se pred leti odločili, da bodo pitno vodo na Jesenice „pripeljali" izpod Peričnika. Prvo etapo – do Mlak, so uresničili leta 1972. Do lani pa je novi vodovod „prispel" že do Bokalove ulice v zahodnem delu Jesenic, kjer so novi cevovod tudi priključili na obstoječe omrežje. Zdaj so dela že toliko napredovala, da delavci SGP SAVA in VODOVOD z Jesenic že polagajo cevi v smeri proti Pejcam, kjer je glavni zbiralnik. Čeprav so dela izredno težavna in zamudna, saj morajo zaradi mnogih cest in podzemeljskih instalacij večino izkopov opravljati ročno, predvidevajo, da bodo sedanjo etapo gradnje zaključili do konca poletja in tako Jesenicam zagotovili dovolj zdrave pitne vode.

B. B.

ŠPORT V DELOVNIH KOLEKTIVIH NA GORIŠKEM

Odslej brez registriranih igralcev

Na posvetu odbora za športno rekreacijo pri občinskem svetu zveze sindikatov občine Nova Gorica so minuli teden razpravljali tudi o nadaljnjem razvoju sindikalnih športnih iger, ki so se v minulih letih v občini Nova Gorica lepo uveljavile.

Predlagatelji novega pravilnika za izvedbo DIŠ za leto 1975 so predlagali, naj bi na igrah lahko nastopali le neregistrirani igralci klubov, ne glede v katerem rednem tekmovanju nastopajo. Predlog je povzročil žolčno razpravo, saj so si glede tega mnenja deljena. Po eni strani je sicer prav, da se tega tekmovanja ne udeleže registrirani tekmovalci, saj le-ti redno vadijo in tekmujejo v okviru svojega društva ali kluba. Po drugi plati pa to ni povsem v skladu s ciljem, da smejo tekmovati na DŠI vsi člani sindikalnih organizacij, ne glede na znanje v določeni športni panogi.

Pravilnik je bil torej sprejet na povsem demokratičen način, prihodnost pa bo pokazala ali so imeli zagovorniki novega pravilnika prav ali ne.

Program iger, ki naj bi se letos začele že s smučanjem v februarju, bi se nato nadaljeval ves april, maj in junij, vtem ko bi v mesecu septembru organizirali finalne borbe v skoraj vseh športnih disciplinah. Novost je tudi to, da bodo nekatere discipline letos prvič organizirane v obliki lig, kar velja za mali nogomet, odbojko, košarko in rokomet. Tudi v ostalih športih bodo izvedli turnirje, skratka vse je tempirano tako, da bodo nastopajoči, ki naj bi jih bilo v letošnjem letu več kot lani, bili aktivni skoraj vse leto, kar pa je tudi eden glavnih in najpomembnejših ciljev športne rekreacije v delovnih kolektivih.

R. KOLENC

VELENJE

Zaključek Delavskih športnih iger Velenje 1974

V prostorih Delavskega kluba Velenje je bila v ponedeljek, 27. januarja, sklepna slovesnost ob zaključku „Delavskih športnih iger Velenje 1974“, ki jih je organizirala Komisija za šport in rekreacijo pri občinskem svetu zveze sindikatov Slovenije Velenje.

Na sklepni slovesnosti so razglasili rezultate lanskoletnih „delavskih športnih iger Velenje“, najboljšim ekipam in posameznikom pa so podelili pokale, diplome in kolajne. (vš)

To kar ni uspelo odboru za rekreacijo pri občinskem svetu Zveze sindikatov Slovenije – Velenje, ki je pred dnevi organiziral tekmovanje za „TRIM KOLAJNO – Plavalec“, se je minuli teden popolnoma posrečilo mladinski in sindikalni organizaciji „GORENJA“, ki sta pripravila v velenjskem zimskem plavalnem bazenu prijetno športno srečanje – „TRIM PLAVANJE“.

Moramo zapisati, da je akcija dokaj dobro uspela, saj se je plavanja udeležilo več kot 130 delavcev in delavk velenjskega Gorenja.

Ženske stare do 40 let so morale preplavati 50 metrov, starejše pa 25 metrov dolgo progo. Moški so imeli nekaj metrov daljšo progo: tisti, ki še nimajo 50 let, so morali preplavat 100 metrov, starejši pa 50 metrov.

Plavalci „GORENJA“ pa niso prišli tokrat plavat samo za „trim kolajno“ ampak so v bazenu plavali še v posameznih dvobojih, kjer je šlo za sekunde. Tudi tekmovanje med TOZD je dobro uspelo. Bilo je v obliki štafet na 50 metrov.

Zmagali so plavalci štafete TOZD Hladilna tehnika 96,0 pred TOZD Pralna tehnika, tretji so bili plavalci TOZD Chrommetal in četrti TOZD Štedilniki.

Torej prve TRIM kolajne v plavanju so razdeljene, seveda pa bodo s podobnimi akcijami v tem velikem združenem podjetju še nadaljevali. V letnem času bodo organizirali razna množična tekmovanja v orientaciji, tudi letos bodo sodelovali Ob žici okupirane Ljubljane, tekmovali bodo v sindikalnih športnih igrah velenjske občine za prehodni pokal, ki so ga lani osvojili že tretje leto zapored, itd.

L. OJSTERŠEK

CELJE

Posvet o športni rekreaciji

Sekretariat zbora delegatov za športno rekreacijo in Partizan Slovenije – zveza za športno rekreacijo in telesno vzgojo, sta organizatorja seminarja in posvetovanja o programiranju in organiziranju športne rekreacije v občini. Seminar bo 11. in 12. februarja v Celju v dvorani Narodnega doma. Seminar je namenjen predvsem ljudem, ki skrbe za organizacijo športne rekreacije pri občinskih telesnokulturnih organizacijah, pri TTKS in pri občinskih svetih zveze sindikatov.

Na seminarju naj bi prisotni izmenjali svoje delovne izkušnje, se dogovorili za skupne akcije v letošnjem letu, uskladili delovni program za večjo množičnost na telesnokulturnem področju in zavzeli stališča do oblikovanja in financiranja republiškega programa športne rekreacije.

–a

»LETO TELESNE KULTURE«

Zveza za telesno kulturo Slovenije je v mesecu avgustu 1974 priporočila vsem občinskim telesnokulturnim organizacijam in republiškim strokovnim organizacijam, da pri načrtovanju dela za leto 1975 upoštevajo letošnji deveti in deseti maj kot prost termin za udeležbo čim večjega števila ljudi na prireditvah odbora „Po poteh partizanske Ljubljane.“

Skupščina Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije je v sklepih opozorila, da bo leto 1975 potekalo v znamenju 30-letnice osvoboditve in s tem tudi 30-letnice telesne kulture v naši domovini. Pozvala je vse telesnokulturne organizacije, da se vključijo v proslavljanje obeh pomembnih obletnic, bodisi z organizacijo lastnih prireditev, bodisi s sodelovanjem na prireditvah, ki jih bodo organizirali občinski oziroma republiški dejavniki.

Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije je izkoristila s tem v zvezi tudi republiški posvet v Škofji Loki, ki je bil decembra lani, kjer je opozorila predstavnike vseh občinskih in republiških organizacij na sklep skupščine ZTKOS v zvezi s proslavljanjem 30-letnice osvoboditve. Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije je že prejela programe proslavljanja občinske zveze za telesno kutluro Laško, samoupravnih interesnih telesnokulturnih skupnosti Velenje in Zagorje ob Savi ter republiških strokovnih organizacij za atletiko, gimnastiko, letalstvo, hokej na travi, odbojko, strelstvo, potapljanje, vaterpolo, šah in bridge. Iz prejetih poročil je razvidno, da bodo republiške organizacije pripravile nekatere posebne prireditve v počastitev 30-letnice osovoboditve, občinske organizacije pa se bodo poleg lastnega programa vključevale tudi v občinske proslave.

Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije je v zvezi s proslavljanjem 30-letnice osvoboditve sprejela med drugim tudi naslednje:

Ob upoštevanju priporočila zvezne konference SZDL Jugoslavija, da je potrebno šteditи pri organizaciji prireditev nasploh in še posebej pri manifestacijah osrednjega značaja, mora ZTKOS zavzeti načelno stališče do predloga o republiški proslavi akademijskega značaja. Program za prireditev je že pripravljen, stroški zanjo pa naj bi znašali blizu 30 tisoč novih dinarjev.

Jubilej, to je 30-letnica osvoboditve, naj bi bil obeležen tudi na vseh medaljah, ki bi jih v letošnjem letu osvojili slovenski športniki na republiških prvenstvih vseh starostnih kategorij.

Priporočila, da bi kar najbolj okrepili vrste športnikov, naj ne bi pozabila tudi na akcijo za ustanavljanje novih organizacij, aktivov, sekcij in društev in obenem tudi na akcijo za oblikovanje prostovoljnih delovnih skupin za izgradnjo športnorekreacijskih objektov. V ta namen mora ZTKOS opozoriti telesnokulturne organizacije na okrepljeno aktivnost v letošnjem letu. Vse jubilejne prireditve naj bi potekale pod geslom „Leto telesne kulture“, saj praznujemo 30- letnico dela na telesnokulturnem področju.

MUTA OB DRAVI

Tekmovanje v kegljanju med TOZD Gorenje-Muta

V soboto, 25. januarja 1975, so se v kegljaškem tekmovanju v borbenih igrah pomerili delavci temeljnih organizacij združenega dela Gorenje – Muta. Tekmovanje na kegljišču HE Vuzenica je lepo uspelo. Udeležilo se ga je 6 ekip, najboljši pa so bili kovači.

Komisija za šport in rekreacijo tovarniške organizacije sindikata je pripravila obsežen program dela, saj želi vključiti čim

več delavcev v najrazličnejše športne dejavnosti. Zato bo že v spomladanskem času pripravila vrsto športnih tekmovanj, ki bodo znotraj delovne organizacije. Športniki se bodo udeležili občinskih sindikalnih športnih iger, športnega srečanja delavcev Združenih industrijskih podjetij Gorenje in drugih množičnih akcij.

Rezultati kegljaškega tekmovanja v borbenih igrah:

1. TOZD kovačija I. – 460, 2. TOZD livarna Vuzenica – 433, 3. TOZD kovačija II. – 425, 4. TOZD livarna Muta – 329, 5. Delovna skupnost skupnih služb – 321 in 6. Učenci v gospodarstvu – 292 lesov.

H. J.

Sindikalno tekmovanje v Kranjski gori

Komisija za šport in rekreacijo pri Samoupravni interesni telesnokulturni skupnosti Ljubljana – Center je razpisala v sodelovanju s TRIM servisom „Sindikalno tekmovanje občine Ljubljana-Center v veleslalomu“. Komisija želi s tekmovanjem spodbuditi športno rekreacijo med delovnimi ljudmi v zimskem času.

Vsi tekmovalci in tekmovalke bodo razvrščeni v starostne razrede. Tekmovalne proge ne bodo prezahtevne. Za najboljše, najsrečnejše in najbolj prizadevne so predvidene skromne praktične nagrade.

Sindikalno smučarsko tekmovanje občine Ljubljana-Center bo 15. februarja v Kranjski gori, pričelo pa se bo ob 10. uri dopoldan. Pravico nastopa imajo vsi člani osnovnih sindikalnih organizacij iz občine Ljubljana-Center. Na tekmovanju nimajo pravice nastopa vsi tisti, ki imajo v letošnjem letu kakršenkoli razred v kategorizaciji alpskih disciplin Smučarske zveze Jugoslavije, kakor tudi ne štipendisti in učenci v gospodarstvu, ki niso člani sindikata.

Tekmovanje bo ekipno in posamezno. Ekipni zmagovalci bodo prejeli pokal, v posamični konkurenci pa bodo prejeli prvi trije diplome in medalje. Prireditev bo obenem tudi izbirno tekmovanje za nastop na republiškem smučarskem sindikalnem tekmovanju, ki bo 9. marca v Kranjski gori.

OBČINSKA NOGOMETNA LIGA MARIBORA:

TAM Studenci pred vsemi

Končano je občinsko sindikalno nogometno prvenstvo Maribora, v katerem je tekmovalo 12 ekip iz mariborskih delovnih organizacij. Tekmovanje je potekalo v tradicionalnem sindikalnem vzdušju. Do konca prvenstva je bilo odprto vprašanje zmagovalca.

V derbi srečanju za prvo mesto sta ekipi TAM Studenci in Elektrokovine igrali zaostalo tekmo neodločeno 2:2. Številni navijači obeh ekip so bili s prikazano igro sicer zadovoljni, vendar je ostalo vprašanje zmagovalca še vedno odprto. Po zaključeni zaostali tekmi med TAM Studenci : TAM Tezno (1:1) je naslov sindikalnega prvaka osvojila ekipa TAM Studenci pred ELKO, TAM Tezno, Metalno itd. Za zmagovalno ekipo so igrali: Gomzi, A. Vernik, V. Breznik, A. Stupan, L. Polegek, V. Planko, A. Tenko, A. Kajzer, O. Munda, O. Rupnik, M. Farazin, M. Sakič, E. Žurman, O. Degen, S. Frangeš, I. Kereži in J. Podbršček.

Preostale ekipe so bile v glavnem enakovredne, preseneča pa slaba uvrstitev ekipe Mariborskega tiska, ter dobra uvrstitev LILET-a.

Rezultati zadnjega kola: Primat : ELKO 0:3, VEMA : MTT 3:0, Karoserist : Obnova 1:1, Metalna : Lilet 2:0, TAM Tezno : Lokomotiva 4:0, M. tisk : TAM Studenci 0:3.

Lestvica: 1. TAM Studenci 38, 2. Elektrokovina 37, 3. TAM Tezno 31, 4. Metalna 31, 5. Lilet 24, 6. Vema 22, 7. Primat 21, 8. Lokomotiva 17, 9. M. tisk 17, 10. Karoserist 17, 11. Obnova 7 in 12. MTT 2.

D. ZAGORAC

Nogometna ekipa Tovarne avtomobilov Maribor – Tezno je že vrsto let med najboljšimi sindikalnimi ekipami v Mariboru

Arhitekta ČIRIL OBLAK in FEDJA KLAVORA sta za arhitekturo tovarne Gorenjska oblačila v Kranju (na sliki) in Letališče na Brniku prejela eno izmed letošnjih nagrad Prešernovega sklada. Nagel prodor v kvalitetni del slovenske arhitekture, ki ga je arhitekt Ciril Oblak napovedal s postavitvijo oziroma kompleksno adaptacijo letališke stavbe na Brniku, je doživel ob soavtorstvu Fedje Klavore nadaljevanje s stavbo tekstilne tovarne Gorenjska oblačila v Kranju. Zasnovala sta jo kot enoten, na zunaj in znotraj sklenjen objekt, katerega ne moremo šteti le za izjemen umetniški dosežek, temveč brez pridržkov ustreza vsem zahtevnim potrebam. V tlorisni in prostorski razporeditvi stavbne gmote so nehierarhično združene vse številne funkcije in naloge sodobnega podjetja, ki jih povsem enakovredno povezuje tudi oblikovna govorica arhitekture. Arhitektura, ki je na videz opredeljena zgolj s prefabriciranimi poliesterskimi elementi, v resnici polnokrvno zaživi ob skrbno pretehtani barvni skali in izdelavi detajlov, ki še posebej poudarjata nakazano členjenost in gradivno raznovrstnost pročelja. Notranji prostor je, prav tako kot zunanji, obravnavan kot idejno in funkcionalno združujoč medij vseh vrst delovnih in organizacijskih nalog ter postopkov. S tem je povsem razbita stavbarska miselnost reprezentančnih in stranskih prostorov in dosežen svojevrsten arhitektonski izraz sedanjih družbenih odnosov. (Iz utemeljitve upravnega odbora Prešernovega sklada)

– Foto: A. Ulaga

LETOŠNJI PREŠERNOVI NAGRAJENCI

Upravni odbor Prešernovega sklada je letos podelil pet Prešernovih nagrad in deset nagrad Prešernovega sklada.

PREŠERNOVE NAGRADE:

ZORAN DIDEK, akademski slikar in profesor – za življenjsko delo in razstavo v letu 1947

DR. BRATKO KREFT, akademik – za življenjsko delo na področju literarne in gledališke umetnosti

FRAN MILČINSKI-JEŽEK – za življenjsko delo na področju RTV, filma in literature

PAVEL ŠIVIC, pianist in skladatelj – za umetniške in pedagoške dosežke na področju glasbe

DUBRAVKA TOMŠIČ-SREBOTNJAKOVA, pianistka – za vrhunske umetniške dosežke na področju glasbene ustvarjalnosti

NAGRADE PREŠERNOVEGA SKLADA:

DELAVSKA GODBA IZ TRBOVELJ – za izredne uvrstitve pihalnih orkestrov doma in v tujini

BOGOMIL FATUR – za pesniško zbirko „Minuta tišine"

MILE DE GLERIA – za filmsko kamero

MINA JERAJEVA – za vlogo Winnie v delu Samuela Becketta „Srečni dnevi"

TOMAŽ KRŽIŠNIK – za likovno podobo predstave Zlata ptica

FLORJAN LIPUŠ – za prozo „Zgodbe o čuših"

CIRIL OBLAK IN FEDJA KLAVORA – za arhitekturo tovarne Gorenjska oblačila v Kranju in Letališče na Brniku

STANE RAZTRESEN – za vlogi kaplana Martina Čedermaca in hlapca Jerneja

IVAN SELJAK-ČOPIČ – za ciklus razstav v zadnjih letih

MATJAŽ VIPOTNIK – za oblikovanje plakatov

MED LETOŠNJIMI NAGRAJENCI PREŠERNOVEGA SKLADA JE TUDI DELAVSKA GODBA IZ TRBOVELJ

GODBENIKI IZ TRBOVELJ

Delavska pihalna godba iz Trbovelj, ujeta v objektiv fotografa, v današnjem sestavu

Nekaj podatkov iz rojstnega lista godbe, ki se je ob letošnjem slovenskem kulturnem prazniku uvrstila med nagrajence Prešernovega sklada.

Prvo rudarsko godbo v Trbovljah je leta 1891 ustanovil glasbenik Herman. To še ni prava godba, saj životari od vaje do vaje, vse do leta 1903, ko dozori čas za njeno pravo rojstvo. Ob zibelki ji stoji delavsko konsumno društvo, ki ji kupi glasbila. Potlej postane in ostane kulturni in borbeni odred rudarjev in delavcev. Uradniška in druga gospoda ima svojo godbo. V svoje vrste vabi najboljše rudarske godbenike, jim ponuja boljša delovna mesta. A renegatov skoraj ni. Rudarska godba vzdrži pritisk, še več: boljša je od gosposke, prekaša jo v kakovosti in priljubljenosti. Je pač knapovska, delavska . . .

V vseh, nekaj več kot sedemdesetih letih obstoja in delovanja ostaja godba zvesta delavcem, delavskemu razredu, delovnim ljudem, iz katerih je izšla. Njen pravi vzpon se prične med obema vojnama, ko se aktivno vključi v napredno delavsko gibanje v revirjih. Godba je vedno v prvih vrstah, na vseh političnih zborovanjih, kulturnih manifestacijah. Njene prvomajniške budnice po rudarskih in delavskih kolonijah bodo za vedno ostale v spominu še živečih veteranov delavskega gibanja. Godba sodeluje na vseh pomembnejših kulturnih prireditvah takratnih delavskoprosvetnih društev, igra na zletih „Svobod" v Mariboru, Celju in Ljubljani. Nič ne more zaustaviti njenega vzpona, visoko dvigne zastavo amaterske trdoživosti in se leta 1935 prebije celo do prvih posnetkov na ljubljanskem radiu. Godbeniki igrajo ob vsakem uspešnem štrajku rudarjev in budijo njihovega borbenega duha, brez njih ni nobenega organiziranega izleta v naravo, bodisi na Mrzlici, Planini, Kumu ali drugod.

Ob povratku godbenikov v Trbovlje z nazivom najboljših v svetu

GLASBILA IN PUŠKA

Drugi mejnik v delovanju trboveljske delavske pihalne godbe so leta okupacije in narodnoosvobodilne borbe. Počasi, vendar zanesljivo se godba zoperstavlja načrtom nemških okupatorjev, zato ima z njimi večkrat težave in neprilike. Zavija se v molk. Iz nje posamič odhajajo godbeniki v narodnoosvobodilni boj. Leta 1944 odide v partizane še preostalih 18 članov. S seboj poneso glasbila. Trboveljski godbeniki se vključijo v godbo IV. operativne cone na osvobojenem ozemlju Zgornje Savinjske doline. Mlada kulturna skupina sodeluje na številnih mitingih, proslavah in manifestacijah. V kratkem času postane nepogrešljiva kulturniška skupina na tem koščku naše zemlje. Tik pred začetkom sovražnikove ofenzive morajo vsi godbeniki v borbene enote. Takrat je trboveljska godba izgubila kar štirinajst svojih sotovarišev. Padli so v raznih enotah v boju za svobodo. Preživeli godbeniki so se oddolžili njihovemu spominu s spomínsko ploščo na njihovem domu v Trbovljah.

VZPON NA SVETOVNI VRH

Po osvoboditvi je morala godba prestati marsikatero preizkušnjo. Za taktirko spet prime Tone Hudarin. Iz starih glasbil, prinesenih z vseh vetrov, mu vendarle uspe sestaviti ustrezno zasedbo. Ker so prostori za vaje pretesni, se godba loti graditve novega doma in ga 1948. leta izročijo svojemu namenu. 1949. leta doseže godba svoj prvi večji, povojni uspeh. Na tekmovanju amaterskih godb v Celju jo izberejo za nadaljnje tekmovanje na reviji centralnega odbora godbenikov Jugoslavije v Beogradu. Petindvajseti januar 1950 bo v kroniki godbenikov ostal zapisan z zlatimi črkami. Osvojili so prvo mesto in odtlej se začne strmi vzpon trboveljskih godbenikov vse do današnjih dni.

Delavska pihalna godba da pobudo za ustanovitev mladinske pihalne godbe. Mladi godbeniki po letu dni trdega dela uspešno nastopajo doma, kasneje pa v Ljubljani, Celju, Mariboru, Kopru in drugih naših delavskih središčih. Leta 1954 so mladi trboveljski godbeniki zaigrali tovarišu Titu v Beogradu za njegov rojstni dan. Delavska pihalna godba spet osvoji prvo mesto na tekmovanju v Velenju in zveznem tekmovanju v Kreki, na zveznem tekmovanju na Ohridu pa se poleg nje predstavi še njihov zabavni orkester. Obe skupini zasedeta prvo mesto.

Leta 1959 podeli upravni odbor Prešernovega sklada kapelniku Tonetu Hudarinu Prešernovo nagrado. To je nedvomno visoko priznanje trboveljski delavski godbi in potrditev njenega izdatnega deleža v slovenski kulturni dejavnosti. Na vrhuncu svojih uspehov je godba naletela na nove težave. Zaradi začetka graditve delavskega doma so morali godbeniki izprazniti svoje prostore za vaje. Godbeniki so se lotili graditve lastnega novega doma, ob izdatni podpori delovnih kolektivov in rudnika. 1962. leta se vselijo v nove prostore in nadaljujejo z delom.

Medeninasti sijaj glasbil trboveljskih godbenikov in zvoki, ki jih izvabljajo iz njih, so rezultat trdega, vztrajnega, garaškega dela. Prof. Miha Gunzek, ki je po odhodu prejšnjega kapelnika prevzel mesto za dirigentskim pultom, je od vsega začetka vedel, da godba lahko in more doseči še več. To svojo vero je in še črpa iz spoznanja, da je godba neločljivo povezana s trboveljskimi delovnimi ljudmi in občani, in ne nazadnje z nižjo glasbeno šolo. V njej dobiva godba svoj naraščaj. Ostali pa so ji zvesti tudi vsi tisti člani, ki so svojo glasbeno pot začeli v njej in kasneje končali bodisi srednjo glasbeno šolo bodisi akademijo za glasbo v Ljubljani. Vsi ti kot domačini redno prihajajo na vaje, kljub številnim obveznostim in zadolžitvam. Prof. Gunzek je ustvaril čvrst, enoten kolektiv in tudi v tem tiči skrivnost vseh uspehov, ki jih je godba dosegla lani poleti v holandskem mestu Kerkrade.

Uspeh na tem tekmovanju sodi med najpomembnejše v sedemdesetletnem delovanju trboveljske delavske pihalne godbe. Na to zahtevno prireditev so se trboveljski godbeniki skrbno in zavzeto pripravljali. Prvič so imeli priložnost pokazati svetu kaj znajo, prvič so se znašli v družčini najboljših pihalnih orkestrov na svetu in prvič tudi zmagali. Doslej na nobenem teh tekmovanj noben pihalni orkester ni igral več skladb kot je predpisano. Trboveljski godbeniki so morali dodati še eno, domačo skladbo. Uspeh trboveljskih godbenikov na svetovnem prvenstvu je uspeh naše slovenske in jugoslovanske kulture, našega amaterizma, neločljivo povezanega z našo občo kulturo, z našimi prizadevanji po eni sami, občečloveški kulturi. Trboveljski godbeniki so se vrnili domov s prijetnim občutkom in zavestjo, da so pokazali in dokazali, da njihova prizadevanja niso bila zaman, da so soustvarjalci naše socialistične kulture.

Doseženi uspehi niso in ne bodo nikdar uspavali trboveljskih godbenikov. Danes spet redno vadijo, kot so vadili takoj po končanem gostovanju na Nizozemskem. Pripravljajo se na nove koncerte, nastop v Ljubljani in na naslednje tekmovanje najboljših pihalnih orkestrov sveta. Trdno so prepričani, da lahko še napredujejo, da še niso vsega izpovedali, da bodo iz svojih glasbil še izvabljali zlate, kakovostne zvoke, ker jim stojijo ob strani vsi trboveljski delovni kolektivi in delovni ljudje. In prav to godbeniki najbolj cenijo, ko priznavajo, da brez te podpore ne bi dosegli tega, kar so dosegli. Tako, kot vztrajajo v godbi posamezniki, ki že 50 let marljivo igrajo, tako bodo vztrajali tudi vsi mladi. Teh je vedno več in prav v tem je potrditev nadaljnjega obstoja in delovanja trboveljske pihalne godbe.

MILAN VIDIC

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE, izdaja ČZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik IVO TAVČAR. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313 VI, telefon uredništva 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033. Naročninski oddelek — komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, telefon 312-691. Račun pri Komunalni banki Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 3,00 din. Naročnina je četrtletna 37,50 din — polletna 75,00 din — in letna 150,00 din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tiska ČZP »Ljudska pravica«, Ljubljana.